

Cijena 10 kuna

ISSN 1845-5735

GLAS

ANTIFAŠISTA

Broj 72 - Zagreb, 1. ožujka 2011. godine

Predsjedništvo SABA RH

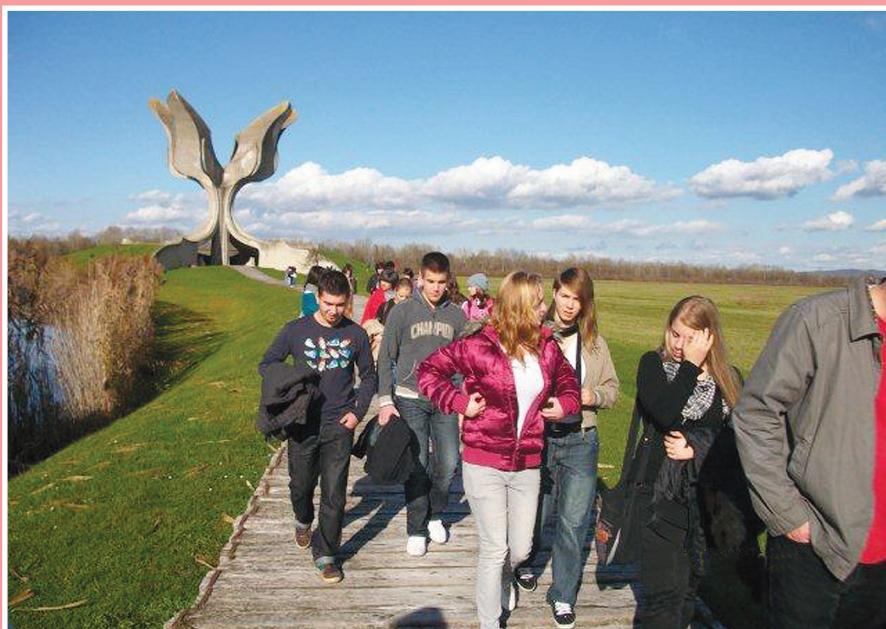
**POTREBNA
OBNOVA I
FORMIRANJE
NOVIH UDRUGA**

Priopćenje SABA RH

DOSTA JE MANIPULIRANJA ŽRTVAMA II. SVJETSKOG RATA

Svečana akademija

**TRAJNO
OČUVATI
STEČEVINE
ANTIFAŠIZMA**

Jasenovac: Posjet učenika

Holokaust

**NAJVEĆI
ZLOČIN
U POVIJESTI
SVIJETA**

Manipuliranje žrtvama Drugog svjetskog rata

•Dok se u svijetu narodi i države hvale svojom antifašističkom borbom, u Hrvatskoj ratni gubitnici iz II. svjetskog rata tu borbu na sve načine pokušavaju kriminalizirati

Predsjedništvo Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske objavilo je 9. veljače ove godine priopćenje za javnost u kojem ističe da osjeća svojom dužnošću upozoriti građane Hrvatske na manipuliranje žrtvama II. svjetskog rata koje se upotrebljava u izborne svrhe.

»U Hrvatskom saboru je nedavno ministar Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske gospodin Tomislav Karamarko pomozno najavio da će provesti istragu vezanu za »komunističke zločine« iz II. svjetskog rata. Odmah je aktivirana policija koja u Kustošiji iskopava leševe za koje se već na Hrvatskoj televiziji tvrdi da se radi o ubijenima koncem II. svjetskog rata i to, a od koga drugog, nego od komunista.

Upravo je nevjerojatno koliko se gubitnici iz II. svjetskog rata Hrvatske trude da što više oblate i kriminaliziraju Narodnooslobodilačku vojsku i maršala Tita, njenog vrhovnog komandanta. Dok se u svijetu, narodi i države, koje ni približno nisu imali tako široku i uspješnu organizaciju otpora okupatoru i izdajnicima u II. svjetskom ratu kao Hrvatska, hvale svojom antifašističkom borbom, a hrvatski ratni gubitnici iz II. svjetskog rata tu borbu na sve načine kriminaliziraju.

Uvjeravaju nas da je u Kustošiji ubijeno više nedužnih vojnika nacističke Njemačke ili NDH, ali zato uporno prešućuju da su

upravo ustaše pri povlačenju početkom svibnja ubili više građana Kustošije. Sve su to bili Hrvati. Spomenik u Kustošijanskoj ulici tim žrtvama podignut nakon II. svjetskog rata, tzv. hrvatski domoljubi temeljito su unakazili. Neka gospoda iz MUP-a pročitaju imena ubijenih s tog spomenika, pa će im biti jasno čije su to leševe iskapali i tko je koga ubio. Malo je čudno na kakve se to svjedoček MUP poziva, a za streljanja koja su navodno vršena tajno. Gdje su to bili svjedoci, ako sami nisu učestvovali u streljanju.

Sličan slučaj smo vidjeli prije par godina kada su gospođa Jadranka Kosor i gospodin Tomislav Karamarko nosili cvijeće na masovnu grobnicu kod Laškog u Sloveniji. I tada su ishitreno tvrdili da se tamo nalaze posmrtni ostaci Hrvata. Nakon što je dokazano da u toj grobnici nema ni jednog ubijenog Hrvata, nije bilo ni isprike ni opravdanja.

U koliko gospodin Tomislav Karamarko želi provoditi postupke protiv boraca NOV Hrvatske zato što smo se borili protiv okupatora i ustaša, morat će istragu proširiti i protiv Britanaca, Amerikanaca, Rusa i drugih iz antifašističke koalicije, jer su se usudili suprotstaviti nacizmu i fašizmu.

Dosta nam je manipulacije mrtvima u dnevno političke svrhe. Red je da ozbiljni povjesničari izuče sve, a ne samo zločine jedne strane kako to ponavlja Iustitia et pax, jer im očito nije stalo do istine.«

Sretan 8. ožujak - međunarodni dan žena!

Savez antifašističkih boraca i antifašista
Republike Hrvatske
i redakcija »Glasa antifašista«

KOMEMORACIJA 17. TRAVNJA

Komemoracija i polaganje vijenaca u Spomen području Jasenovac, kod spomenika Cvjet, u znak sjećanja na 22. travnja 1945. - dan probaja zatočenika iz koncentracijskog logora Jasenovac, održat će se u nedjelju, 17. travnja 2011. godine u 11.00 sati.

Takva odluka donesena je na sjednici Savjeta Javne ustanove Spomen-područja Jasenovac, održanoj 16. veljače ove godine.

Komemoracija će se održati pod pokroviteljstvom Predsjednika Republike Hrvatske, a na skupu će govoriti predsjednica Savjeta *Katica Sedmak*, predstavnik obitelji logoraša jasenovačkog logora *Stevo Đurđević*, predsjednik Hrvatskog sabora *Luka Bebić*, predsjednica Vlade Republike Hrvatske *Jadranka Kosor* i predsjednik Republike Hrvatske *Ivo Josipović*.

Okupljanje uzvanika očekujemo do 10.15 ispred zgrade Memorijalnog muzeja.

*Predsjednica Savjeta
Katica Sedmak*

Fotografije na 1. stranici:

Predsjednik RH dr. Ivo Josipović govori na Svečanoj akademiji u Zagrebu (gore)

Učenici iz Opatije posjetili Spomen-područje Jasenovac (dolje)
snimio: (Oleg Mandić)

Potrebna obnova i formiranje novih udruga

♦Istaknuti antifašistički borci u posljednje vrijeme su izloženi žestokim napadima u kojima ih sljednici poraženih snaga iz Drugog svjetskog rata nazivaju zločincima. To nanosi veliku štetu ugledu Hrvatske u demokratskom svijetu

Predsjedništvo Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH donijelo je odluku da se Izborna skupština SABA RH održi 20. travnja ove godine u Zagrebu. Na tom skupu bit će izabrano novo vodstvo organizacije, izvršene izmjene i dopune Statuta i usvojen program aktivnosti za budući razdoblje.

Uvodno izlaganje o dosadašnjem radu Predsjedništu podnio je, umjesto predsjednice SABA RH dr. Vesne Čulinović Konstantinović koja zbog zdravstvenih razloga nije prisustvovala sjednici, potpredsjednik SABA RH Josip Skupnjak. Po njegovoj ocjeni, unatoč brojnim poteškoćama, uspješno su provedeni planirani programski zadaci na očuvanju i njegovanju tradicija NOB-a i afirmaciji antifašizma. Obilježeni su brojni povjesni događaji, uspostavljena je dobra suradnja s organima vlasti, političkim strankama, nevladinim organizacijama te udrugama Domovinskog rata. Skupnjak je naglasio da su i na planu informativne djelatnosti postignuti dobri rezultati pri čemu je i naš »Glas antifašista« imao značajnu ulogu. Izdavačka djelatnost je također bila relativno bogata, a naveo je i da je kategorizacija spomenika od državnog značaja u završnoj fazi.

Očekivali smo bolje rezultate u podmlađivanju

Očekivali smo bolje rezultate na obnovi SABA mladima, bilo je nekih pomaka, ali ne dovoljno. Stoga, kazao je Skupnjak, očekujemo da se u narednom razdoblju posveti veća pažnja mladima jer je to imperativ djelovanja za našu organizaciju. Namjeravamo do 2013. godine u svakoj našoj županiji imati organizaciju mladih antifašista kao što to sada postoji u gradu Zagrebu te u Zagrebačkoj i u Krapinsko-zagorskoj županiji.

U nastavku izlaganja Skupnjak je upozorio da je Deklaracija o antifašizmu done-

sena još prije pet godina, ali se ne provodi. »Prošlo je 20 godina od diskriminacije boraca i ratnih vojnih invalida NOR-a. Kako do sada nema rješenja, pored brojnih usmenih i pismenih intervencija kod najviših organa vlasti, bili smo prisiljeni ovaj problem internacionalizirati.«

Potpredsjednik je ukazao i na probleme financiranja SABA RH i napomenuo da taj problem valja riješiti na način da se SABA RH financira iz Državnog proračuna na jednak način kao i udruge iz Domovinskog rata.

Na kraju je upozorio i na žestoke napade slijednika poraženih snaga iz II. svjetskog rata koji imaju želju i namjeru suditi pobednicima s ciljem da se iskupe za masovne zločine što su ih počinili kao sluge okupatora. »Bez osnova i ikakvih dokaza napadaju istaknute antifašističke borce prikazujući ih zločincima«, kaže Skupnjak i ističe da to nanosi veliku štetu ugledu Hrvatske u demokratskom svijetu.

U raspravi je Vedran Žuvela napomenuo da podmlađivanje organizacije moramo shvatiti kao prioritatan zadatak. Ivan Maruski smatra da su napadi na antifašiste i brojanje jama i žrtava pokušaj relativiziranja zločina počinjenih i u Jasenovcu.

Neprovodenje Deklaracije je diskriminacija

Slobodan Landup ocjenjuje da je nedopustivo da se na javnoj televiziji kod nas iskrivljuje povijest i djeci serviraju falsifikati o antifašističkoj borbi.

Tomo Ravnić je iznio niz podataka i

Kandidati za vodstvo SABA RH

Na sjednici Predsjedništva preneseni su i stavovi Izvršnog odbora SABA o prijedlozima kandidata za novo vodstvo SABA RH. Stavove Radne grupe za kadrove iznio je potpredsjednik SABA RH Mirko Mećava. Naglasio je da su osnovni kriteriji bili podmlađivanje organizacije, osiguravanje kontinuiteta djelovanja te regionalna i nacionalna zastupljenost.

Od šireg kruga kandidata za predsjednika SABA RH na kraju je predložen diplomirani pravnik, bivši zastupnik u Županijskom domu Hrvatskog sabora i bivši generalni konzul RH u Mostaru Ratko Maričić. Kandidat za tajnika je diplomirani novinar Miroslav Kirincić. Oba kandidata su naglasila da su socijaldemokrati i antifašisti po opredjeljenju.

U raspravi o toj temi u kojoj su sudjelovali Nikola Opačić, Slavko Matić, Vlado Jurak, Ivan Maruski, Vinko Šunjara, Fridrich Moretti i Marica Vrbanac izrečena je podrška kandidatima, ali i kritika s prijedlozima da se lista za te dužnosti proširi. Uz ostalo, i na činjenicu da je među kandidatima i premali broj žena.

Za potpredsjednike su kandidirani Josip Skupnjak, Katica Sedmak, Tomislav Ravnić i jedan od kandidata koji će biti na prijedlog srpske etničke zajednice.

Nakon rasprave u kojoj su iznesena različita mišljenja, prihvaćen je zaključak da o prijedlozima stavove i mišljenja dostave i Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista.

argumenata zalažući se da u javnim istupima treba koristiti samo istinu jer je ona najbolja brana protiv laži i podmetanja. Moramo mlađe ljude birati u rukovodstva. Juraj Krstulović objašnjava da je na sceni svođenje Narodnoolsobodilačke brobe na građanski rat, a time umanjivanje značaja

borbe za oslobođenje zemlje. **Rudolf Kahlina** je rekao da je članstvo SABA RH uznemireno lažnim optužbama protiv istaknutih boraca NOR-a, a **Živko Juzbašić** smatra da se radi o ofenzivi desnice koja želi opravdati svoje zločine manipulacijama javnošću. On je predložio formiranje međunarodne komisije za žrtve Drugog svjetskog rata, a **Slavko Matić** se založio za iznošenje stvarnih podataka u javnost do kojih se došlo znanstvenim pristupom.

Dinko Tamarut upozorava da je izraz »komunistički zločini« samo plašt koji služi da se prikrije pravi cilj, a to je obezvrijedivanje Narodnooslobodilačke borbe.

Edo Vostrel je napomenuo da treba afirmirati tekovine NOB-a, a to su sloboda, jednakost i bratstvo što je bila i karakteristika Francuske revolucije. Tekovine su i ljudska prava, a ne samo obilježavanje obljetnica bitaka i polaganje vjenaca. **Fridrik Moretti** je predložio da se održi tematska skupština SABA koja bi trebala odgovoriti na pitanje kako privući mlade antifašiste. Jer antifašizam je kultura življenja. A neprovođenje Deklaracije je, po njegovoj ocjeni, povreda ljudskih prava i diskriminacija.

Ivan Fumić je ocijenio da je glavni nosilac antifašističke kampanje Crkva, a upozorio je da i u redovima SABA postoje otpori podmlaćivanju članstva i rukovodstva.

Predsjedništvo je usvojilo Izvještaj o radu u kojem se naglašava da prijem novih članova, obnova i formiranje novih udružuga nije zadovoljavajuće te da tome treba pridati maksimalnu pažnju.

Ujedinjavanje antifašističkih organizacija

Usvojen je i Prijedlog za daljnji razvoj SABA RH u kojem se ističe da je »nužno ponovno odrediti mjesto i ulogu naše organizacije u društvu«. Predloženo je da se objedini SABA RH, Savez ratnih vojnih invalida NOR-a Hrvatske i Savez društava »Josip Broz Tito« u jedinstvenu organizaciju. Predsjedništvo je ocijenilo da je moguće već danas ostvariti preduvjete za objedinjavanje postojećih deklariranih antifašističkih organizacija, koje su do sada djelovale samostalno.

Moramo redefinirati što danas smatramo pod fašizmom i protiv čega se naša organizacija mora boriti. Jer danas fašizam znači nacionalnu, rasnu, vjersku i političku mržnju i isključivost. Fašizam je i kriminal, korupcija, nepotizam i vjerski fanatizam, negiranje žrtava nacifašističkih režima. U tu kategoriju spada i uništavanje ljudskog okoliša radi profita pojedinaca. A antifašizam

PRIOPĆENJE SABA RH

Protest zbog blaćenja boraca NOR-a

•SABA RH nije protiv istraživanja ratnih zločina u II. svjetskom ratu, ali traži da se, umjesto paušalnih brojki i manipuliranja, objave točni spiskovi i lokacije grobnica

Na sjednici Predsjedništva SABA RH usvojeno je i priopćenje za medije u kojem se kaže:

U zadnjih nekoliko tjedana svjedočili smo intenzivne kampanje kojom se najavljuju istrage i procesuiranje »komunističkih zločina«, što ih je u Saboru spektakularno najavio Ministar unutarnjih poslova Tomislav Karamarko. Lansirane su brojke o 628 otkrivenih masovnih grobnica, u kojima je – prema proizvoljnim procjenama – oko 90.000 žrtava, uglavnom Hrvata – vojnika, žena i djece, s tim da do sada ni na jednom mjestu nisu nađeni posmrtni ostaci djece, a ni žena.

Sve ove i slične neistine izazvale su revolt i ogorčenje boraca NOR-a i antifašista, a u hrvatskoj javnosti pobudile podjele, konfrontacije i napetosti, kaže se u priopćenju SABA RH objavljenom 25. veljače ove godine.

SABA RH upozorava da nije protiv istraživanja i utvrđivanja ratnih zločina izvršenih u II. svjetskom ratu, ali smatra da se, umjesto paušalnih brojki i manipuliranja, nužno trebaju obznaniti točni spiskovi i lokacije grobnica, s popisom žrtava i s naznakom što su bile u vrijeme smrti. Tek tada će se moći prosuditi

jesu li u tim grobnicama zaista nevine žrtve nečijeg zločina.

Predsjedništvo protestira što se u nekim medijima blati još žive prvoborce NOR-a i članove Republičkog savjeta antifašista - Josipa Boljkovca, Radu Bulata, Jožu Horvata i Josipa Manolića - na osnovu nedokazanih izjava. Prema tim ljudima, koji su hrvatsko društvo neizmijerno zadužili svojim doprinosom u antifašističkoj NOB, a neki i u Domovinskom ratu, treba se odnositi s poštovanjem.

Čude nas i nesuvisele izjave pojedinih intelektualaca. Umjesto da se ponose antifašističkom borbom oni je obezvreduju. Njihove izjave derogiraju i Ustav Republike Hrvatske, u kojemu piše da se Republika Hrvatska temelji i na Odlukama III. zasjedanja ZAVNOH-a.

Nameće se zaključak da je glavni cilj kampanje izjednačiti u zlodjelima partizane i ustaše, a sve u svrhu parlamentarnih izbora i politikanstva.

Predsjedništvo SABA RH osuđuje takve načine izvršanja povijesnih činjenica o počinjenim zločinima u II. svjetskom ratu, jer oni nisu od interesa i u korist objektivne povijesne istine.

Pozivamo, stoga, sve relevantne političke subjekte u državi i društvu da se usprotive ovakvom kampanjskom, pristranom, euforičnom i politikantskom »istraživanju« koje nanosi štetu Republiци Hrvatskoj.

znači suprotstavljanje svim ovim negativnostima, naglašeno je u smjernicama daljnje razvoja.

U ostvarivanju ciljeva naše organizacije nužno je povezivanje s nizom nevladinih udružuga koje se bore za ljudska prava, ravнопravnost i zakonitost, za suživot među narodima i tolerantnost zbog različitosti.

Posebno je naglašena potreba intenzivnijeg korištenja modernih sredstava komunikacije, prvenstveno interneta, ali i radija, televizije i tiska. Moramo snažiti naše veze i s antifašističkim organizacijama Europe, prvenstveno u susjednim zemljama.

Putem državnih institucija stalno ćemo inzistirati da se u školama objektivno uči o NOB-u i našoj nedavnoj prošlosti.

Naročita pažnja treba, kako se ističe, biti posvećene rješavanju problema financiranja Saveza antifašističkih boraca i antifašista. Izvore moramo nalaziti traženjem sredstava

od države, ali i raznim akcijama i donacijama ljudi i organizacija koje nas podržavaju. Moramo se, rečeno je, boriti za materijalne i finansijske uvjete rada od mjesnih do republičkih organizacija.

Na kraju Prijedloga za daljnji razvoj SABA RH zaključeno da su sve organizacije dužne raditi na jačanju i širenju članstva, ali i na formiraju novih udružuga.

Potpredsjednica SABA RH i Glavna urednica »Glasa antifašista« **Katica Sedmak** upozorila je na sjednici na problem distribucije lista i pretplate. Neke naše organizacije koje imaju nekoliko stotina članova pretplaćuju se samo na desetak listova »Glasa«, pa čak i dio pretplaćenih brojeva se vraća jer se distribucija ne provodi kako treba u nekim našim udružugama, kazala je Sedmak i pozvala na veću odgovornost prema našem glasilu.

S. Tomašević

TRAJNO OČUVATI STEČEVINE ANTIFAŠIZMA

♦Nikada se ne smije zaboraviti da su antifašisti i partizani svrstali Hrvatsku na stranu pobjednika u Drugom svjetskom ratu te omogućili nacionalni opstanak Hrvata i hrvatsku državnost tijekom postojanja bivše Jugoslavije i danas moderne Hrvatske – istaknuo je Ivo Josipović, predsjednik Republike Hrvatske

Da imam izvršne ovlasti, antifašisti bi se temeljnim pravima izjednačili s braniteljima Domovinskog rata, bili bi obnovljeni spomenici antifašizmu, povijest koju uče naša djeca bolje bi reflektirala ono što se događalo od 1941. do 1945. godine, a Zagreb bi ponovno dobio Ulicu 8. maja, kada je Zagreb definitivno raskrstio s pronacističkom vlašću.

Ovakvu je poruku uputio predsjednik Republike Hrvatske, **prof. dr. sc. Ivo Josipović** sa svečane akademije kojom su u zagrebačkoj Gradskoj vijećnici obilježene 70. obljetnica ustanka, antifašističke borbe i pobjede nad fašizmom, 67. obljetnica osnivanja 10. korpusa zagrebačkog i 66. obljetnica oslobođenja Zagreba.

- Antifašisti i partizani postavili su neke od temelja na kojima danas počiva hrvatsko i europsko društvo. U Hrvatskoj danas ima onih koji bi htjeli da antifašizam nestane s popisa temeljnih vrijednosti društva, ali to se neće dogoditi – poručio je Josipović, pokrovitelj svečanosti, okupljenim predstvincima Vlade, Sabora, diplomatskog zbora, lokalnih vlasti te udruga antifašista i branitelja Domovinskog rata. Ustvrdio je kako se poistovjećivanjem antifašizma i komunističkih zločina čini velika nepravda, jer je »antifašizam otac Domovinskog rata«, a oba su pokreta imala isti cilj – borbu za istinu i pravdu.

Hrvatska - zemlja pomirenja

Predsjednik Hrvatske je zaključio kako je njegova vizija Hrvatske kao zemlje pomirenja, u kojoj se više ne vodi Drugi svjetski rat niti Domovinski rat. U oba je rata Hrvatska pobijedila, kazao je, pozivajući se na prihvaćanje zajedništva s onima koji su bili na drugoj strani i poštivanje njihovih žrtava.

Luka Bebić, predsjednik Hrvatskog sabora je rekao kako je antifašistička borba hrvatskog naroda i dijelova narodnih manjina osvjetlala obraz Hrvatskoj, kao i da je Hrvatska suverena država, ute-meljena, između ostalog i na antifašizmu.

Luka Bebić, Ivo Josipović, Milan Bandić i Tatjana Holjevac na svečanoj akademiji

Podsjećajući na vrijeme kad je Hitlerova Njemačka krenula u osvajanje, Bebić je upozorio na ulogu i značaj prvog partizanskog odreda, osnovanog 22. lipnja 1941. godine u šumi Brezovica kod Siska. Poveznica tog ustanka iz 1941. godine bio je, kako je kazao, Domovinski rat, kao nastavak borbe protiv sofisticiranog fašizma koji se počeo razvijati na području bivše Jugoslavije.

Zagrebački gradonačelnik **Milan Bandić**, u ime suorganizatora, rekao je kako su se i hrvatski antifašisti i hrvatski branitelji svrstali na pravu stranu te se žrtvovali za naše zajedničke ciljeve. **Josip Skupnjak**, potpredsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, istaknuo je kako je teško razumjeti rušenje spomenika antifašizmu, mijenjanje naziva ulica, gradova i trgova, minoziranje povijesti u udžbenicima i smanjivanje prava boraca NOB-a. Podsjetio je da su koncem rata partizani imali jedanaest korpusa, od kojih je pet dala Hrvatska. **Janez Stanovnik**, predsjednik Zveze združenj boraca za vrednote NOB Slovenije, ustvrdio je kako je pokret 14. slovenske divizije u Štajersku preko hrvatskog teritorija bio od izvanrednog političkog značaja za učvršćenje bratstva

i borbenog jedinstva dva naroda. Svečani skup pozdravio je **Wiesław Tarka**, veleposlanik Republike Poljske, u ime zemalja antihitlerovske koalicije.

Licitiranje ulaskom u grad

Povjesničari različito tumače antifašističku borbu u Hrvatskoj. **Prof. dr. sc. Tvrto Jakovina**, analizirajući ratni put 10. zagrebačkog korpusa ima zanimljivo stajalište. Naime, radio poruke koje su dvojica časnika – jedan bivši austrougarski pukovnik, pa vojskovoda NDH i drugi, komandant partizanskog bataljuna četiri godine poslije – izgovorili u studiju Zagrebačkog radija u Vlaškoj ulici odredile su noviju hrvatsku povijest. Prvo je **Eugen Kvaternik** u ime ustaškog vode Ante Pavelića iz prostorija onoga što je uskoro nazvano Hrvatskim krugovalom 10. travnja 1941., proglašio osnivanje Nezavisne Države Hrvatske. Četiri godine poslije, 8. svibnja 1945., pošto su jedinice I. i II. jugoslavenske armije, pod zapovjedništvom Peke Dapčevića i Koče Popovića, slomile ustašku obranu Zagreba, dijelovi Posavskog partizanskog odreda,

dijela 10. korpusa zagrebačkog, prešli su Savu i Savskom cestom pa Ilicom i Vlaškom došli do Radija. **Jure Devčić** objavio je kako je »poslije četverogodišnjeg ropstva Zagreb oslobođen«.

Očekivalo se da će borbe za Zagreb biti osobito žestoke. Budući su se odredi luburićevaca povukli bez rušenja mosta preko Save, ulazak je bio razmijerno brz. Većina onih koji su mislili da trebaju otići, ili su na odlazak bili prisiljeni, već se povlačila prema Austriji. Uz 28. slavonsku diviziju i dijelovi 21. slavonske brigade umarširali su u grad prelazeći Bundeč, a onda su oko 10 sati prešli Savu na mjestu današnjeg Mosta slobode. Kada se oko podne uživo u programu moglo čuti otimanje za mikrofon - »Daj da govorim!« - »Ne dam!« - glavnina 10. korpusa bila je na prilazima Zagreba oko Sesveta. Radost zbog oslobođenja mijesala se s razočaranjem što Korpus koji se zvao po glavnom hrvatskom gradu, čiji su se borci borili od početka rata, nije nosio borbe za Grad. Mnogi su se osjećali izigranima.

Početkom svibnja 1945. godine, puna četiri mjeseca nakon osvajanja Budimpešte, dvadesetak dana nakon ulaska Crvene armije u Beč, maršal Jugoslavije izdao je zapovijed Drugoj armiji da »poslije likvidacije neprijatelja« oko Karlovca nastupa prema Novome Mestu i Ljubljani, osiguravajući Zagreb s boka. Štab 1. armije samo dan prije oslobođenja predviđao je da 10. korpus zagrebački, »ako stigne«, sudjeluje u borbama za oslobođenje.

Ulica 8. maja?

Nakon što je predsjednik države **prof. dr. sc. Ivo Josipović** na svečanom skupu u zagrebačkoj Starogradskoj vijećnici rekao da bi »Zagrebu ponovo vratio Ulicu 8. maja jer je to dan kada je Zagreb definitivno raskrstio s pronacističkom vlašću«, rasprave u medijima, na internetskim forumima i uopće, u hrvatskoj javnosti ne menjavaju.

Do uspostave samostalne Hrvatske, Zagreb je imao Ulicu 8. maja; dobio ju je odlukom Gradskog narodnog odbora 15. lipnja 1950. godine. U dokumentaciji se navodi da »niz ulica što se nastavljaju jedna na drugu – Vukotinovićeva, Žerjaviceva, Trenkova, Hatzova – postaju Ulicom 8. maja«.

Ulica 8. maja bila je i desetljećima simbol partizanskog oslobođenja Zagreba. Dugo godina kasnije, kada je jedan partizan i oslobođitelj Zagreba

Vjerojatno se radilo o naglom raspadu obrane Zagreba, možda i želji da se iskoristi mogućnost i pohvali oslobođenjem tako važnog grada, pa je 2. armija Titovu zapovijed shvatila vrlo slobodno.

U Zagreb je već toga popodneva 8. svibnja došlo i civilno vodstvo Hrvatske iz Like. Pripadnici Desetog korpusa zagrebačkog moralni su samo odjenuti svećane, čiste uniforme, koje je osigurala Engleska vojna misija. Svećani špalir formirao se već u Dubravi te je išao Maksimirskom i Vlaškom prema Jelačićevom trgu. Prvu je noć 10. korpus proveo na stadionu. U Zagrebu je ostao kao građanski garnizon. Povijesna mreža ispletena u vremenu koje su odredile dvije kratke radioporuke obilježila je Hrvatsku sve do danas. Licitiranje s ulaskom u grad i mogućim postojanjem namjere da se lokalni borci zaobiđu uklapalo se u kasniju oporbu prema središtu nove države. Pokazatelj je to kako prošlost, čak i kad je konačni ishod jedino što se stvarno računa, opterećuje nove generacije ako se o njoj jasno ne govori.

Kapitulaciju Italije u rujnu 1943. godine obilježio je povećani priliv boraca u sve jedinice. Borbe su trajale i do toga trenutka, ali su odredi bili manji, često nespremni za napadne operacije ili duže zadržavanje kotarskih središta, kada su i bila osvojena. Nakon pada Italije veliki je broj dragovoljaca ponukao Glavni štab Hrvatske da Vrhovnom štabu i maršalu **Josipu Brozu Titu** pošalje prijedlog, koji je

vrhovni komandant Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda prihvatio. Tito je 19. prosinca 1943. godine dao zadatok da se formira »Deseti korpus koji bi se zvao Zagrebački«. Mjesec dana poslije politički komesar GŠ Rade Žigić i Marko Belinić, član CK KPH, u selu Rasinju kod Koprivnice pomogli su preimenovanju Druge operativne zone u veliku formaciju koja je po mnogočemu bila posebna.

Borbena važnost korpusa

Formacija se borila na području koje je okruživalo glavni grad NDH, države što je bila stup Hitlerova novog poretku na europskom jugoistoku. Borila se na prostoru međurječja: između Save i Illove, Sutle i Drave. Tuda su prolazile glavne komunikacije najgušće naseljenog prostora NDH. Osim borbene važnosti korpusa koji je postojao tako blizu glavnog gradu jedne države naciističkog sustava, i to godinu i pol prije kraja rata, slane su i važne političke poruke. Prije svega Nijemcima i Anti Paveliću, iako se o porazu Osovine ionako odlučivalo negdje drugdje. Najveći se pritisak vršio na moguće političke suparnike, pogotovo na Hrvatsku seljačku stranku, koja je imala uporište u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Vjerojatno su zato, kako primjećuje povjesničar Tvrtnko Jakovina, ali i zbog činjenice da je riječ o prostoru koji je bio jezgra hrvatske države, brigade u sastavu Korpusa nazvane po braći Radić, Matiji Gupcu, Mihovilu Pavleku Miškinu.

Kada se početkom 90-ih u Republici Hrvatskoj mijenjalo vojno nazivlje, učinjeno je to posve temeljito. Vrhovnička je uniforma i dalje nalikovala na maršalsku, ali ništa više nije podsjećalo na komandante i komandire partizanskih jedinica. Sačuvane su brigade, na izričito inzistiranje Franje Tuđmana. Sjećanje na partizansko doba i vlastitu mladost u borbi protiv fašizma bilo je, očito, previše duboko. Na tome je konačno, utemeljena i Republika Hrvatska. Danas niti jedna postrojba u Hrvatskoj vojsci ne nosi ime kao sjćanje, počast i tradiciju iz Narodnooslobodilačkog rata Hrvatske!

Antifašistička pobjeda postala je temeljac sljedećim etapama naše povijesti. Da je nakon četiri ratne godine u Hrvatskoj postojalo pravosuđe koje bi poštено sudilo pobijedenima i procesuiralo sve nečasne poteze što su ih počinili ratni pobjednici, da je pravda svim individualnim slučajevima zadovoljena, jezgra postignuća 10. korpusa zagrebačkog ostala bi – čvrsta i čista.

B. M.

postao predsjednik Hrvatske, ta je ulica rascjepkana na više manjih, a jedna je od njih nazvana po Josipu Hatzu (hrvatskom skladatelju i dirigentu). U njoj je i danas sjedište oslobođitelja Zagreba (sjedište Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, te Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Zagreba i Zagrebačke županije), koji u poznim životnim godinama ne odustaju od svojih idea iz mladosti, a onaj koji je istinski vrijedan i koji im nitko ne može osporiti je – antifašizam.

Ulicu 8. maja, ako pitate partizanske borce (i ne samo njih), Zagreb nije trebao izgubiti, jer ona obilježava antifašizam, uza sve zločine koji su počinjeni nakon rata i koje nitko ne negira. No, ipak su partizani bili na pravoj strani, slomivši jedan stravičan režim. Zagreb treba imati ulicu koja podsjeća na dan kad je oslobođen.

DOPRINOS ZAJEDNIČKOJ POBJEDI

Govoreći na svečanoj akademiji, general Josip Skupnjak, potpredsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i predsjednik Odbora 10. korpusa zagrebačkog te partizan koji je zajedno s ostalima ušao u Zagreb u prvom ešalonu 10. korpusa 9. svibnja 1945. godine na bijelom konju, među inim, je istaknuo:

- Jedinstven je primjer u okupiranoj Europi da jedan grad, u ovom slučaju Zagreb ima svoj korpus. Zagreb je to zaslužio. On je već uoči rata i u toku NOB-a bio sigurno mjesto velikih priprema za obranu zemlje od nastupajućeg fašizma. U Zagrebu je, od prvih dana okupacije i ustanka, pa sve do završetka rata, bio organiziran snažan antifašistički pokret koji je rezultirao sudjelovanjem velikog broja građana Zagreba u NOP-u. Svaki peti građanin aktivno je učestvovao u NOP-u i NOB-u, a u toj borbi poginulo je oko 23 tisuće njegovih građana. Korpus je bio formiran od sedam brigada i brojnih samostalnih jedinica 32. i 33. divizije, kao i snažnih partizanskih odreda: Kalničkog, Zagorskog, Zagrebačkog, Podravskog, Bjelovarskog, Moslavackog i Posavskog. Pri osnutku imao je oko 7.500, a pri kraju rata oko 17.000 boraca. Kroz njega je tijekom rata prošlo preko 20 tisuća boraca, a među njima više od tisuću žena. Prvi komandant bio je Vlado Matetić, a komesar Ivan Šibl.

Korpus su sačinjavali borci iz svih krajeva sjeverozapadne Hrvatske, posebno iz grada Zagreba. Bili su to radnici, seljaci, daci, studenti, intelektualci i drugi, koji su napuštali svoja radna mjesta, škole, fakultete, svoje domove kako bi se uključili u borbu protiv fašizma. Bili su to uglavnom mladi ljudi, hrabri i odlučni da se bore protiv okupatora. Među njima je bilo uglednika iz redova pjesnika, književnika, likovnih umjetnika, kazališnih glumaca, svećenika, profesora, pravnika, časnika...

Deseti korpus zagrebački vodio je danonoćno vrlo teške borbe sa znatno nadmoćnjim neprijateljskim snagama. Djejavao je samostalno ili uz pomoć jedinica 6. slavonskog korpusa, 7. banijske divizije i u suradnji s jedinicama NOV Slovenije. Svoje borbene zadatke Korpus

je mogao provoditi zahvaljujući prije svega sposobnim komandnim kadrovima, štabovima i izuzetno hrabrim i odanim borcima, ali i uz neprekidnu podršku naroda i omladine, organa vlasti, koja je bila primjerenog organizirana na čitavom prostoru sjeverozapadne Hrvatske, već od prvih dana okupacije pa sve do završetka rata. Poslije kapitulacije Italije, a naročito 1944. godine dolazi do masovnog priliva novih boraca, kao i dolazak većeg broja domobranskih vojnika, pa i kompletnih domobranskih jedinica s naoružanjem u naše odrede, brigade i divizije, posebno iz Zagreba, Varaždina i Bjelovara.

Deseti zagrebački korpus tijekom NOB-a odigrao je značajnu ulogu u borbi za oslobođenje sjeverozapadne Hrvatske i dao svoj veliki doprinos i s ostalim jedinicama NOV u stvaranju državnosti i samostalnosti Hrvatske. Poginulo je preko 7.000 boraca 10. korpusa. Danas ne bi trebala postojati nikakva dilema i sumnja da bez Narodnooslobodilačke i antifašističke borbe ne bi bilo niti pobjede nad fašizmom. Hrvatska ne bi bila danas svrstana među zemlje pobjednice antihitlerovske koalicije, niti bi bila priznata u avnojevskim i zavnohovskim granicama.

Gotovo pola stoljeća kasnije u Domovinskom ratu generacija branitelja su protstavila se velikosrpskoj Miloševićevoj agresiji i obranila domovinu od opasnosti koja bi nas zadesila i 1945. godine da nije bilo zajedničke borbe svih naroda protiv izdajnika – četnika, ustaša i bjelogardejaca. U tome i leži nacionalni karakter Narodnooslobodilačke borbe, ustanka i razrješavanja nacionalnog pitanja u tadašnjim uvjetima. Treba istaći da brojne organizacije SABA u županijama, gradovima i općinama surađuju s udrušama branitelja Domovinskog rata na zajedničkim zadacima. Tim je teže razumjeti i opravdati stalnu diskriminaciju boraca NOB-a, odstupanje od antifašističkih načela, rušenje spomenika, mijenjanje naziva ulica i trgova, minoriziranje antifašističke povijesti hrvatskog naroda u udžbenicima i druge oblike potiskivanja istine o Drugom svjetskom ratu. Glavni napadi vrše se na stečena boračka mirovinska, odnosno invalidska prava. Izostanak bilo kakve reakcije na zahtjev za poštivanjem Ustava i Međunarodnog ugovora o sukcesiji prisiljava nas da nakon 20 godina diskriminacije i upornih pokušaja u našoj domovini internacionaliziramo naše opravdane zahtjeve.

Izložba

NA BIJELOM KONJU

Prije svečane akademije, posjetiocu su razgledali izložbu o NOB-i 1941.-1945. godine, koja je postavljena u Galeriji »Kristofor Stanković« u zagrebačkoj Starogradskoj vijećnici. Izložbu je otvorila mr. sc. Tatjana Holjevac, potpredsjednica Gradske skupštine Zagreba. Među brojnim dokumentima i nekoliko stotina fotografija je i snimak koji donosimo: Prvi ešalon 10. korpusa zagrebačkog ulazi u Zagreb, 9. svibnja 1945. godine (na bijelom konju je Josip Skupnjak, znan po partizanskom imenu Vlado).

Obljetnica zločina u Salniku

Članovi Udruženja antifašističkih boraca i antifašista grada Zeline obilježili su obljetnicu zločina kojeg su počinili priпадnici ustaške vojske nad nedužnim stanovnicima mjeseta Salnik.

Tužno sjećanje odnosi se na događaj od 14. siječnja 1945. godine kada je u ranim jutarnjim satima oko 150 ustaša upalo u selo Salnik i počinilo užasan zločin. Tom prilikom ustaše su sakupile mještane i njih 26 natjerale u jedan štagalj kojeg su potom zapalile.

Prilikom obilježavanja ove tragične obljetnice zapaljene su svijeće ispred spomenika, kao i na groblju, gdje su pokopane kosti stradalih mještana.

Članovi Udruženja antifašističkih boraca i antifašista su izrazili žaljenje što nitko od gradskih vlasti nije smogao snage da barem jednim cvijetom obilježi ovo stradanje mještana sela Salnik.

Krešo Seb

Spomenik u selu Salnik gdje su ustaše 1945. godine pobile 26 mještana

SAT POVIJESTI

Na sjednici Udruge antifašističkih boraca i antifašista Ivanić Grada sumirani su rezultati prošlogodišnjeg rada i usvojeni zadaci za 2011. godinu.

Sudjelujući u raspravi, **Vinko Šunjara**, član Predsjedništva SABA RH, posebno je naglasio značaj Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske. NOV i POH počeli su se stvarati u posebno teškim uvjetima okupacije i rat-

nog vihora 22. lipnja 1941. Godine, kad je osnovan Sisački partizanski odred, prvi u okupiranoj Jugoslaviji. Od formiranja tog odreda do kraja rata, na teritoriju Hrvatske stvorena je snaga od 5 korpusa, 17 divizija, 70 brigada, 150 partizanskih odreda. Hrvatska je imala partizansku mornaricu na Jadranu i druge dijelove suvremene vojske. NOV i POH su vodili borbe i velike operacije s 42 njemačke di-

vizije i 23 divizije fašističke Italije, vojske NDH i četnika Draže Mihailovića. U ratu su postigli velike borbene učinke.

Vinko Šunjara upoznao je nazočne s težišnim zadacima i programskim aktivnostima Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske u ovoj – jubilarnoj godini obilježavanja 70. obljetnice antifašističke borbe u Hrvatskoj.

Josip Herceg

Znanstveni skup

Dimenzije i ograničenja Tita i titoizma

U Kopru je održan znanstveni skup na temu »Dimenzije i ograničenja Tita i titoizma«. Organizator skupa je bio Fakultet humanitarnih studija Kopar, uz sponzorstvo Filozofskog fakulteta Ljubljana. Povod za raspravu bila je disertacija dr. Marka Vidnjevića »Josip Broz Tito grandiozni narcis«, koja je, u spoznavanju života i djela Tita, obrađena na temelju Freudove psihanalize. U tom kontekstu bile su izložene sljedeće teme, kao što su »Enigma Tito«, »Skica za Titov portret kroz anegdote«, »Josip Broz Tito kao tip jugoslavenskog ljudskog junaka«.

U raspravi su sudjelovali akademik Petar Strčić s temom »Titova borba za Hrvatsko i Slovensko primorje. Prilog za sintezu« i dr. Tomislav Badovinac »O Savezu društava Josip Broz Tito–Hrvatske i borbi za istinu s istinom«.

Svoje izlaganje sam usmjerio na prisutne pojave, koje se javljaju u znatnom broju, a odnose se na iskrivljavanje povijesnih činjenica. U tom kontekstu sam istakao ulogu i značaj društava Tito, koja se bore za istinu o Titovim djelima, a ne promoviraju Tita u smislu njegovanja kulta ličnosti.

Potrebno je reći da je i psihanalitički

pristup lika i djela Tita pokazao pozitivne karakteristike Tita i njegova djela, odnosno titoizma. Vrijednost takvog saznanja je i u tome što se i na temelju psihanalitičkog pristupa, kao izuzetnog, dolazi do pozitivne ocjene Tita i titoizma.

Pohvalno je što fakulteti organiziraju teme iz prethodnih razdoblja, za razliku od situacije u Hrvatskoj. No, bilo je prisutno vrlo malo studenata, što znači da mladi ljudi ne pokazuju interes za teme, koje nisu u direktnom odnosu s materijalnim probitkom.

Tomislav Badovinac

Otkriven obnovljeni spomenik Bjelovarac

♦Spomenik »Poziv na ustanak« ili »Bjelovarac«, rad akademskog kipara Vojina Bakića, koji je srušen 1991. godine, ponovno je postavljen u bjelovarskom Spomen-parku Borik. Nakon temeljite rekonstrukcije, na prigodnoj svečanosti 8. prosinca, otkrio ga je predsjednik Republike Hrvatske dr. Ivo Josipović

Upovodu obnove i ponovnog postavljanja spomenika NOB-u, skulpture »Bjelovarac« akademskog kipara **Vojina Bakića**, u Spomen parku Borik u Bjelovaru je 8. prosinca 2010. godine održana svečanost u nazočnosti predsjednika Republike **dr. Ive Josipovića** i izaslanika predsjednice Vlade, ministra kulture **Bože Biškupića**.

Svečanom skupu prisustvovali su i ministar turizma **Damir Bajs**, saborski zastupnici **Đurđa Adlešić**, **Milorad Pupovac**, **Karmela Caparin** i **Zdenka Čuhnil**, župan Bjelovarsko-bilogorske županije **Miroslav Čačija**, gradonačelnik Bjelovara **Antun Korušec**, predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske dr. **Vesna Čulinović Konstantinović**, potpredsjednik SABA RH **Josip Skupnjak** i član Predsjedništva SABA RH **Vinko Šunjara**.

Skulptura »Poziv na ustanak« ili »Bjelovarac« postavljena je 1946. godine na Boriku u Bjelovaru. Vojin Bakić ju je darovao svom rodnom gradu u spomen na četvoricu svoje braće koji su ubijeni kao antifašistički borci. Godine 1991. skulptura je minirana. Upornošću inicijativne grupe za obnovu skulpture Vojina Bakića u sastavu **dr. sc. Snješka Knežević**, **akademik Tonko Maroević**, **dr. sc. Zvonko Maković** i **Dušan Matić**, te potpisom 140 uglednika u apelu za obnovu skulpture, Ministarstvo kulture je osiguralo sredstva za realizaciju ovoga projekta. Grad Bjelovar uredio je devastirani Spomen park Borik u koji je vraćena obnovljena skulptura Vojina Bakića. Trebalo je proći dosta vremena od inicijative za obnovu spomenika, (i to samo na osnovu sačuvane šake, koju je Gradskom muzeju Bjelovar, nakon razaranja donio poznati bjelovarski umjetnik Branko Medak, te nekoliko fotografija), do potpune rekonstrukcije spomenika, izgledom identičnog originalnom umjetničkom djelu Bjelovarčanina Vojina Bakića. Time je spravljena velika nepravda, za što su se zalagali brojni hrvatski intelektualci još prije 15 godina. Radovi na rekonstrukciji skulpture obavljeni su u Hrvatskom restauratorskom zavodu pod vodstvom akademskog kipara **Alana Vlahova**. Obnova spomenika je

Svečanost u nazočnosti predsjednika Republike dr. Ive Josipovića

uspješno obavljena zahvaljujući i suradnji s ravnateljem Hrvatskog restauratorskog zavoda **Ferdinandom Medarom** i ravnateljem Ljevaonice umjetnina Akademije likovnih umjetnosti **Željkom Mačešićem** i njihovim suradnicima. Uz članove inicijativne grupe, svečanosti su nazočile i unuke Vojina Bakića **Ana Martina** i **Vjera Bakić**.

Predsjednik Josipović istaknuo je da je obnova ovog spomenika jasan izraz suprotstavljanja bezumnom činu njegova rušenja i pokušaju rušenja sustava vrijednosti antifašističke tradicije demokratske Hrvatske. Time su neki htjeli uprljati i Domovinski rat, ali je Hrvatska pokazala da je jača od vandala i da one vrijednosti koje Hrvatsku legitimiraju kao europsku, demokratsku i zemljju tolerancije, znamo sačuvati, kazao je dr. Josipović.

Postavljanjem replike spomenika još jednom svima poručujemo kako Hrvatska ne želi srušiti sustav vrijednosti, ali ni zatrati svoju kulturnu baštinu. Na žalost početkom 90-tih godina u Hrvatskoj je uništeno oko tri tisuće spomenika koji su odavali antifašistički karakter Hrvatske, a vraćanje Bakićevog spomenika je jedan od prvih svijetlih primjera, naglasio je Josipović.

Ministar Božo Biškupić je istaknuo da je Bakićev spomenik »Poziv na ustanak« ili »Bjelovarac«, kako ga se naješće zove, nezaobilazno ostvarenje njegova umjetničkog opusa čvrsto utemeljeno u hrvatskoj kulturnoj baštini. Ne smijemo danas, kada imamo samostalnu Hrvatsku, zaboraviti žrtve onih koji su kroz povijest ginuli za Domovinu, slobodu i ravnopravnost, poručio je Biškupić. Spomenik je na neki način utjelovljenje antifašističkog pokreta u Hrvatskoj i svjedoči i kroz autorovu osobnu tragediju, pogibjom njegove četvorice braće u razdoblju borbe protiv zla, što su fašizam i nacizam svakako bili. Ministarstvo kulture i Vlada nastoje i u ovim teškim vremenima obnoviti i urediti oštećenu kulturnu baštinu angažirajući sredstva za obnovu uništenih spomenika, kazao je Biškupić.

Prigodnim riječima nazočnima su se obratili i župan Bjelovarsko-bilogorski **Miroslav Čačija**, bjelovarski gradonačelnik **Antun Korušec** te povjesničar umjetnosti **Tonko Maroević**. O značenju spomenika, spomen kosturnici i kompletnoj infrastrukturi govorio je i direktor Muzeja grada Bjelovara **Mladen Medar**.

S.T.

ANTIFAŠISTI VRATILI MILOSTINJU

•Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije uputila je pismo županu Nikoli Dobroslaviću u kojem naglašava da su antifašistički borci ožalošćeni postupkom njihove županije koja im je dodijelila svega 5.000 kuna za sanaciju u požaru izgorjelih prostorija

Antifašisti su vratili taj novac na glasavajući da ne žele milostinju. Istakli su svoju odlučnost da žele sačuvati vlastiti ponos i dostojanstvo i da ne žele pristati na ovakav odnos. Žele, kako su naglasili, uvjete rada primjerene ostvarenim aktivnostima i u skladu s doprinosom hrvatskog antifašizma i tradicija koje baštine.

»Nakon prethodnih informiranja o našim programskim aktivnostima i konkretnih dogovora uputili smo zahtjev za finansiranje naših aktivnosti u 2010. godini uz koji smo dostavili program rada i posebno naglasili potrebu za osiguranjem sredstava potrebnih za sudjelovanje u sanaciji prostorija Udruge antifašista Dubrovnik, u kojima djeluje i Zajednica udruga ABA Dubrovačko-neretvanske županije. Taj je prostor do temelja izgorio u katastrofalnom požaru koji se dogodio u noći između 28. i 29. lipnja ove godine. Vašom odlukom dodijeljena su nam sredstva u iznosu od 5.000,00 kuna koja su 21. prosinca 2010. godine uplaćena na naš ţiro račun« - piše u pismu Zajednice udruga Dubrovačko-neretvanske županije, koje je krajem 2010.

godine upućeno **Nikoli Dobroslaviću**, županu dubrovačko-neretvanskom, a povodom dodjele pet tisuća kuna za aktivnost Zajednice u 2010. godini.

»Uvažavamo sve teškoće u kojima se cjelokupna društvena zajednica nalazi, osobito Županija Dubrovačko-neretvanska, nakon katastrofalnih elementarnih nepogoda, koje su je ove godine pogodile.

Međutim, Vašu odluku o dodjeli 5.000,00 kuna ocjenjujemo neprimjerenom i suprotnom ustavnim i drugim opredjeljenjima aktualne vlasti (pa bilo one i samo deklarativne) i uvredljivom za Zajednicu udruga ABA Dubrovačko-neretvanske županije koja okuplja 10 udruga s oko 800 članova.

S obzirom na činjenicu da ovo nije prvi put da se u ovom mandatu Županijske skupštine na ovaj način omalovažava naš rad i programske aktivnosti koje provodimo (najbolji primjer je centralno obilježavanje 65. obljetnice oslobođenja Dalmacije od fašizma u Drugom svjetskom ratu, organizirano u Dubrovniku 13. prosinca 2009. godine, u povodu koje je od

Županije Dubrovačko-neretvanske iskazan neprimjereni protokolarni nivo i odobrena sredstva za organizaciju u visini od 5.000,00 kuna), odlučili smo vam sada uplaćena sredstva vratiti, jer nismo podnijeli zahtjev za milostinju, niti je želimo primiti.

Svjesni činjenice da smo za aktualnu vlast u našoj županiji, nažalost, nepodobni, sredstva potrebna za podmirivanje već nastalih obveza, za participaciju u saniranju štete i tekuće aktivnosti, pokušat ćemo osigurati javnim pozivom za pomoć našem članstvu, simpatizerima, gospodarskim i drugim subjektima.

Žalosni smo što se ovo događa u našoj županiji, ali jedinstveni i odlučni da sačuvamo vlastiti ponos i dostojanstvo, da se, ne pristajući na ovakav odnos, izborimo za uvjete rada primjerene ostvarenim aktivnostima, u skladu s ustavnim opredjeljenjima, doprinosu hrvatskog antifašizma i tradicija koje baštinimo« - stoji u pismu Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije, kojeg je potpisao njen predsjednik **Branko Grošeta**.

Požega

Obilježen Dan holokausta

Požeški antifašisti položili vijenac povodom Dana holokausta na židovskom groblju

Požeški su antifašisti položili vijenac povodom Dana holokausta na židovskom groblju. U ovom gradu je sve do 1941. godine živjelo stotinjak židovskih obitelji. Usputavom tzv. NDH ustaške vlasti su ih sve deportirale u logore smrti u Njemačkoj i Jasenovcu od kuda se više nikada nisu vratili. O njima su u Požegi ostala samo sjećanja i spomen. Nažalost, osoba koja je naredila taj zločinački čin šeće slobodna po susjednoj nam Austriji usprkos hrvatskom zahtjevu za izručenjem. Čini se međutim kako to vlastima obju država trenutno odgovara. U godini kada antifašisti obilježavaju 70. obljetnicu ustanka valja istaći kako je jedan od temeljnih razloga ustanku bila težnja za uspostavom društva u kojem će svi živjeti slobodno bez straha od novih holokausta i u kojemu će svi zločini biti temeljito sankcionirani.

Borivoj Zarić

ODGOVORNI I ORGANI GONJENJA

♦Nemoguće je da se u Hrvatskoj mogu srušiti toliki spomenici, a da počinitelja nikad nema – naglasio je Stjepan Mesić, bivši šef države na komemoraciji za žrtve ustaškog pokolja uz krhotine razbijenog spomenika

Tradicionalna komemoracija za 1446 nevinih žrtava s područja Prkosa Lasinjskog i okolnih sela, smaknutih u stravičnom ustaškom pokolju 1941. godine, održana je 21. prosinca u posebno dirljivim okolnostima. Upriličena je uz krhotine spomen kosturnice uništene uoči blagdana Svih svetih od strane nepoznatih počinitelja. Na komemorativnom skupu istaknuti političari i javni djelatnici osudili su zločin, te nedvosmisleno poručili da vandale valja kazniti, a Hrvatsku izgraditi kao državu koja ne prihvata povijesni revisionizam, a potiče tolerantno društvo.

Povijesna istina

Nemoguće da se u Hrvatskoj mogu srušiti toliki spomenici, a da počinitelja nema. Odgovornost je i na organima gonjenja – istaknuo je uz oštećeni spomenik i spomen-kosturnicu **Stjepan Mesić**, počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske. Komemoraciji su, među inim, prisustvovali i **Predrag Matić Fred**, izaslanik predsjednika Republike **Ive Josipovića**, **Slobodan Uzelac**, potpredsjednik Vlade, saborski zastupnici **Vesna Pusić i Milorad Pupovac**, **Mirko Mećava**, potpredsjednik SABA RH, **Vesna Teršelić**, voditeljica Centra za suočavanje s prošlošću Documenta, **Zoran Pusić i Jelka Glumičić**, čelnici Građanske udruge za ljudska prava, **Milenko Rebić**, dožupan Karlovačke županije, **Josip Erega**, načelnik općine Prkos Lasinjski i njegova zamjenica **Danica Mičić**...

Stjepan Mesić kritizirao je državnu izvršnu vlast, koja se nedovoljno glasno i iskreno bori za istinu i protiv revizije povijesti, a koju neki nameću gotovo sedam desetljeća. »Ne smijemo i nećemo ustuknuti pred onima koji su minama, pijucima i buldožerima uništavali spomene na prošlost kako bi otvorili široko polje za zaborav. Takvima nećemo dozvoliti da pobijede. Izgubili su rat jednom i izgubit će ga ponovno u ovom ratu za povijesnu istinu«, rekao je Mesić. Za one koji uzvikuju »ubij Srbina«, ili »Srbe na vrbe«, ili »za dom spremni« nije dovoljno odmahivati rukom i reći samo da su mlađi i da ne znaju što govore, kazao je, dodajući kako oni objektivno ne znaju što govore, ali govore, i to mora prestat. »Moramo se upitati tko ih je odgajao, iz

Stjepan Mesić, počasni predsjednik SABA RH govorio je na komemoraciji

kojih su udžbenika učili ovo što danas javno uzvikuju, a mislim i na dio medija i na pravosuđe koje još nije imuno od natruha diskriminacije po nacionalnoj osnovi«, kazao je Mesić. »Ovaj su spomenik razbili i oskrnavili oni kojima Hrvatska nije na srcu. To su proustaški kriminalci i politička strašila, koji misle da mogu obnoviti NDH. Nasrtajima takvih povijesnih revizionista mi se moramo oduprijeti kao država. Na to sam često upozoravao dok sam bio predse-

dnik, ali me izvršna vlast u tome, nažalost, nije slijedila. Zato smo sada tu gdje jesmo«, ustvrdio je Stjepan Mesić.

Izaslanik predsjednika Ive Josipovića, savjetnik za branitelje **Predrag Matić Fred** nazvao je razbijanje ploče na kosturnici »činom koji se protivi razumu i ljudskosti, a uperen je i protiv Republike Hrvatske kao države izgrađene na poštovanju ljudskih prava«.

Nedovršena država

»Treće skrnavljenje ovog spomenika razbijanjem spomen ploče je znak da naša država u tim stvarima još nije dovršena, da još uvijek nije dobra država. Da jest, onda mi ne bi trebali podsjećati policiju da ovdje završi posao i pronađe počinitelje, a javnost, da digne svoj glas protiv toga«, kazao je **Milorad Pupovac**, predsjednik SNV-a. On i **Vesna Pusić** obvezali su se kao saborski zastupnici da će se uzuzeti za to da nedavno oskrvnuće spomenika ne ostane nekažnjeno, te da se spomenik obnovi. Pusić je istakla da je partizanska ideja oslobođilačka, te da je zahvaljujući njoj, a ne četništvu i ustaštvu, uspostavljena država Hrvatska koja ima temelje po kojima će »jednog dana postati pristojna država«.

Lasinjska donaćelница **Danica Mičić** podsjetila je kako je 21. prosinca 1941. godine ubijeno čak 85 posto stanovnika Prkosa, a među njima 278 djece mlađe od 15 godina. »Ako dozvolimo da krivci i ovaj put ne budu nađeni, iduće godine više nećemo imati gdje zapaliti svijeće«, poručila je.

B. M.

Fašizam i antifašizam danas

♦Fašistoidni filoustaše i njihovi ideološki i obiteljski sljedbenici danas nastoje prikriti svoje gubitništvo i sebe pretvoriti u hrvatske mučenike – »žrtve komunističkih egzekutora«

USarajevu je 21. prosinca 2011. godine održan znanstveni skup, na temu fašizam i antifašizam danas. Organizatori skupa bili su Fakultet političkih nauka Univerziteta Sarajevo i istaknuti antifašisti i učesnici Narodnooslobodilačke borbe. Sudionici su bili brojni sveučilišni profesori, znanstvenici, studenti, prezentirajući svoja istraživanja i razmatranja. Spomenut će samo neke: prof. dr. sc. Dino Abazović, Fakultet političkih nauka Univerziteta Sarajevo; Ibrahim Čonić, predsjednik SAB-NOR-a u kantonu Sarajevo, Alija Behmen, gradonačelnik grada Sarajeva, i dr...

Rado sam se odazvao pozivu za sudjelovanje na tom skupu i govorio o fašizmu i antifašizmu u Hrvatskoj danas. Nastojao sam temeljem činjeničnih događanja, politike aktualne vlasti i vlastitog saznanja odgovoriti na zadani temu skupa.

Ove je godine proslavljena 65. godišnjica pobjede nad nacifašizmom. Ta je pobjeda bila izvojavana oružjem i njome je srušen nacistički i fašistički sustav. Međutim,

ideološki on nije pobijeden. Nacifašizam je i danas prisutan, a u interesu čovječanstva potrebno ga je obuzdati i onemogućiti.

Fašistoidnost, kao i ustašoidnost, javno se i pojačano aktiviraju u vrijeme društvene nestabilnosti, posebno u ekonomskim križama i u nedorečenim i nejasnim političkim opredjeljenjima. Istovremeno oni su i borbeni antikomunisti. Dakle, fašizam je svoje glavne neprijatelje prepoznao u marksizmu, socijalizmu i komunizmu.

Osnovna razlika suvremene fašistoidnosti u odnosu na onu prije i tijekom Drugoga svjetskog rata svodi se na nemogućnost krajnjeg provođenja politike nacifašističke ideologije. Budući da nisu na vlasti i u posjedu oružane moći, suvremeni fašisti i ustaše, srećom, ne mogu uzrokovati velike ratove, masovne egzekucije i progone.

Smota im Tito i njegova veličina

Fašistoidni filoustaše i njihovi ideološki i obiteljski sljedbenici nastoje prikriti svoje gubitništvo i sebe pretvoriti u hrvatske mučenike - žrtve komunističkih egzekutora. Na taj način žele izjednačiti fašističko-ustaške i »komunističke« zločine. Moramo se zapitati *kakva je u tome uloga onoga dijela crkvene hijerarhije - klera koji propovijeda da je vjerom i uz božju*

Sudionoici skupa Ibrahim Čonić, Alija Behmen, dr. sc. Tomislav Badovinac, prof. dr. sc. Dino Abazović

pomoći moguće svaki poraz pretvoriti u pobjedu.

Oponenti pobjedničkoj antifašističkoj koaliciji i njenim tekovinama okomili su se na Tita. On im je najpogodniji objekt, jer kao radnik-revolucionar i idejni voditelj simbolizira i Komunističku partiju, kao partizan i Vrhovni komandant u NOB-u, kao državnik i Predsjednik države samoupravnju Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju (SFRJ), a kao čovjek svijeta Pokret nesvrstanosti. Smetaju im *Tito i njegova veličina, smeta im veličina njegovih djela koja su i danas priznata u svijetu.*

Kad se Hrvatska počela oslobađati izolacije, u njoj su se počele snažnije osjećati i europske antifašističke i civilizacijske vrednote svakodnevnog življenja. Sve češće se mogla čuti riječ antifašizam, i to od onih koji su nedugo prije govorili suprotno, a sada sve više sami sebe uvjeravaju da su iskonski antifašisti.

Vlast samo verbalno podržava antifašizam

Sabor je donio Deklaraciju o antifašizmu. Vladajuća je struktura, podržava samo verbalno, žečeći tako dokazati svoju navodnu antifašističku opredjeljenost, ali njene se odredbe ne provode. Naprotiv, dopušta se registriranje jedva prikrivenih ustaških udruga.

Opravdano se postavlja pitanje *je li moguće biti antifašistom, a istovremeno podržavati, pa i poticati, filofašiste? Odgovor je samo jedan: to nije moguće!* Sasvim je jasno da takva fašistoidna politika nije mogla dovesti Hrvatsku u Europu.

U Hrvatskoj djeluje Savez antifašističkih boraca i antifašista, koji uglavnom okuplja neposredne učesnike antifašističke borbe koji su NOB-om doprinijeli pobjedi nad nacifašizmom. Nažalost, njih se ne poštuje kao borce koji su utemeljili današnju hrvatsku državu.

Uz tu antifašističku organizaciju treba spomenuti i Savez društava »Josip Broz Tito« čiji članovi pronose antifašističke vrednote i poštuju Titov lik i djela. Obje organizacije šire i njeguju antifašističke zasade i obilježavaju značajne događaje iz antifašističke borbe.

Dr. sc. Tomislav Badovinac

Mesić: NOB je spasila našu čast

Udružena antifašističkih boraca i antifašista Sesvete (u suradnji s lokalnim SDP-om) upriličila je tribinu povodom 20. obljetnice stvaranja samostalne Hrvatske i doprinosa naše domovine europskoj pobjedi nad fašizmom. Gost tribine bio je **Stjepan Mesić**, počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske.

Moderator: **Stjepan Ležaić**, potpredsjednik Zajednice udruženja antifašističkih boraca i antifašista Zagrebačke županije i Grada Zagreba.

Bivši šef države u neformalnom nastupu, jasnim i otvorenim stavovima govorio je o političkim previranjima novije hrvatske povijesti. Kao posljednji predsjednik Predsjedništva bivše SFRJ, bivši predsjednik Zastupničkog doma Sabora i u jednom mandatu predsjednik Vlade Republike Hrvatske, te nakon dva petogodišnja predsjednička mandata na čelu Hrvatske, Mesić je argumentirano i zanimljivo iznosio svoja viđenja događaja u minula dva desetljeća na hrvatskoj političkoj sceni.

Nedvosmisleno opredijeljen za antifašizam, Stjepan Mesić je bio ključna osoba

i pokazatelj da se Republika Hrvatska od 2000. godine počela odlučno udaljavati od fašistoidnih recidiva ustašta i NDH. Njegova stajališta kako je NOB spasila čast našeg naroda, i to u vremenu kada se na našoj strani našlo i onih koji su bili spremni ići ruku pod ruku s okupatorima, provoditi

njihovu politiku i stati na stranu terora – nazočni su pozdravili s velikim odobravanjem. To je jasno iskazan stav koji i danas na pravi način suočava Hrvatsku s vlastitom prošlošću, ali i uskladjuje nacionalnu memoriju s europskom stvarnošću.

Tekst i snimak: **Gordana Stradovnik**

PISMO GENERALNOG SEKRETARA SVJETSKE VETERANSKE FEDERACIJE MOHAMMEDA BENJELLOUNA MINISTRU OBITELJI, BRANITELJA I MEĐUGENERACIJSKE SOLIDARNOSTI REPUBLIKE HRVATSKE MR. TOMISLAVU IVIĆU

SVJETSKA VETERANSKA FEDERACIJA

17, rue Nicolo
75116 Paris

Mr. Tomislav Ivić
Ministar obitelji, branitelja i
međugeneracijske solidarnosti

Trg hrvatskih velikana 6
Zagreb, Hrvatska

Poštovani,

Čast nam je obavijestiti Vas da je Savez antifašističkih boraca Republike Hrvatske (SABA RH) 1993. postao član Svjetskog Udruženja Veterana.

Kao što znate, Savez je nastao 1947. g., a 1990. je registriran kao društvena udružba. Aktivno sudjeluje u uspostavljanju zakona za zaštitu veterana i invalida.

Savez trenutno broji 14 000 članova.

Glavni ciljevi Saveza su:

- Održavanje i njegovanje posti-

gnuća i moralnih vrijednosti borbe protiv fašizma, a za nacionalno oslobođenje Hrvatske

- Razvijanje suradnje i prijateljstva s antifašističkim organizacijama Europe i svijeta

- Stvaranje socio-ekonomске sigurnosti antifašističkih boraca

- Borba za poštivanje ljudskih prava

Uz to, Savez ostvaruje dobre odnose s ostalim organizacijama u RH i drugim državama.

Strukturalno gledano, Statutom

određeno, Savez se sastoji od Skupštine, Izvršnog odbora i Nadzornog odbora sa stotinjak lokalnih udruženja diljem Hrvatske.

Slijedom gore navedenog, a uvezvi u obzir važnost ovog Saveza kao člana našeg Udruženja, bio bih zahvalan kad biste ga mogli tretirati jednako kao i ostale saveze hrvatskih veteranima i priznati (jednake) uvjete i povlastice.

U očekivanju pozitivnog odgovora
Iskreno Vaš

Mohammed Benjelloun,
Generalni sekretar

ZAUVIJEK OSTALI U BIJELOJ PUSTINJI

Na svečanoj akademiji povodom obilježavanja 49. obljetnice Memorijala mira – 26 smrznutih partizana u dvorani Doma kulture u Mrkoplju, zavladao je – tajac. Bilo je to u trenutku kada je **Žarko Radić**, prvak Drame u HNK Rijeka (popularni »Jastreb« iz TV serije »Kapelski krijesovi«) kazivao imena 26 boraca koji su zauvijek ostali pokošeni »bijelom smrću« prije 67 godina: **Dušan Ban, Franjo Delač, Drago Dokmanović, Anton Gržetić, Ivan Krstacić, Ivan (Ivo) Krstacić, Aleksandar Lončarić, Martin Maras, Drago Maravić, Josip Poje, Ivan Turk, Ivan (Ivo) Turk, Ivan Majnarić, Josip Majnarić, Milan Udovičić, Ivan Vidas, Milan Car, Milivoj Kožulić, Ivan Janeš, Josip Čop, Ljubomir Jurčić, Silvano Svilko, Vlado Domjan, Josip Mlakar, Anton Mohorović i Đuro Staničić.**

Sjećanje na tragični događaj

»Ledeni« marš 2. brigade 13. primorsko-goranske udarne divizije NOV Hrvatske je jedan od najtragičnijih događaja koji se dogodio u tijeku narodnooslobodilačke borbe naroda Hrvatskog primorja, Gorskog kotara i Istre. Iako je, nažalost, ostalo samo nekoliko sudionika marša preko Matić poljane u životu, sjećanja na taj događaj sigurno neće pasti u zaborav. I to ne samo zbog spomenika (rad arhitekta **Zdenka Sile**) koji nas na to podsjeća, već zbog zasluga koji taj čin hrabrosti i predanosti partizanskih boraca, kao i cijeli niz drugih primjera, ima za današnji položaj Republike Hrvatske u europskim okvirima. Sjećanje na te ljude i njihovu žrtvu moramo čuvati – čulo se na komemorativnoj svečanosti u Mrkoplju.

Na skupu su govorili: **Ivica Padavić**,

♦Prije 67 godina na Matić poljani odvijala se drama, gasili su se ljudski životi, a da nije ispaljen ni jedan metak. »Bijela smrt« je kosila izmorene partizane

načelnik općine Mrkopalj, **Dinko Tamarut**, predsjednik SABA PGŽ, **Vidoe Vujić**, zamjenik župana PGŽ, **prof. dr. Branko Dubravica**, predsjednik Savjeta antifašista Hrvatske i **Vladimir Konestabo**, sudionik partizanskog marša. Među nazočnima zamijetili smo i **dr. Marka Pavkovića**, potpredsjednika, **Vinka Šunjaru** i **Vedrana Žuvelu**, članove Predsjedništva SABA RH, **Edu Jermana** koji je vodio delegaciju boraca Istarske županije,

Miljenka Faka, Matu Koščića i Stjepana Starčevića, predstavnike SABA PGŽ, predstavnike braniteljskih udruga, lokalnih tijela vlasti i političkih stranaka. U kulturno-umjetničkom programu sudjelovali su: zbor »Sloga« iz Hreljina pod ravnateljem maestra **Darka Čargonje**, »Sungerski tamburaši« iz Mrkoplja, te dramski umjetnik **Žarko Radić**.

U sklopu obilježavanja Memorijala mira – 26 smrznutih partizana održana su i skijaška natjecanja, a uz spomen obilježje poginulim antifašističkim borcima, kao i uz spomenik dragovoljcima Domovinskog rata, na mjesnom groblju Mrkopalj položeni su vijenci i upaljene svijeće. Uz prigodne riječi **Dinka Tamaruta**, predsjednika SABA Primorsko-goranske županije, vijence su pod spomen obilježja položile delegacije SABA RH, SABA PGŽ, udruge antifašističkih boraca i antifašista Delnica, Krka, Crikvenice – Novi Vinodol, Općine Mrkopalj, SDP

Delnice i Forum mladih SDP-a Delnice te zagrebačkog Društva »Goranin«.

Prije 67 godina – noću 19./20. veljače 1944., tijekom marša Druge brigade 13.

primorsko-goranske udarne divizije NOV Hrvatske, na trasi od Tuževića do Mrkoplja preko Matić poljane, zbog užasne hladnoće, snijega, vijavice, iznemoglosti, gladi i loše odjeće i obuće – stradalo je 26 boraca. Velik broj partizana umro je kasnije u stacionarima od posljedica hladnoće i smrzanja, a mnoge od njih su posljedice tog stravičnog »kijameta« i proživljenog pakla pratile čitav život.

Partizanke izdržljivije od partizana

Marš je počeo 19. veljače 1944. godine u ranim jutarnjim satima iz Škalića, pa preko Drežnice, Jasenka, Matić poljane u Mrkoplju, ukupne dužine oko 52 kilometra. Brigada se trebala odmoriti u selu Radojčići. Međutim, na ovom više puta popaljenom području nije bilo uvjeta za odmor. Štab brigade odlučio je da se marš nastavi. Bilo je oko 17 sati kad u ovo doba godine pada noć, a studen sve više steže. Kad je brigada već duboko zašla u šumu, nazad se više nije moglo, a naprijed veoma teško. Tijekom marša najprije je počela ugibati stoka: konji i mule. Ta tovarna grla moralu su biti rastovarena. Teret su najprije preuzeli borci, a zatim je teško naoružanje pohranjeno kako bi se partizanima olakšalo i omogućilo daljnje kretanje. Temperatura je pala na ispod 30 stupnjeva. U toj noći strave i užasa, u borbi protiv planine, brigada je desetkovana bez i jednog opaljenog metka.

U marševskoj koloni brigade bilo je i 17 partizanki. Zanimljivo je da nijedna od njih nije ostala na maršu, nije se smrzla. Mlada partizanka **Antonija Dovečar**, rođena Grgurić, iz Mrzlih Vodica je u vrijeme marša bila u sedmom mjesecu trudnoće. Dva mjeseca kasnije u Belom Selu u kući **Ivana Kauzlarica** rodila je sina Ratimira (malom je ime dao doktor **Dinko Kozulić**, šef saniteta 13. primorsko-goranske divizije).

Antifašisti se prisjetili epopeje na Matić poljanu

B.M.

MEĐUNARODNA IZLOŽBA SPOMEN PODRUČJA JASENOVAC I NORVEŠKOG FALSTAD MEMORIJALA

SJEĆANJE I ZAHVALNOST NORVEŠKOM NARODU

•U tijeku rata u okupiranoj Norveškoj bila su osnovana 23 logora za internirce iz bivše Jugoslavije koji se po mnogo čemu razlikuju od ostalih nacističkih logora u okupiranoj Europi: u njima su bili zatočenici iz samo jedne zemlje

Spomen područje Jasenovac u suradnji s Falstad Memorijalom i Centrom za ljudska prava iz Norveške organizira zajedničku izložbu autorice, povjesničarke **Nataše Mataušić**, pod nazivom *Sjećanje i zahvalnost norveškom narodu*.

Falstad Memorijal kao i Spomen područje Jasenovac prikuplja, istražuje i prezentira građu vezanu uz stradanja u logoru iz II. svjetskog rata. I Falstad je kao i Jasenovac bio mjesto smrti, mjesto koncentracijskog logora, a danas je to mjesto sjećanja, tj. Memorijalni muzej i obrazovni centar. Norveški muzej u našem zajedničkom projektu zastupaju **Jon Reitan** i **Ingeborg Hjorth**.

Projekt izložbe potaknula je autorica stalnog muzejskog postava Memorijalnog muzeja u Jasenovcu Nataša Mataušić, poznata u stručnim krugovima kao i autorica i suautorica mnogih povijesnih izložbi koje pamtimos, kao npr. El Shat i brojne manje izložbe o koncentracijskom logoru Jasenovac. Temom logora u Norveškoj bavi se iz razloga što je veliki broj muškaraca upravo iz okoline Jasenovca, kojega je dobro proučila, interniran u norveške logore. Također je istraživanjem pronašla da su mjesta Jasenovac i daleka mjesta u Norveškoj u kojima su se nalazili logori, još po nečem slična. Naime, mještani su u potpunosti bili svjesni postojanja logora te su na sve moguće načine pokušavali pomoći logorašima.

Izlagali vlastiti život za spas tuđeg

Ovu izložbu posvetili smo upravo tim ljudima, svima onima koji su se usudili izložiti vlastiti život kako bi spasili tuđi. Stoga je i naziv izložbe *Sjećanje i zahvalnost norveškom narodu*. To je naš dug Norvežanima.

Projekt video-dokumentiranja sjećanja sastavni je dio izložbe te stoga odlazimo snimati svjedočanstva preživjelih interniraca u mala sela pokraj Jasenovca iz kojih su u Drugom svjetskom ratu Nijemci odveli ljudi ravno u pakao. Prvo u Ze-

Nataša Jovičić

mun pa u Austriju i na kraju u logore u Norveškoj, kamo su bili upućeni bez ikakve sudske odluke, bez pravnog statusa i bili prepušteni na volju njemačkim komandama logora. Od 4 113 interniraca, vratilo ih se samo 1 530.

U više navrata smo posjetili gospodina D.T, preživjelog logoraša koji je na dan snimanja 27. prosinca 2010. godine napunio 90 godina, no svega se dobro sjeća.

Iz sjećanja koje slušamo i snimamo, preživjeli internirac nam govori ono što nas i historiografija poučava - većina interniranih bili su civilni, stanovnici sela s područja Nezavisne Države Hrvatske (Slavonije, Banovine, Korduna) pokupljeni u akcijama »čišćenja« sela, ali i mnogi građani Zagreba, Osijeka, Siska kao pripadnici ili simpatizeri narodno oslobođilačkog pokreta. Puno muškaraca iz okolice Jasenovca.

Pojedinačna i masovna ubijanja logoraša

U tijeku rata u okupiranoj Norveškoj bila su osnovana 23 logora za internirce iz bivše Jugoslavije koji se po mnogo čemu razlikuju od ostalih nacističkih logora u okupiranoj Europi: u njima su bili zatočenici iz samo jedne zemlje,

Apel za prikupljanje sjećanja i dokumenata

U muzeološkoj prezentaciji izložbe koristit ćemo karte, fotografije, fotokopije dokumenata, fotografije predmeta sadržajno vezanih uz predmetnu temu, sjećanja preživjelih interniraca, te legende. Izložba će se realizirati u 2011.g.

Ovim putem *molimo sve one* koji nam svojim sjećanjem mogu pomoći pri realizaciji ove važne izložbe da nam se jave na sljedeći broj mobitela:

098/39 39 71

zatočenici iste ideoleske pripadnosti i isključivo muškarci odabrani za težak fizički rad.

U logorima su iscrpljivani gladi i napornim fizičkim radom po velikoj hladnoći, na koju nisu bili navikli, zlostavljeni, a pojedinačna i masovna ubijanja, naročito u pravim danima postojanja logora nisu bila rijetkost.

U svim mjestima, gdje su se nalazili logori, internirci su usprkos teroru i jakom osiguranju uspostavili bliske odnose s Norvežanima koji su im pružali pomoći u hrani, odjeći, lijekovima, dostavljali vijesti s ratišta, propagandni materijal, pomagali prilikom bjekstva, sakrivali bjegunce u svojim kućama i organizirano ih prebacivali u Švedsku. Nekoliko građana Norveške zbog te je pomoći također bilo internirano u logore. I upravo je ta činjenica okosnica izložbe - pokazati da su u najtežim uvjetima, u okupiranoj Norveškoj, postojali pojedinci koji su svoje živote riskirali da bi pomagali drugima.

Nataša Jovičić

Učenici s antifašistima posjetili Jasenovac

Članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista otoka Raba, profesori i učenici Osnovne škole Ivana Rabljanina i Srednje škole Marka Antuna de Dominisa iz Raba posjetili su Muzej i područje nekadašnjeg logora Jasenovac.

Bio je to jednodnevni izlet s ciljem posjete Spomen-području Jasenovac, zatim povijesnim mjestima iz vremena Drugog svjetskog rata kao i spomeniku poginulim Rabljanima u Domovinskom ratu na Ljubovu kod Gospića. Na oba spomenika: Kameni cvijet u Jasenovcu i spomenik na Ljubovu položeno je cvijeće i zapaljene svijeće.

Kustos prof. Đorđe Mihovilović proveo je učenike i antifašiste područjem nekadašnjeg logora Jasenovac. Najprije smo se zaustavili na mjestu nekadašnjeg ulaza u Logor na kojem je bio zloglasni natpis koga više nema i manja kompozicija teretnih vagona s lokomotivom iz

Učenici i antifašisti s Raba ispred Kamenog cvijeta - spomenika u Jasenovcu

vremena kada su ustaše dovozile ljudе. Kroz ulazna vrata prolazilo se u sigurnu smrt koju su ustaše obavljale na najkrvaviji način, kamom ili maljem. Malo dalje stali smo kod makete Logora koja prikazuje ustašku tvornicu smrti. Do Cvijeta, autora arhitekta Bogdana Bogdanovića, došli smo stazom popločanom drvenim željezničkim pragovima koji simbolički podsjećaju na dolazak ljudi u logor vlakovima bez povratka. Tamo smo čuli priču o vrijednosti umjetničkog djela tog velikog arhitekta.

Nakon razgledavanja područja nekadašnjeg logora i Cvijeta, prekrasnog spomenika ubijenima u logoru, Rabljanji su razgledali i Muzej.

Na povratku su članovi UABA, učenici i profesori obiju škola položili na Ljubovu vijence na spomenik poginulim Rabljanima u Domovinskom ratu.

Ivo Barić

Otvoreno pismo Alen Budaja

Hrvatska treba tražiti izručenje ratnog zločinca Ašnera

Direktor Margelovog instituta u Zagrebu Alen Budaj uputio je otvoreno pismo Predsjedniku Republike Hrvatske, Predsjednicu Vlade Republike Hrvatske, Ministru pravosuda Republike Hrvatske, Glavnom državnom odvjetniku Republike Hrvatske, Predsjedniku Sabora Republike Hrvatske i Centru Simon Wiesenthal u povodu Dana sjećanja na žrtve holokausta:

»Obraćam Vam se povodom Međunarodnog sjećanja na žrtve Holokausta 27. siječnja 2011. godine, kao osoba koja je razotkrila svijetu ime i zločinačko djelo šefa ustaške policije Milivoja Ašnera (1913), osobe koja je u smrt poslala na stotine civila Požeške kotline i grada Požege temeljem rasnog zločinačkog zakonodavstva kvislinške Nezavisne Države Hrvatske kroz period 1941 – 42. godine.

Od 2004. godine do danas predstavljam posljednji glas svih žrtava Milivoja Ašnera, znanih i neznanih,

a u cilju pravnog procesuiranja osobe koja se trenutno nalazi pod zaštitom austrijskih vlasti i koja nikada – otkad postoji Interpolova tjericalica i zahtjev Republike Hrvatske za njegovim izručenjem Županijskom sudu u Požegi – nije bila ni dana u pritvoru (niti u Hrvatskoj, niti u Austriji), a od bijega iz Hrvatske već sedmu godinu nesmetano prebiva u Klagenfurtu.

Premda su austrijska židovska zajednica i Centar Simon Wiesenthal uložili znatne napore da se toga ratnog zločinca kazni, uz opasku da istoga potražuje i Republika Srbija, ističemo i naglašavamo kako su zadnji koraci protiv ovog izvršitelja genocida i Holokausta provedeni upravo u vrijeme mandata predsjednika Vlade Republike Hrvatske dr. Ive Sanadera. No da absurd bude veći, bivši hrvatski premjer Ivo Sanader jest u pritvoru u Austriji, dok Ašner uživa sva građanska prava i slobode, iako je izgubio austrijsko državljanstvo. Ne želim ulaziti u komentiranje procesa koji se

vodi protiv bivšeg hrvatskog premijera, ali želim istaknuti da ogromna volja i angažman hrvatskih vlasti uz potporu medija koji se ulaže prema Austriji za progona Ive Sanadera, nikada, ponavljam nikada u toj mjeri nije uložen za pravni progon ustaškog ratnog zločinca Milivoja Ašnera.

Tražimo stoga, u ime svih žrtava Milivoja Ašnera, na Međunarodni dan sjećanja na Holokaust, da državne institucije napokon počnu raditi svoj posao, bez obzira što ratni zločin ne zastarjeva, jer vremena je vrlo malo, pa će prije Ašneru »presuditi« biloška dob, nego svi sudovi ovoga svijeta. Ovo je tužna, ali istinita poruka da se za izvršitelje Holokausta više ne traži kazna, pa se samim time Holokaust negira i zaboravlja. Hrvatska ima šansu pokazati svijetu i sebi, ne samo deklarativno, već i stvarno, da može i želi ustrajavanjem na izručenju Ašnera poručiti svima da se zločin Holokausta nikada neće ponoviti, ali niti zaboraviti - nikada više.«

Pokušaj uklanjanja spomenika NOB-u

♦ZUABA Dubrovačko-neretvanske županije: Osuđujemo pokušaj uklanjanja spomenika koji već 52 godine simbolizira slobodarske težnje i slavnu antifašističku prošlost Blata

Nakon inicijative Općinskog odbora HDZ-a u Blatu na Korčuli da se zajedno s mjesnim parkom »redizajnira« (čitaj ukloni) spomenik palim borcima NOR-a i žrtvama fašističkog terora iz toga mjesta, kojih je bilo 332, svojim priopćenjem, kojim izražavaju ogorčenje i neslaganje, oglasili su se Udruga antifašističkih boraca i antifašista Blata te zajedno s blatskim antifašistima i općinske organizacije SDP-a, HSS-a i HNS-a, a odmah potom priopćenjem se oglasila i Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije.

»Osuđujemo pokušaj uklanjanja spomenika koji već 52 godine simbolizira slobodarske težnje i slavnu antifašističku prošlost Blata i NOB-a. Izražavamo ogorčenje i dajemo punu podršku koordinaciji Udruge antifašističkih boraca i antifašista, te općinskih organizacija SDP-a, HSS-a i HNS-a Blato, u njihovim nastojanjima da spriječe još jedan pokušaj omalovažavanja povijesnih događaja uklanjanjem izvornosti spomen obilježja.

Slobodarsko Blato sa 332 položena

života u NOR-u, časno je nosilo jedan od najslavnijih i krvlju natopljenih barjaka slobode od fašizma u ovom dijelu Europe. Smatramo da je inicijativa HDZ-a Blato dio smisljene i već viđene stranačke strategije, uz prešutnu podršku vlasti, nastavak sistematskog uklanjanja spomeničke baštine iz NOB-a.

Pozivamo Blajke i Blaćane, članove obitelji poginulih i stradalih boraca NOR-a i žrtava fašizma i političke stranke da dignu svoj glas i odlučno se suprotstave podloži inicijativi Općinskog odbora HDZ-a Blato. Uvjereni smo da će Blaćani i ovaj put stati u obranu slobode i slavnih tradicija svojih predaka, u obranu digniteta žrtava koje je Blato dalo za slobodu.

Ova i ovakve inicijative prepoznatljive kao »zna se antifašizam« (neotkrivanje i nesankcioniranje rušitelja oko 3000 spomenika i spomen obilježja, rušenje preostalih, s namjerom »preseljenja i redizajniranja«, uz raznorazna miksanja i simboličko objedinjavanje u zajednička obilježja antifašista i suradnika okupatora) završit će na smetlištu

povijesti, kao reciklirani otpad civilizirane i na antifašizmu utemeljene Europe.

Blato je bilo, a nadamo se da će i ubuduće biti, svijetao primjer kako se bori za slobodu. Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije poziva na razum i dostojanstven odnos prema spomeniku žrtvama koje su pale za slobodu u borbi protiv nacifašističkog okupatora i njihovih slugu u Drugom svjetskom ratu.

Nadamo se da nećemo biti prisiljeni informirati domaću i svjetsku javnost o još jednom bestijalnom napadu na hrvatski antifašizam, uz poduzimanje svih drugih raspoloživih zakonskih mjera i aktivnosti« – stoji u priopćenju kojeg potpisuje Branko Grošeta, predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije, upućeno predsjedniku Republike Hrvatske dr Ivi Josipoviću i Vladi Republike Hrvatske, njenom Ministarstvu kulture, SABA Republike Hrvatske, Udrugi antifašističkih boraca i antifašista Blato, Županiji Dubrovačko-neretvanskoj i Općini Blato.

K.L.

Zadar

NOVE SNAGE – NOVI POLET

♦Na izbornoj skupštini članovi UABA Zadarske županije izabrali novo predsjedništvo

Za predsjednika Udruge antifašističkih boraca i antifašista Zadarske županije izabran je Vinko Pedišić. Na izbornoj skupštini izabrano je novo predsjedništvo: Jakov Jukić, Bare Juraga, Milovan Borojević, Frane Stipac, Aldo Spar, Nikola Budija, Ivo Tartaro, Šime Župan, Milan Pavić, Damir Mašić, Ivanka Peša, Tonka Živković, Branka Potrebić, Joso Kolega i Vinko Pedišić.

Podnoseći izvještaj o radu udruge u prethodnom mandatu, Jakov Jukić, među inim je naglasio kako je, 2005. godine od Sabora usvojena Deklaracija o antifašizmu, danas mrtvo slovo na papiru, jer su borci NOR-a u materijalnom pogledu još uvijek građani drugog reda. Uputio je oštре kritike organizatorima prosvjeda protiv obilježavanja 69. obljetnice ustanka u Srbu, te zastupniku HDZ-a Andriji Hebrangu, županu Stipi Zriliću i gradonačelniku Zvonimiru Vrančiću.

U izvješću je istaknuto kako su osnovane dvije nove organizacije – u Biogradu na Moru i Gračacu, te je naglašeno kako članovi UABA Zadarske županije ostaju otvoreni za suradnju s braniteljskim udrugama.

Skupštini su nazočili i članovi Pred-

Primjereno izvršeni zadaci – čulo se na izbornoj skupštini

sjedništva SABA RH Vinko Šunjara i Vedran Žuvela, te član Komisije za međunarodnu suradnju Ratko Maričić.

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske je na prijedlog UABA Zadarske županije glavnom uredniku Zadar-

skog lista Luki Periću dodijelio priznanje za »zasluge u njegovovanju i razvijanju tradicija i tekovina antifašističke borbe naroda Hrvatske«. Priznanje je uručio član Predsjedništva SABA RH Vinko Šunjara.

Z. L.

In memoriam Zorki Prodanović

Antifašizam prihvaćala kao stil života

♦Od prvih dana rata pristupila je partizanskom pokretu i postala nositeljica »Partizanske spomenice 1941. godine«. U Savezu antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske proglašena je počasnom predsjednicom Sekcije žena antifašistkinja

U mrla je jedna o najistaknutijih aktivistica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, počasna predsjednica Sekcije žena antifašistkinja, nositeljica »Partizanske spomenice 1941.« Zorka Prodanović.

Naša Zorka napustila nas je u 85. godini života. Otišla je tiho na svoj svojstveni način, iako su je posljednjih godina mučile razne zdravstvene tegobe. Zorka je bila poseban čovjek, zato mi dozvolite da kažem od srca, kako je pamtim, a mislim da ju je većina njezinih drugova i prijatelja isto tako osjećala i da će je uvijek pamtitи.

Teško je shvatiti da je više nema i da će sve misli koje bi njoj upućivali, u stvari biti naš razgovor samih sa sobom. Ona je bila specifična osoba. Možda jedinstvena, koju je njeni rodni Štrigova dala. Svojim ratnim putovima, prisnošću, prijateljskim odnosom s ljudima, postala je naše opće dobro. Odgojena u slobodarskom duhu, tako svojstvenom narodu Međimurja, od mladosti je prihvatala antifašizam kao svoj stil života. Prvih dana rata pristupila je partizanskom pokretu i postala nositeljica partizanske spomenice. U narodno-oslobodilačkom ratu kao poručnik prokrstarila je znatan dio naše zemlje izvan svoga rodnog kraja. Tih je godina preživjela mnoge teškoće. U ratnom vremenu bila je SKOJ-evski rukovodilac. To je bila posebna čast za osobe čvrsta karaktera i morala, koje su u rizičnim situacijama mogle naći miran i uspješan izlaz, koje su mogle preuzeti odgovornost za grupu mladih SKOJ-evaca koju su vodile. Ona je bila jedna od tih.

Pokretala brojne akcije

Poslije oslobođenja završila je Partizansku gimnaziju »Josip Broz Tito« u Zagrebu i Višu pedagošku školu. Radila je kao nastavnica, ali je bila aktivna i u radu sa članovima Socijalističkog saveza. Okupljala je ljude oko sebe, izgradivala ih u demokratskom duhu i to sve tiho, nemametljivo. Za svoj rad primila je mnoga odlikovanja i zahvale. Logično je stoga da je godinama, sve do početka svoje bolesti,

djelovala i kao članica Predsjedništva Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske.

Njena blaga, mirna, narav svakoga od nas je pretvarala u njezinoga prijatelja. Možda radi njene edukacije, njene pedagoške struke i prakse kao nastavnice u radu s djecom, postala je izvrstan pedagog. Uspješno je okupila žene borce u Sekciju žena našeg Saveza. Ona je godinama bila pokretač svih akcija. Nastojala je da svatko dobije zaslужeno priznanje, da se isprave nepravde nanesene ne samo ženama – sjetimo se napora da se sestrama Baković vrati oduzeti naziv prolaza u centru grada. Ona je vodila brigu da se posjete bolesni članovi i članice, da se skromno ali dostojno označavaju važni datumi iz naše prošlosti. Radila je u sjeni rukovodilaca kojima je nerijetko pripala zahvala za njen rad. Trudila se da se, još u ratu postignuta jednakost žena s muškarcima, provodi u djelu i da naša javnost ne zaboravi na te kvalitete. Stoga je u povodu 8. marta 2001. napisala tekst pod naslovom »Naš prilog jednakosti« da bi potakla javnost o davno izborenoj jednakosti i podsjetila na podatke o aktivnosti žena u ratu, posebno na polju zdravstva i prosvjete i proizvodnji hranе, te na žrtve koje su one podnijele. Tih godina počelo se zaboravljati na

to, pa je njen sažeti tekst dobro došao i za naša današnja saznanja. Radi svega, što se u ovoj prilici i ne može nabrojiti, žene našeg Saveza jednoglasno su je proglašile počasnom predsjednicom Sekcije žena antifašistkinja. Prisjećam se i oduševljenja kad je, usprkos bolovima zadnji put došla na 8. mart 2009. godine, kad su svi prisutni bili ganuti njenim dolaskom i kad su je pozdravili velikim pljeskom osjećajući njen prisustvo kao posebnu pažnju.

Dobitnica Povelje za velik doprinos

Ove smo godine posebnu Povelju SABA RH za njen veliki doprinos našem radu i postojanju, nosili njoj kući, jer više nije na 8. mart mogla biti s nama. Ta je Povelja bila još jedna u nizu priznanja koje je za svoj rad u životu primila, a među posljednjima je 2008. godine odlikovana od Akademije za obranu i pravni poredak Ruske federacije.

Ne znam ni jednu osobu koja je o njoj nešto rekla, a da to nisu bile samo pohvale. To nije lako postići, jer ljudi rado ističu tuđe mane, ali o njenim manama nisam ni od koga mogla ništa čuti. Zorka bi sad rekla – ah, nemoj! Ali ne samo mene, nego i mnoge druge, znala je utješiti, smiriti i opravdati nečiji loš postupak prema nama. Razumjela je ljude, nije im se zamjerala nego je nastojala postići dobar međusobni odnos. Te ljudske karakteristike nisu svakome dane. Zorki jesu.

Imala je skladan brak, ali je rano ostala bez istomišljenika supruga, s kojim je odgojila svog jedinca sina i s njim se uvijek ponosila. Bila je sretna i s unukom i svojim bliskim rodom i prijateljima. Svi oni, a i mi njeni prijatelji gajimo prema njoj, ne samo ljubav, nego i posebno poštovanje. To se rijetko izriče dok je čovjek živ, ali ipak treba reći i u ovim prilikama. Ona je i svojim napisima ostavila neizbrisiv trag, a posebno snimljenim sjećanjima svojih ratnih drugova. Započela je vrlo važan projekt bilježenja usmenih sadržaja o zbiranjima u NOB-u, koja su uz pisane dokumente, vrijedan komparativni materijal za povjesne analize. Istakla sam ovdje dio njenih interesa i aktivnosti kojima se u životu bavila. Dala nam je time upute da slijedimo njen put.

Dr. Vesna Čulinović-Konstantinović

POTREBNO PODMLAĐIVANJE REDOVA

♦Pero Matić izabran za predsjednika UABA Osijek

Na izbornoj skupštini Udruge antifašističkih boraca i antifašista Osijek pozitivno je ocijenjen izvještaj o dosadašnjem radu, te utvrđen program aktivnosti za naredni period i izabrano novo Predsjedništvo.

U raspravi je potencirana neophodnost daljnog očuvanja i promicanja izvornih antifašističkih vrijednosti, povrat oduzetih prava antifašističkim borcima, njegovanje tradicija NOR-a, suradnja s drugim demokratskim udrugama i tijelima vlasti, te političkim strankama. Briga o spomeničkoj baštini iz NOB-a i dalje je aktualna. **Đorđe Balić** je istaknuo, među ostalim, vrijedne rezultate rada Komisije za obradu materijala spomeničke baštine. Članovi Udruge ukazali su na teške društvene uvjete djelovanja u Osijeku, poglavito na odnos vlasti i Grada i Županije, na probleme financiranja i obnove spomeničke baštine, socijalni položaj boraca, općenito na odnose prema antifašizmu. Naglašena je potreba za podmlađivanjem antifašističkih redova i uključivanjem što većeg broja mladih antifašistički opredijeljenih osoba koje trebaju preizmati dužnosti

Izborna skupština ocijenila je rezultate rada uspješnim

i odgovornosti za daljnje funkcioniranje UABA u Osijeku.

Tajnim glasovanjem za predsjednika Udruge antifašističkih boraca i antifašista

Osijek izabran je **Pero Matić**. Aklamacijom je za člana Predsjedništva SABA RH izabran **Dragutin Mijoč**.

Miloje Stanić

DRUŠTVO »JOSIP BROZ TITO« ZAGREB

Napad na Tita je napad na antifašizam

Prošlu godinu pamtit ćemo po značajnim obljetnicama globalne važnosti za antifašizam ali i po obljetnici kojom smo obilježili 30 godina od smrti Josipa Broza Tita u Kući cvijeća i u Kumrovcu. Nažalost, 2010. godinu pamtit ćemo i po neofašističkim, ustašoidnim i klerofašističkim pojavama, i po sustavnom obrušavanju na ime, lik i djelo Josipa Broza Tita. Kulminacija je Vrdoljakov naručeni serijal u kojem se željelo plasirati monstruoze laži, mržnju i revidiranja povijesti na najbeskrupulozniji način.

Napadi na Tita predstavljaju obrušavanje na antifašizam. Zato antifašisti ne smiju dopustiti bilo kakvo iskrivljavanje povijesti, posebno ne one iz doba oružane antifašističke borbe koja je Hrvatsku svrstala u veliku, pobjedničku antifašističku koaliciju. Potrebno je govoriti o antifašizmu u Hrvatskoj, antifašističkim tekvinama NOB-a, kako bi Republika Hrvatska zadržala svoje svjetlo mjesto na mapi Europe i svjetske povijesti. Potrebno je govoriti o Titu, priznatom vojskovođi, državniku, političaru, svjetskom čovjeku i vizionaru.

Ogranci Društva Tito Zagreb djeluju pri Gradskim četvrtima i okupljaju preko 500 članova.

Svojim aktivnostima širimo poruke Titovog doba: socijalna pravednost, rodna ravnopravnost, mir i tolerancija, dostojanstvo rada, demokracija, antifašizam, ekonomski napredak i vladavina prava.

Dostojanstveno smo obilježili svaku važnu obljetnicu antifašističke borbe i poklonili se palim partizanima, pogubljenim žrtvama fašističkog terora od Kerestinca, Jasenovca, Jadovnog, Jaske, Stupnika, Rakova Potoka, Kupinečkog Kraljevca, Dotrščine do kustošijanskih i vrapčanskih stratišta. Održali smo javne tribine vezane za pobjedu nad fašizmom, godišnjicu uvođenja samoupravljanja, zagrebačkoj stanogradnji u Titovo doba, ali i fašistoidnosti koja se širi Europom i svijetom.

Prikazivali smo i antifašističke filmove, ugostili članove »Hrvatskog likovnog društva«, danas imamo fundus od preko 20 likovnih radova na temu »Zagrebu za dan oslobođenja«.

Posebno smo ponosni na »Dan rado-sti-mladosti« u Kumrovcu čiji smo bili suorganizatori.

S ciljem osnaženja aktivnosti u Hrvatskoj posjetili smo Društvo Tito Varaždin i ovim putem zahvaljujemo se Varaždincima koji su nas ugostili, a posebno predsjednici **Štefaniji Novak**.

Potrebno je istaći i najuspješniji ogrank u Zagrebu. To je Ogranak Društva »Tito« Susedgrad, s predsjednikom **Brankom Vučinićem**.

No, pored uspjeha prisutni su i problemi. Članarina se plaća neredovito, nedostatna je suradnja udruga antifašista i naših ogrankaka. Politička ljevica na terenu ne doživjava nas uvijek ozbiljno iako im naše članstvo daje punu podršku. Tu treba izuzeti svakako SRP čije rukovodstvo i članstvo prepoznaje značaj djelovanja Društva Tito.

Ove godine planiramo još jedan pomak u aktivnostima: osnivanje »Akademije antifašizma«.

Nada Boban

Sedamdeseta obljetnica antifašističke borbe

•Početni embrion antifašističke Hrvatske bio je u stvaranju NOV i PO, a to je započelo osnivanjem Sisačkog partizanskog odreda (prvog u Jugoslaviji, i u Hrvatskoj). Iz te prve organizirane antifašističke jedinice, nikla je i razvila se pod rukovodstvom Glavnog štaba Hrvatske i CK KPH Narodnooslobodilačka vojska Hrvatske.

Kad je 6. travnja ujutro izbio rat, Tito je bio u svom ilegalnom stanu na periferiji Zagreba. Već 10. travnja 1941. godine CK KPJ donio je odluku o nastavljanju borbe protiv agresora, bez obzira na ishod rata. Odlučnost da se nastavi borba najsnažnije je izražena u odluci o formiranju Vojnog komiteta pri CK KPJ, s Titom na čelu, čiji je zadat�ak bio provođenje priprema za oružanu borbu.

Nakon ulaska njemačke vojske u Zagreb, 10. travnja 1941. godine, **Slavko Kvaternik**, jedan od ustaških glavešina, po nalogu je njemačkoga okupatora preko radio stanice u Zagrebu proglašio stvaranje kvislinške NDH. Istodobno je na radiju pročitan i proglašen **Vladka Mačeka**, vode Hrvatske seljačke stranke (HSS) i potpredsjednika Jugoslavenske vlade, koji je podržao osnivanje ustaške NDH i pozvao hrvatski narod da se pokori novoj vlasti. I katolički je kler pozdravio uspostavljanje ustaškog režima i pružio mu svoju svesrdnu političku i moralnu podršku. Zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac službeno je posjetio Antu Pavelića, poglavnika NDH, i izrazio punu odanost i podršku njemu i ustaškoj državi, te svećenstvu uputio okružnicu s pozivom da svim snagama podrži ustaški režim. Brojni katolički svećenici aktivno su se uključili u ustaški pokret, isticali se kao fanatični pobornici ustaške fašističke ideologije i neposredno se angažirali u provođenju ustaške politike nacionalne i vjerske netrpeljivosti i mržnje.

Čim su dovedeni na vlast u Hrvatskoj,

ustaški su najamnici bili primorani i otvoreno pokazati svoje pravo izdajničko lice. Poglavnik NDH Ante Pavelić 18. svibnja 1941. godine, u skladu s prije preuzetim obvezama prema fašističkoj Italiji, potpisao je tzv. Rimske ugovore kojima su Italiji predani gotovo cijela Dalmacija, dijelovi Hrvatskog primorja i Gorskog kotara. Preostali dio Hrvatske s Bosnom i Hercegovinom stavljen je pod protektorat Italije. Pavelić je talijanskom vojvodi od Spoleta ponudio i »hrvatsku krunu kralja Zvonimira«. Ustaše su, nadalje, Mađarskoj prepustile Međimurje i Baranju, gdje su Mađari ubrzo počeli provoditi nasilnu mađarizaciju i progoniti hrvatsko stanovništvo. U samoj NDH njemačka nacionalna manjina dobila je poseban autohton status s eksteritorijalnim pravima. Folksdojčeri su u sjeveroistočnom dijelu Hrvatske, s Osijekom kao centrom, imali povlašten položaj i stvarno držali potpunu vlast u krajevima gdje su prebivali, a imali su i posebne vlastite vojne formacije. Kakvu su sudbinu u NDH imali Srbi, Židovi, Romi i Hrvati antifašisti – opće je poznato.

Zajednički neprijatelj

Na Majskom savjetovanju u Zagrebu utvrđeno je da je glavni zadatak Partije organiziranje jedinstvene fronte za borbu protiv okupatora i njegovih suradnika i da s tim ciljem treba okupiti najšire narodne mase, bez obzira na njihove političke, nacionalne, vjerske i druge razlike. U svibnju i lipnju vojni komiteti i sve partijske organizacije provodili su intenzivne pripreme za oružanu borbu. U to vrijeme okupatori i kvislinzi progonili su antifašiste i sve napredne ljude, iseljavali stanovništvo, otpočeli proces odnarodnjavanja, sprovodili masovna ubojstva, poticali bratoubilačku borbu...

Pripreme za oružani ustanak u Jugoslaviji (i u Hr-

vatskoj) bile su u punom jeku kad je 22. lipnja 1941. godine nacistička Njemačka napala Sovjetski Savez. Ulazak Sovjetskog Saveza u rat bio je izvanredni moralno-politički činitelj za sve porobljene narode, jer je otvorio realnu perspektivu da će fašizam konačno doživjeti poraz. Došlo je do spajanja antifašističkih pokreta, što je prije bilo nezamislivo, u antihitlerovsku koaliciju kapitalističkoga i socijalističkog svijeta. Stvoren je jedan tabor protiv zajedničkog neprijatelja – nacifašističkog sustava.

Tito je već bio u Beogradu i istog je dana, 22. lipnja 1941. godine – kad je napadnut Sovjetski Savez koji je na sebe primio glavni teret borbe protiv sila Osvovine, čime su stvoreni povoljni uvjeti za pokretanje oružane borbe – Politbiro CK KPJ svojim proglašom pozvao narode Jugoslavije u borbu protiv okupatora i kvislinga, koja će ujedno pomoći i borbi Sovjetskog Saveza. Također 22. lipnja u šumi Brezovica kod Siska osnovan je prvi partizanski odred u Hrvatskoj i Jugoslaviji. CK KPJ je 27. lipnja osnovao Glavni štab Narodnooslobodilačkih i partizanskih odreda Jugoslavije (NOPOJ) i za komandanta odredio Josipa Broza Tita. Politbiro CK KPJ je 4. srpnja donio povjesnu odluku o otpočinjanju oružane borbe u svim krajevima Jugoslavije.

Proglas CK KPH

Centralni komitet KP Hrvatske također je 23. lipnja 1941. godine izdao proglašenje u povodu napada na Sovjetski Savez, u kojemu je pozvao hrvatski narod u nepoštenu borbu protiv fašističkih okupatora i njegovih plaćenika, za konačno nacionalno i socijalno oslobođenje, za mir i bratstvo među narodima. CK KPH, na sjednici održanoj 27. lipnja, razmotrio je novonastalu situaciju i donio zaključke o dalnjim partijskim akcijama. Pozvao je Hrvate i Srbe u zajedničku borbu protiv okupatora i njegovih slugu, pozivajući na primjenu svih mogućih oblika borbe: od pasivne rezistencije do masovne sabotaže, od štrajkova i demonstracija do oružanih napada i stvaranja partizanskih odreda.

Šestog srpnja 1941. godine, zasjeda CK KPH u Zagrebu. Ilegalno je došao iz Beograda i **Vladimir Popović**, instruktor

Slavko Kvaternik, jedan od ustaških voda, podanički pozdravlja zapovjednika njemačkih trupa u Hrvatskoj

CK KPJ, koji je prenio odluku o dizanju ustanka. Osnovano je Operativno partijsko rukovodstvo pri CK KPH (**Rade Končar, Andrija Hebrang i Vlado Popović**). Prestao je postojati raniji Vojni komitet. Zašto je osnovano Operativno partijsko rukovodstvo pri CK KPH, a nije Glavni štab, kao u Srbiji, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i Sloveniji – nije poznato. Dana 13. srpnja održana je u Zagrebu sjednica CK KPH na kojoj je član Politbiroa CK KPJ **Edvard Kardelj** prenio direktivu CK KPJ da se s diverzantskih i sabotažnih akcija prijeđe na masovni oružani ustank. Određeni su članovi CK KPH koji su odmah krenuli u pojedine krajeve Hrvatske radi pružanja pomoći partijskim organizacijama na terenu u organiziranju i rukovođenju ustaničkim akcijama. **Rade Končar i Josip Kraš** upućeni su u Kordun, Baniju i Pokuplje, **Marko Orešković** u Liku, Gorski kotar i Hrvatsko primorje, **Karlo Mrazović** u Zagorje i Medimurje, **dr. Pavle Gregorić** u Slavoniju i Podravinu, a nešto kasnije **Pavle Pap** u Dalmaciju. U Zagrebu je ostalo Operativno partijsko rukovodstvo za Hrvatsku, s Vladimirom Popovićem na čelu da usmjerava aktivnosti Partije u organiziranju i razvijanju oslobođilačke borbe.

U prvoj fazi općeg narodnog ustanka, stvaranja partizanskih odreda i pokretanja partizanske borbe, Partija se mogla osloniti u prvom redu na svoje članstvo, ali i na ostale organizirane snage revolucionarnog radničkog pokreta. U Hrvatskoj je djelovalo oko 4.500 članova Partije i oko 11 tisuća skojevaca. Organizaciona razgranatost na području Hrvatske omogućila je Partiji da razvije aktivnost u cijeloj zemlji. U početku narodnog ustanka, zbog izvanredno teških uvjeta okupacije, partijska rukovodstva i organizacije veoma su teško međusobno održavali vezu, pa su često morali donositi samostalne odluke prema konkretnim prilikama u pojedinim mjestima i krajevima.

Vojna organiziranost

Partizanske jedinice različito su se osnivale, nazivale i organizirale, isto kao što je bilo različitosti i u ustanku. Kao pozitivna konotacija ustanka u Hrvatskoj može se navesti da je oružana borba počela, da su osnovane prve partizanske jedinice i prva zapovjednička tijela. Nema neke teške vojno-političke krize. Veliki su gubici u kadrovima, najviše u gradovima, što je shvaćeno kao problem i polako se vrši disperzija kadrova na najpogodnija područja. U domeni vojne organiziranosti bilo je dosta šarolikosti. Negdje se dosta dugo ostalo na razini oružanih partizanskih grupa vezanih za jedan

teritorij, jedno područje, što nije bilo svršishodno postojećoj vojnoj situaciji velike nadmoćnosti protivnika. Postupno se ostvaruje koncepcija pokretnosti jedinica, što se vidi kasnije formiranjem prvih samostalnih bataljuna, kao i udarnih bataljuna unutar partizanskih odreda.

Vojno zapovjedanje ustaničkim jedinicama bilo je također heterogeno, različito. Dominiraju statična zapovjedništva, strogo vezana za jedno područje. Nije slučajno da je bilo velikih teškoća u borbenoj angažiranosti ustaničke vojske izvan mjesta rođenja. U domeni ratne vještine hrvatsko se rukovodstvo NOP-a oslobođilo početnih grešaka oko djelovanja ustanika putem diverzija, sabotaža i atentata. Postupno je težište borbe usmjereno na oružane aktovnosti izvan gradskih područja. Kroz borbu su se stjecala ratnička iskustva, a i partizanski oblici ratovanja su začeti. Sada imamo više partizanskih napada na neprijateljske komunikacije, kolone, posade, zapovjedništva. U početku se radije ratovalo danju, sada se navikava na djelovanje noću, u slabijim vremenskim uvjetima. Sve je to davalо bolje rezultate. Ali je zato trebalo vremena, palо je dosta nepotrebnih žrtava.

Nakon povratka delegata sa savjetovanja u Stolicama CK KP Hrvatske održao je početkom listopada 1941. godine (kod Korenice) sastanak vojnih i političkih rukovodilaca Like, Korduna, Banije, Gorskog kotara i Hrvatskog primorja, tj. onih partizanskih zapovjedništava koja su bila u blizini. Donijeta je odluka da se reorganiziraju partizanske jedinice, da se prijeđe na krupnije sustave i zahtjevnia borbena djelovanja, te poduzmu mjere za uspostavljanje tijela narodne vlasti.

Najvažniji je događaj bilo osnivanje Glavnog štaba za Hrvatsku. Odlukom CK KPH 19. listopada 1941. godine osnovan je Glavni štab NOPO Hrvatske, najviše vojno zapovjedno tijelo antifašističke i oslobođilačke vojske Hrvatske. Potpuno je konstituiran 17. studenog na Petrovoj gori, u zaseoku Vučkovići. Sjedište mu je u početku bilo na slobodnom teritoriju, u selu Zbjeg kod Slunja. Kasnije se prebacio u oslobođenu Drežnicu, pa u Liku. Do osnivanja ZAVNOH-a vršio je i političke funkcije kao najviši politički organ vlasti, blisko surađujući s CK KPH. Za komandanta je imenovan **Ivan Rukavina** (»Ivo Vlađić«), član KPH, učesnik Španjolskog građanskog rata. Za političkog komesara prvo je imenovan **Marko Orešković** (»Krantija«), također španjolski borac i za operativnog oficira **Franjo Ogulinac Seljo** (»Milan Snagić«), španjolski borac. Budući se u međuvremenu saznalo da su Marka Oreškovića četnici mučki ubili, dužnost komesara obnašao je Franjo Ogulinac

Seljo. Na njegovo je mjesto ubrzo došao **dr. Vladimir Bakarić**, pravnik, revolucionar, iskusni političar. Članovi štaba bili su **Stanko Opačić, Veljko Kovačević i Vladimir Cvetković** (posljednja dvojica bili su tajno iz Španjolske na prolazu kroz Zagreb, gdje su zadržani).

Značaj Glavnog štaba

Glavni štab NOPO Hrvatske kao i njegovo osnivanje pokazuje da se tek sada shvatilo da borbom i vojskom moraju zapovijediti posebne vojne institucije, iskusni ratnici, vojne osobe, uz zapažene političare. Osnivanje Glavnog štaba NOPO Hrvatske bilo je od posebnog značenja za daljnji razvoj općenarodne borbe u Hrvatskoj, za organizaciju, jačanje i širenje svih oblika otpora naroda. Osim toga njegovo formiranje predstavljalo je i stvaranje nacionalnog rukovodstva narodnooslobodilačkog pokreta u Hrvatskoj, jer je Glavni štab bio ne samo operativno-teritorijalni organ za rukovođenje partizanskim jedinicama, već i najviši organ vlasti na oslobođenom području Hrvatske.

Bilanca ustaničke 1941. godine u Hrvatskoj bila je zapažena. Borbe su se proširile na skoro cijelu Hrvatsku, istina, različitog intenziteta i obima. Postupno se narod pokretao na ustanak i oružano suprostavljanje okupatoru i vlasti NDH. Počele su manje borbe protiv četnika u Kninskoj krajini. Početne devijacije, određena nesnalaženja i kojekakva očekivanja, postupno su nestajala. Oružane snage NOP-a Hrvatske stvarale su se u krajnje teškim političkim i vojnim uvjetima. Osim jedne situacije u Dalmaciji, neprijatelj nije nigdje ozbiljnije ugrozio partizanske jedinice, kako se to dogodilo u Srbiji, Crnoj Gori i u Hercegovini. Šarolikost vojne organizacije, normalna pojava svakog ustanka, postalo je prošlost, a vrhovno vojno zapovjedništvo – Glavni štab NOPO Hrvatske, dobilo je najprikladniji oblik. Bilo je to uspjelo rješenje.

Za šest mjeseci ustanka na teritoriju Hrvatske, uz ostalo, organizirano je 150 odreda i 18 samostalnih bataljuna. Bilo je ukupno 6.500 do 7.000 partizana. Nije to neka impozantna brojka, ali govori mnogo, s obzirom na stanje u kojem se nalazila Hrvatska 1941. godine. Bio je to siguran početak borbe, garancija nastavka u 1942. godini. Za budućnost NOR-a u Hrvatskoj, povjesno je presudna činjenica da se iz stoljetnog sna pojавila prvi put narodna, antifašistička i oslobođilačka vojska. Pojavilo se hrvatsko vojiste, dio općejugoslavenskog ratišta.

Takva je bila Hrvatska na kraju 1941. godine.

B. M.

•Udruga antifašističkih boraca i antifašista Raba danas ima 244 člana od čega 25 sudionika NOB-a

URABU je 22. prosinca 2010. održana godišnja skupština Udruge antifašističkih boraca i antifašista Raba. Izvještaj o radu u protekloj godini podnio je predsjednik Udruge **Ivo Barić**, koji je upozorio da nisu politička stranka, ali da to ne znači da nemaju pravo raspravljati o odnosima u društvu u kojem živimo. Dapače, to nam je i zadatak jer naš je osnovni

Skupština UABA otoka Raba

•Na konferenciji su sudjelovali predstavnici 92 udruga i 30 vladinih tijela iz 68 država sa svih kontinenata, od čega osam udruga iz Hrvatske. Predstavnik SABA RH bio je Ratko Maričić

U organizaciji Svjetske veteranske federacije (WVF) u Parizu je od 24. do 26. studenoga 2010.g. održana Sedma međunarodna konferencija o zakonodavstvu (u državama članicama WVF) koje se odnosi na veterane i žrtve rata.

Na konferenciji su sudjelovali predstavnici 92 udruga i 30 vladinih tijela iz 68 država sa svih kontinenata, od čega osam udruga iz Hrvatske, s ukupno 17 predstavnika. Predstavnik SABA RH bio je **Ratko Maričić**, član Komisije za međunarodnu suradnju.

Održavanjem ove konferencije obilježena je šezdeseta godišnjica osnivanja Svjetske veteranske federacije, u sklopu čega su položeni i vijenci na Slavoluku pobjede.

Konferencija je svoj rad temeljila na prethodno provedenoj anketi o stanju u zakonodavstvu pojedinih država članica.

Čuvamo i njegujemo tekovine NOB-a

cilj očuvanje i njegovanje antifašističkih tekovina i zaštita ljudskih prava, zaštita prava članstva i suprotstavljanje svakoj mržnji. To radimo zbog općeg dobra, a ne zbog osobnih probitaka. Mi smo nevladina udruga, dio civilnog društva, aktivni i odgovorni građani koji dragovoljno sudjeluju u poboljšanju društvenih odnosa, naglasio je Barić.

On je naveo da UABA Rab danas broji 244 člana od čega su 25 sudionici NOB-a. Udruga je, kako kaže, održala tri konferencije za novinare, tiskala je dva broja svog lista

Naša riječ, u tisku je objavljeno 9 članaka o radu Udruge, a u Glasu antifašista SABA RH 4 članka, dok je na Radio Rabu imala šest emisija u trajanju po sat vremena. Na Internetu Udruga ima svoju stranicu, elektronskom poštom svakodnevno komunicira s udrugama, članovima i autorima.

Na skupštini je

rečeno i da je u Prostornom planu Raba osigurano mjesto za Muzej logora Kampor, a iz Europske unije dobiveno je 20.000 eura za održavanje znanstvenih skupova o projektiranju Muzeja. Ocenjeno je da je jedan od najvećih rezultata njihova rada i izdavanje Zbornika s okruglog stola Baština antifašizma održanog na Rabu.

Ostvarili su zavidnu suradnju s profesorima i učenicima Srednje i Osnovne škole. Član Udruge je održao četiri predavanja o Logoru Kampor za učenike škola.

Na sjednici je usvojen i novi Statut kojim UABA mijenja ime u Udrugu antifašista Raba (UAR). Zaključeno je da je to korak ka pomlađivanju članstva jer time postaju budućnost koja počiva na tekovinama, a ne samo na tradiciji antifašizma.

Na skupštini su dodijeljene Zahvalnice Udruge Osnovnoj školi Ivana Rabljanina, Srednjoj školi Marka Antuna de Dominisa, Hotelu Padova i Limenoj glazbi DVD-a Rab

Na kraju je **Drago Pilsel** predstavio Zbornik radova s Okruglog stola Baština antifašizma, tiskanog u prosincu 2010. godine. Nakon sjednice održan je domjenak za članove i uzvanike Skupštine.

I.B.

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA O RATNIM VETERANIMA Jednako tretirati ratne veterane

Temeljitim analizom odgovora i njihovom statističkom obradom, došlo se do određenih podataka o stanju zakonodavstva u pojedinim državama.

Odgovori koji su stigli od udruga iz Hrvatske zorno upozoravaju na različito tretiranje veteranu Drugog svjetskog rata i veteranu Domovinskog rata.

Tako se odgovori na 16 pitanja (od ukupno 85) iz Hrvatske označavaju kao kontradiktorni. To najbolje pokazuje da su pojedina zakonska rješenja za neke udruge prihvatljiva, a za druge ne.

Sve to potvrđuje da Hrvatska u svom zakonodavstvu, ali i u provedbi propisa, prije svega, treba voditi puno više računa o jednakom tretiraju svih svojih veteranu. S druge strane, na međunarodnim sastancima veteranu treba iznositi istinite podatke i realno prikazivati probleme, kako ne bi bili označavani kao kontradiktorni.

Po svom programu i temaljnim zadacima Savez antifašističkih boraca i antifašista, kao udruga radi u tom pravcu, ali dobra rješenja u zakonima i drugim propisima,

kao i njihova provedba, ovise prvenstveno o volji Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske.

Na konferenciji je usvojen dokument o pravima veteranu i civilnih žrtava rata, s posebnim naglaskom na psihotraume i efekte modernog rata. Reafirmirani su i osnovni principi i definicije veteranu i žrtava rata iz 1994.g. Naglašeno je da bi države trebale prihvati jedinstvena načela za rješavanje statusa veteranu i žrtava rata.

Konferencija predlaže i preporuča državama članicama, ne samo da brinu o veteranima i žrtvama rata, nego da oni imaju pravo i na kompenzaciju.

Ukazano je i na velike razlike među državama, što se tiče prava na kompenzaciju, prava na skrb, na mirovine i za civilne žrtve i za ratne veterane.

Konferencija se protivi korištenju kemiskog, nuklearnog i biološkog oružja. To oružje, ne samo da stvara velike žrtve, nego i zagađuje okoliš, dovodeći tako u opasnost opstanak čovječanstva.

R.M.

»Društvo Tito se ponosi, prinosi i nastavlja braniti njegove ideje i djela: antifašizam, pobjednik i heroj NOB-e 1941.-1945., odlučno Ne Staljinu, suživot bratstvo i jedinstvo, samoupravljanje, pokret nesvrstanosti i antiimperializam.«

Uz sedamdesetak članova Skupštini su nazočili gosti, **Dubravka Biberdžić**, predsjednica županijske Skupštine i foruma žena SDP-a Varaždinske županije, **Dragan Dašić**, predsjednik Srpske nacionalne manjine, **Dragutin Turčin**, predsjednik antifašističke udruge Ivanec, i član predsjedništva županijske Zajednice udruga, **Duro Klarić**, zamjenik predsjednika županijske udruge RMVI te **Luka Zrinski**, predsjednik Foruma mlađih SDP-a Varaždin.

Poširno izvješće o dosadašnjem radu podnijela je predsjednica Štefica Novak, a potom je usvojen program rada za 2011. godinu koji će biti u znaku 70. obljetnice podizanja ustanka protiv fašizma i domaćih izdajnika.

Na kraju Skupštine izabrano je novo predsjedništvo od 13 članova koji su na konstituirajućoj sjednici za predsjednicu Društva ponovno izabrali **Šteficu Novak**, a za zamjenika **Zvonka Gabarića**. Marija

Za predsjednicu ponovno izabrana Štefica Novak

Članovi radnog predsjedništva Skupštine

Kefelja izabrana je za tajnicu dok će funkciju blagajnice vršiti **Božica Ašković**. Izabran je i novi Nadzorni odbor na čelu kojega će biti **Marija Sinčić**. Delegati na Skupštini

Saveza društava RH biti će **Ivan Hranj** i **Zvonko Gabarić**. Skupštinu je uspješno vodio **Marijan Šemiga**.

Milan Turkalj

Krajiška Kutinica

Tradicionalni pohod na Moslavačku goru

•Savjet Mjesnog odbora Krajiške Kutinice i UABA grada Kutine organizirali su 27. siječnja tradicionalni pohod na najviši vrh Moslavačke gore - Humku i time obilježili dan sjećanja na jednu od prvih uspješnih akcija partizana Moslavačke čete.

Tradicionalno kao i svake godine članovi udruga antifašističkih boraca i antifašista Sisačko-moslavačke i Bjelovarsko-bilogorske županije organizirali su 27. siječnja pohod na Humku na Moslavačkoj gori i time obilježili dan sjećanja na jednu od prvih značajnih i uspješnih akcija partizana Moslavačke čete.

Profesor **Nikola Puran** u jednom članku u »Glasu antifašista« od 2007. godine, kratko je zapisao ovo: »Po cičoj zimi, 27. siječnja 1942. godine moslavački partizani su u rajonu tt. 371 sačekali jakе neprijateljske snage i u neravnopravnoj borbi odbili ustaše i domobrane na Humci«. Kako je navedeno u tim recima »po cičoj zimi«, bila je to temperatura od -30 do -40 stupnjeva, po snijegu visokom ipreko jednog metra.

Po povratku s Humke, skup posvećen ovoj značajnoj obljetnici otvorio je **Nenad Turčinović**, predsjednik UABA grada Ku-

tine. Zatim je u ime domaćina prisutne je pozdravio predsjednik mjesnog odbora **Branko Zelenković**, koji je ukratko oslikao položaj sela i odnose s gradonačelnikom Kutine, koji im je za tu manifestaciju ponudio milostinju od 500,00 kuna, koju su s ponosom odbili.

Ispred UABA grada Novske, koji već petu godinu za redom prisustvuje ovoj svečanosti i u ime Predsjedništva SABA RH i Predsjedništva Zajednice udruga antifašističkih boraca iantifašista Sisačkomoslavačke županije, prisutnima se obratio **Antun Maruski**. Osvrnuo se na obilježavanje jubilarne sedamdesete obljetnice početka antifašističke borbe naroda Hrvatske koja bi se trebala dostojanstveno obilježiti ove godine. Skrenuo je pažnju na popis spomeničke baštine i spomen obilježja oskrnavljenih u Domovinskom ratu.

Vrlo originalno obraćanje **Milana Ivančevića** pretvorilo se u oduševljenje,

koje je ovaj skup podiglo na noge, prihvativši pjesmu koju je Milan poveo: »Druže Tito mi ti se kunemo....«

Vrlo vitalna drugarica, sada u osamdeset i trećoj godini svojega života, **Nataša Cibalić** pripadnica »Druge moslavačke brigade« pozdravila je skup, podsjetila na te dane iz naše Narodnooslobodilačke bobe i zahvalila se na sjećanjima i pijetetu prema poginulim borcima te bitke na Moslavačkoj gori.

Miroslav Tadić u ime SPH Brezovica-Sisak iznio je nekoliko zabrinjavajućih pojava u smjeru kretanja Hrvatske politike koja ide u neki lopovski kapitalizam, a ne demokraciju.

Nakon diskusija koje su bile popraćene pljeskom i burnim odobravanjem prisutnih, uslijedio je vojnički grah, zaliven doniranim vinom i sokovima, a druženje je završeno uz glazbu, pjesmu i ples.

Nikola Zeman

DIANA BUDISAVLJEVIĆ (2)

Piše:
Nataša Mataušić

U prošlom broju *Glasa* opisala sam napore Diane Budisavljević u spašavanju djece iz ustaških logora. Iako je kao nezavisna aktivistica svojim humanitarnom radom dovodila u opasnost i sebe i svoju obitelj, nije nikad odustala od namjere da spasi što veći broj djece i sačuva njihov identitet kako bi im po završetku rata omogućila povratak roditeljima. Rad na kartoteci s preko 12.000 imena djece, koju je vodila zajedno sa svojim najbližim suradnicima, iziskivala je velike napore i opasnosti. Trebalo je, ponekad i u vrijeme policijskog sata, kada je svakog kretanja bilo najstrože zabranjeno, obići sve zagrebačke ustanove u kojima su bila smještena djeca, preuzeti popise, uredno ih i točno prepisati, nadopuniti već postojeće podatke... U posebnu bilježnicu – registar upisivala je svaku i najsitniju oznaku na djetetovom tijelu koja bi mogla pomoći pri njegovoj identifikaciji, a naročito ako je dijete bilo bezimeno. Izradila je i pet albuma s fotografijama djece, a u akciju fotografiranja uključili su se mnogi zagrebački fotografi: Foto Tonka, Studio Kovalsky, Foto Zaza... Svako je dijete dobilo svoj broj, ali ne kako ga mnogi zlonamjerno nazivaju

♦Iako je dovodila u opasnost sebe i svoju obitelj, nije nikad odustala od namjere da spasi što veći broj djece i sačuva njihov identitet kako bi im po završetku rata omogućila povratak roditeljima

logoraškim brojem, već identifikacijski, registarski broj.

Dianin dnevnik

A što se događa po završetku rata? Događaje koje slijede Diana Budisavljević opisala je u svom *Dnevniku* kojeg su 2003. godine objavili Hrvatski državni arhiv i Javna ustanova Spomen područje Jasenovac:

»25. svibnja 1945.

Prijepodne kod mene dva čovjeka koji, navodno po nalogu Ministarstva socijalne politike (kako se kasnije ispostavilo bili su iz OZNE), zahtijevaju albume s fotografijama djece. Ti isti ljudi su kasnije bili kod gđe Džakula. Ona je imala kopije kartotekе koje smo pohranili kod nadbiskupa. Morala ih je sada predati. I ona i ja smo za predani materijal dobile potvrde.« str. 166

»27. svibnja 1945.

...Poslijepodne mi je dr. Kesić kazao da je moje albume s fotografijama video u Ministarstvu (Ministarstvu socijalne politike, op.a.) kod gđe. Ogrizović...«, str.168

»28. svibnja

Oko 10,30 došla je gđica Kogoj. Odmah zatim i g. Madjer s nosačem i portirkom... Kažem mu da sam očajno uvrijeđena. Pređajem kartoteku, bilježnice za nalaženje nepoznate djece, registar za fotografije i bilježnicu s popisom posebnih oznaka na djetetu... osim abecednog rasporeda imali smo još i poseban raspored, kako bismo po mogućnosti pokušali identificirati što je moguće veći broj nepoznate djece. Bio je to glavni cilj koji smo si postavili za razdoblje nakon rata. Pronalaženje veće, točno popisane djece, nije nikome zadavalo poteškoća. No, željeli smo što je moguće više male djece vratiti njihovim roditeljima. I bila je to sada velika bol, moja i gđe Džakule, da nam se tako naglo naš rad na našoj kartoteci oduzeo i da nam je na taj način bilo onemogućeno to ostvariti. ... Morala sam se čitavo vrijeme maksimalno kontrolirati da ne klonem. Bilo mi je strašno teško što se moj višegodišnji rad na ovakav način oduzima...«, str. 168/169.

Datum 28. svibnja nosi i dokument koji je potpisala Tatjana Marinić, tadašnja Načelnica Odjela socijalne zaštite i skrbi. U dokumentu piše: Budući da se kod Vas nalazi kartoteka i ostali spisi o kretanju partizanske djece, dopremljene iz raznih logora i razmještene po zavodima i privatnim porodicama, koja

više nema svrhe da se čuva kod privatnika, molim se da je odmah predate izaslaniku ovoga Ministarstva, te će Vam on ujedno potvrditi što je sve preuzeto. (*Dnevnik*, str 257.). I doista, na istom komadu papira Drago Magjer je rukom nadopisao: »Na temelju gornjeg naloga potvrđujem da sam danas preuzeo od g. D. Budisavljević:

1. Ormarić sa 25 ladicu sa kartotekom
2. 5 knjiga za traženje nepoznate djece
3. 1 registar fotografija djece
4. 1 knjigu (teku) registar djece sa oznakama

5. potvrdu o predaji 5 sv. fotografije djece.

Shodno navedenom zaključak bi trebao biti da je sva preuzeta, izuzetno dragocjena dokumentacija, brižljivo i uredno pohranjena u Ministarstvu socijalne politike i da je poslužila namjeni zbog koje je i bila rađena. No, da li je doista bilo tako?

Sredinom svibnja 1998. Ministarstvo kulture RH imenovalo je Povjerenstvo za izradu privremenog mujejskog postava Memorijalnog muzeja u Jasenovcu. Osnovna zadaća Povjerenstva bila je da na temelju pristupačne mujejske, arhivske i druge dokumentacijske građe izradi prijedlog mujejskog postava. Zadatak u to vrijeme nimalo lak jer se u Muzeju više nije nalazio niti jedan mujejski predmet. Sva je građa bila otuđena i u to vrijeme nalazila se, kako smo kasnije saznali, u privatnom posjedu Sime Brdara, bivšeg kustosa Spomen područja Jasenovac u Bosanskoj Dubici.

Originalne fotografije djece

Stoga sam, kao jedna od članica Povjerenstva prvo pregledala svu građu koja se nalazi u Hrvatskom povijesnom muzeju, a koja bi eventualno došla u obzir za izlaganje na privremenom postavu. Nakon pregleda sve stručno obrađene i u mujejske knjige inventara upisane predmete, sjetila sam se velikog broja kartona s nalijepljenim fotografijama djece, a koji su se čuvali u mujejskom depou zajedno s još neobrađenom, ali evidentiranom mujejskom građom. Na papiru kojima su bili zamotani pisao je broj knjige ulaska: 1731. U Knjizi ulaska je evidentiran njihov ulaz u Muzej: 1731/8.2.1966. uz opis: »Fotosi 5 albuma originalnih fotografija djece iz

1942., koja su iz pojedinih ustaških logora dovedena u Zagreb. Albumi sadrže 537 fotografija.« U rubrici odakle predmet dolazi pisalo je: Ivan Pokos/Zagreb/, a način ulaska: poklon.

I tada sam se sjetila jednog neuglednog, već požutjelog papira kojeg sam sasvim slučajno pronašla i na svu sreću sačuvala, kad sam raspremala sobu bivšeg voditelja Zbirke fotografija, filmova i negativa, po njegovom odlasku u mirovinu. Na njemu je između ostalog pisalo:

...Na tavanu Više škole za soc. radnike Nazorova ul. br. 51 nalazi se hrpa fotografija i dokumenata iz vremena rata.

Pet-šest albuma djece palih boraca iz toga arhiva već je preuzeto po prvoborcu Pokos Ivanu iz Zgb-a, Mesićeva 36/I tj. djece koja su 1942. otjerana iz svojih domova po ustašama i Nijemcima u konc. logore Stara Gradiška, Sisak i Jastrebarsko. Dokumente je pronašao student završne godine Više škole za socijalne radnike Trepotec Jerko »Braco« koji je spomenute albume predao Pokos Ivanu.

Sada sam već raspolažala nekim informacijama i uputila se u stručnu obradu fotografija iz albuma. Pod stručnom obradom podrazumijeva se upis u Knjigu inventara svih relevantnih podataka o predmetu. Ti dani predstavljaju najmučnije i najteže razdoblje moga rada u Muzeju. Često sam prekidala rad, plakala, ljutila se na sebe, ljutila se na sve one koji su bili krivi za tako strašnu sudbinu te, ničim i nikome krive djece. A onda sam, iako to ne bi smjela biti praksa muzejskih djelatnika, odlijepila jednu fotografiju na kojoj se nalazila snimka malene djevojčice i na poledini naišla na olovkom rukom pisani tekst: »Djevojčica stara oko 11-13 mj. Ime? Broj? Crne oči. Došla je transportom od 11/10. 42. Iz Grubišinog polja... nečitko kod obitelji (preskočiti ču iz razumljivih razloga ime i adresu obitelji udomitelja) znamenka: stara ranica od vatre na lijevoj podlaktici.« Pa sam odlijepila, još jednu i još jednu i odlučila da ću upisati svaku pojedinu fotografiju i ime svakog djeteta koje je bilo poznato i njegovu sudbinu, najčešće obilježenu malim križićem i datumom smrti.

U kolovozu i rujnu u Zagreb je prema *Popisu ratom postradale djece koja su došla, odnosno, proputovala kroz Zagreb i bila na brizi Prihvratne stanice Crvenog križa* od 27. srpnja 1945. (HDA, fonf AFŽ, kut 23) stiglo 4.586 djece iz Mlake, logora Jasenovac i Stara Gradiška, od kojih je 2.650 upućeno u Sisak, a 1.936 smješteno u dječja prihvatilišta na Josipovcu u Nazorovoј ulici, odnosno Zavod za gluhotnjemu dječu u Ilici. Velika većina ovih fotografija snimljena je upravo na tim mjestima.

Tada sam o Diani Budisavljević znala da je bila tek jedna od mnogobrojnih

Zagrepčana/ki koji su sudjelovali u akciji spašavanja djece.

Upitna uloga Tatjane Marinić

Odlukom Vlade RH 2001. godine imenovan je Savjet JUSP Jasenovac. Jedan od njegovih članova bio je i Branko Petrina, koji je preživio logore u Lepoglavi, Jasenovcu i Staroj Gradiški. Volio je navratiti kod mene u Muzej i pričati mi o svojim danim proverenim u logorima i bijegu od sigurne smrti. Dotakli smo se i teme soubina bezbrojne djece koja su iz ustaških logora dovedena u Zagreb, te 1942. godine i »mojih« albuma. Znao je da Hrvatski državni arhiv priprema objavljivanje *Dnevnika Diane Budisavljević* i štoviše, uputio me na njezinu unuku Silviju Szabo. U travnju 2003., neposredno pred izlazak *Dnevnika*, stupila sam s njom u kontakt. Došla je u Muzej i donijela nekoliko stranica albuma od ljepenke iste boje i istih dimenzija. Usporedba rukopisa na poledinama fotografija bila je nedvosmislena. Radilo se o istom rukopisu. Rukopisu njezine bake Diane Budisavljević. Pitanje porijekla albuma time je bilo riješeno. No, pojavila su se još mnoga druga pitanja, na koja do danas nisam uspjela odgovoriti.

Zašto je Tatjana Marinić, koja je zasigurno znala pravu ulogu Diane Budisavljević u akciji spašavanja djece i koja se na poziv dr. Kamila Breslera zajedno s učenicama Škole za odgajateljice u Rudama uključila u akciju i pomagala djeci smještenoj u Jastrebarskom i Reci, odlučila na tako drastičan čin, kao što je oduzimanje cijelokupne dokumentacije o djeci?

Kakva je uloga u tome bila tadašnjeg ministra socijalne politike Jurice Draušnika, kome su upravo Diana Budisavljević i njezina Akcija spasila djecu iz logora Stara Gradiška?

Zašto je dr. Kamil Bresler, jedan od njenih najbližih suradnika i glavni organizator prihvata i smještaja djece u Zagrebu, Jastrebarskom i Reci, smijenjen sa svoga položaja načelnika odjela, a zamjenjuje ga upravo Tatjana Marinić?

Albumi su restaurirani i sačuvani

Dakle, da rezimiramo. Albumi s fotografijama djece, koje je u izuzetno teškim ratnim uvjetima uspjela načiniti i kroz sve ratne godine sačuvati, kako bi roditelji, rođaci ili znanci, mogli identificirati djecu koja bi na taj način mogla biti vraćena roditeljima, po direktivi Tatjane Marinić oduzeta su Diani Budisavljević, uz obrazloženje da nema svrhe da se čuvaju kod privatnika.

Ali, nažalost nisu poslužila namjeni za koju su mukotrpno rađeni. Odloženi su zajedno s drugim dokumentima na tavanu Više škole za socijalne radnike u Nazorovoј ulici. Pukim slučajem pronašao ih je 1966. godine Jerko Trepotec i predao ih Ivanu Pokosu. Ne znajući o kakvom se »blagu« radi, ovaj ih je proslijedio Muzeju revolucije naroda Hrvatske. Trebalо je proći još 30 godina da shvatimo o kakvим se dragocjenim fotografijama tu radi.

Danas su albumi stručno obrađeni, restaurirani po svim pravilima struke i pohranjeni u depou Hrvatskoga povijesnog muzeja na Trgu žrtava fašizma. Nose inventarni broj 11 734. Broj tek nešto manji od sveukupnog broja djece bez roditelja koja su tih okrutnih ratnih godina prošla kroz ili ostala u Zagrebu.

Neke napomene uz osobe koje se spominju u tekstu:

Ivana Džakula, jedna od najbližih suradnica Diane Budisavljević, a naročito na prepisivanju kartoteke s podacima o djeci. Preuzimala je u Caritasu pisma u kojima su roditelji na prisilnom radu u Njemačkoj pitali za djecu i ukoliko se u kartoteci našlo takvo dijete odmah odgovarala roditeljima.

Dr. Branko Kesić, specijalist socijalne medicine. U travnju 1942. radio je kao vojni lječnik na Kordunu i obavještavao Dianu Budisavljević o katastrofalnoj situaciji i nevoljama djece bez roditelja na Kordunu. Od prosinca 1942. organizator zdravstvene zaštite u Zdravstvenoj središnjici državnih namještenika.

Slava Ogrizović, književnica, supruga profesora matematike Bogdana Ogrizovića, ilegalna aktivistica NOP-a. 1944. nakon što joj je muž obešen u zagrebačkoj Dubravi odlazi u partizane. Po završetku rata jedno vrijeme djelatnica u Ministarstvu socijalne politike.

Gđica Kogoj, nažalost nisam joj do sada uspjela utvrditi ime, možda kćerka ili rođaka dr. Franje Kogoja, predstojnika za kožne i spolne bolesti u Zagrebu. (»Odlazim prof. Kogoju zbog jakogispadanja kose. Od odlaska ljeti u logore ispalо mi je više od polovice kose i ono još uvijek traje.«, str. 110)

Madjer ili Mahjer, djelatnik Ministarstva udružbe, a potom Ministarstva socijalne politike.

Najveći zločin u povijesti Svijeta

•Holokaust je zločin kakav se nikada ranije nije dogodio, koji je poseban zbog svoje sustavnosti. Prisjećanje na njega nije samo zbog onih koji su stradali ili tek opomena zbog onoga što se dogodilo, prisjećanje treba biti i zbog nas danas

Američki je predsjednik Franklin D. Roosevelt najizravnije, bez da je ostavljao mogućnost različitih interpretacija, 24. ožujka 1944. javnosti poručio kako se: »...jedan od najcrnijih zločina ukupne povijesti, kojeg su započeli nacisti u vrijeme mira, ali su ga umnožili stotinama puta u vrijeme rata, cijelovito, sustavno ubijanje Židova Europe događa jednakim intenzitetom, stalno« i dalje. Govor je potaknula promjena vlasti u Mađarskoj, svrgnuće admirala Horthyja i uspostava vlasti Strelastih križeva, mađarske nacističke stranke. Bio je to rijetko besmislen potez u političkoj povijesti, u trenutku kada su sovjetske jedinice ulazile u Debrecen. Ali i tada, jedna od glavnih je briga nacista bila rasno pitanje. Adolf Eichmann dobio je zadaću u Budimpešti organizirati likvidaciju dotad uglavnom nedirnutih 750.000 Židova. Prijedlozi da se Auschwitz, najveća od nacističkih tvornica smrti, u koju su uglavnom upućivani i mađarski Židovi, bombardira, došle su na stol Winstona Churchilla i američkog predsjednika FDR-a. »Nema dvojbe da je ovo vjerojatno najveći i najužasniji zločin ikada počinjen u cijeloj povijesti svijeta, učinjen znanstvenom mašinerijom nominalno civiliziranih ljudi u ime velike države i jedne od najvećih nacija Europe«, govorio je britanski premijer. Auschwitz nije bombardiran mada su mnogi smatrali da se tvornice smrti trebaju zaustaviti, da se treba poslati poruka prije no se rat završi. Prevladali su vojni argumenti, osjećaj američkog predsjednika da će ga optužiti da je i sam ubijao Židove. Auschwitz je oslobođen tek 27. siječnja 1945. kada su u logor ušle jedinice Crvene armije. Taj se dan od 2005. odlukom UN-a obilježava kao Svjetski dan sjećanja na žrtve holokausta. Holokaust je vrijeme od 12 godina nacističkog progona i ubijanja Židova. Usporedo se koristi i hebrejski termin Šoa (Shoah).

Industrijalizacija ubijanja

Prvi bojkot židovskih trgovina u Njemačkoj organiziran je 1. travnja 1933., svega nekoliko tjedana kako je Hitler preuzeo kancelarsko mjesto. Iste godine u Nürnbergu Židovima je zabranjeno kupati se na javnim

plažama i bazenima s ostalim Nijemcima. Dvije tisuće šesto liječnika Židova godinu dana kasnije otpušteno je s radnih mješta. Do tada je Njemačku napustilo već 40 tisuća Židova koji su osjećali da se događa nešto strašno, u zemlji koju su svi jedva dva desetljeća ranije branili u Prvom svjetskom ratu. Onima koji su 'rasno' bili drukčiji, postalo je strašno, svakoga dana sve gore. Potom je došla Kristalna noć 1938., pa konferencijom na Wannseeu 1942. i početak sustavnog istrebljenja, »Endlösungen«. Do tada se ubijalo »obično«, oružjem. Šokovi i more koje su njemački vojnici imali zbog masovnih ubojstava žena, djece, ne-vojnika, ubrzala su industrijalizaciju ubijanja.

Prije no što je masovna likvidacija europskih Židova započela, nacistička Njemačka već je provodila program eutanazije nad bolesnima, mentalno hendikepiranim, epileptičarima, građanima koji su mogli biti i »arijevcii«. »Aktion T-4«, program nazvan prema berlinskoj vili u Tiergartenstrasse 4, trebala je očistiti bolničke krevete kako bi se oslobođila mjesta za očekivane ranjenike iz planiranih ratnih pohoda. Bolesni su po takvom tumačenju samo zauzimali mjesta i sredstva zdravstva, pa ih je trebalo likvidirati. Prvo se držalo da bi se mogla inscenirati masovna stradanja u autobusnim i željezničkim nesrećama. Potom je odlučeno da se iskoristi plin, pa izrade specijalni tuševi. Ideja je kasnije korištena za ubijanje Židova. Leševi su paljeni u pećima koje su konstruirali obični inženjeri, koji su dolazili u logore, baš kao što su obični bili i oni koji su uz logore živjeli, vojnici koji su kućama slali pisma. O holokaustu su svi uglavnom znali sve. Reakcije nije bilo.

Promjene u udžbenicima

Hrvatska u odnosu prema stradanju Židova, kao i toliko drugih slučajeva iz prošlosti, u najboljem slučaju ima miješani rezultat. U Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, za razliku od nekih drugih Hitlerovih saveznica, kao što je bila Bugarska, stradal je oko 80% cijelokupne zajednice, gotovo svi Romi. Imali su i mnogo Židova u partizanima i snažnu antifašističku vojsku.

Danas se posve sigurno ono što je deve-desetih bilo normalno, ne događa. Danas se u udžbenicima povijesti stradanju svih tijekom Drugog svjetskog rata daje uglavnom zaslžena pozornost. U prvom udžbeniku povijesti u suverenoj Hrvatskoj 1992. ustaški je teror bio opisan na pola stranice teksta, od kojih je jedna rečenica – jedna rečenica – spominjala stradanje »Srba, Židova i Roma«. Danas se posve normalno u udarnom terminu na nacionalnoj televiziji može prikazati i u središnjem Dnevniku najaviti Bulajićeva »Neretva«, iako je još devedesetih godina prikazivanje toga filma na internoj projekciji na Filozofskom fakultetu nakon tribine o antifašizmu, bilo zabranjeno. I cvijeće koje je postavljeno ispod ploče s imenima stradalih tijekom fašističkog terora bilo je odmah uklonjeno.

Holokaust je zločin kakav se nikada ranije nije dogodio, koji je poseban zbog svoje sustavnosti. Prisjećanje na njega nije samo zbog onih koji su stradali ili tek opomena zbog onoga što se dogodilo, prisjećanje treba biti i zbog nas danas. Holokaust nisu počinili »neobični« ljudi, još manje je onih koji bi se mogli opisati kao »zli« promatralo što se događa s njihovim susjedima. Prisjećanje na Shoah trebalo bi biti poticaj za vlastito preispitivanje, kritičko razmišljanje o vlasti, o čovječnosti, o smislu života, o empatiji. Oni koji su ubijani nisu bili krivi nizaštoto, bili su rođeni kao nešto drugo.

Hrvatska, grad Zagreb, možda bi se mogli oglasiti povodom inicijative koja je službeno upućena upravi Grada više od godinu dana unatrag, da se jedna još uvijek neimenovana lokacija nazove Parkom pravednika među narodima. Tako bi se povezali oni najhumaniji među većinskim narodom koji su vlastite živote ugrožavali ne bi li se spasili nevini. Tako bi se najbolje povezale sve pozitivne vrijednosti čovjeka, pokazalo da je uz Jasenovac postojalo puno hrabrih, običnih Hrvata koji nisu okretali glavu od Zla, već su se izlagali pogibelji kako bi spasili nevine koji nisu imali nade za spas. Ne smije se čekati da se svatko osobno nađe ugrožen, da bi se počelo razmišljati o čovječnosti, dobru i zlu. Holokaust se dogodio svima, bez obzira što su u povijesti najviše stradali Židovi.

(T-portal)

•U tijeku pripremnih iskapanja terena otkriveni su ostaci tijela za koje se vjeruje da su zapani između 1942. i 1945. te da su to žrtve programa eutanazije nacističkog režima

Groblje s posmrtnim ostacima oko 220 žrtava programa eutanazije, koji je nacistički režim provodio za Drugoga svjetskog rata, pronađeno je u Tirolu, prenosi austrijska novinska agencija APA. Pozivajući se na sveučilište u Innsbrucku, agencijajavlja da je groblje pronađeno u krugu psihijatrijske bolnice u Heilu, zbog čega je privremeno zaustavljena dogradnja bolnice dok stručnjaci ne istraže ostatke.

U tijeku pripremnih iskapanja terena otkriveni su ostaci tijela za koje se vjeruje da su zapani između 1942. i 1945. te da su to žrtve programa eutanazije nacističkog režima. Nakon pripojenja Austrije Trećem Reichu u toj su se zemljama također primjenjivali zakoni protiv tjelesno i mentalno hen-

Pronađeno groblje žrtava programa eutanazije

dikepiranih osoba. Vjeruje se da je, bez znanja članova obitelji, ubijeno 706 odraslih i djece iz pokrajina Tirola i Vorarlberga. Znanstvenici sa sveučilišta smatraju da je obavljen najmanje 400 prisilnih sterilizacija između 1940. i 1945. u pokrajinama Tirolu i Vorarlbergu. Do 1945. najmanje 3000 stanovnika Vorarlberga, sjevernog i južnog Tirola registrirano je zbog navodnih naslijednih bolesti i smješteno u zdravstvene ustanove ili su prisilno sterilizirani. Oni su često bili odvođeni u Hartheim u Gornjoj Austriji gdje su ubijeni, odlukom iz Berlina.

Na području Tirola hendikepirani su smješteni u bolnici u Heilu gdje je trebao biti otvoren odjel za eutanaziju, ali se to nije dogodilo, kažu stručnjaci. No odavna se sumnja da su za nacističkog režima pacijenti iz Heila izglađnjivani, što bi kao mogući uzrok smrti trebali utvrditi sudski vještaci. Prvi pacijenti iz Heila odvedeni su

Groblje u Tirolu

u Hartheim u prosincu 1940., a posljednji u kolovozu 1942., utvrdili su povjesničari.

(Vjesnik)

Makarska

•Članovi SABA Makarskoga primorja pridružili su se brojnim sudionicima već tradicionalnog obilježavanja legendarnog Igmanskoga marša iz 1942.

Savez antifašista i boraca NOR-a Kantona Sarajevo, uz veliki angažman udrugica iz Vogošća i Hadžića, potporu Ministarstva odbrane i OS BiH, civilnih kantonalnih i općinskih vlasti i služba, zasluzuju veliko priznanje za očuvanje tekovina i vrijednosti antifašizma i partizanskoga rata.

U samom maršu, od Hadžića do Velikog polja, sudjelovalo je više od 600 planinara, izviđača i građana, a velika masa ostalih došla je na završni skup autobusima i osobnim automobilima.

Bilo je vrlo impresivno vidjeti mnoštvo mladih ljudi i građana s različitim simbolima i zastavama (SABNOR-a, planinarske, izviđačke, političkih partija ..., Titove slike) kako zajedno s preživjelim sudionicima istim pjesmama slave slobodu.

U svome obraćanju skupu ministar za boračka pitanja nagnao je da su oba rata, Drugi svjetski i ovaj zadnji, za BiH bili oslobođilački ratovi.

Između ostalih, uspomene na legendarni marš evocirao je i Z. Duplančić iz Beograda, naš

Antifašisti posjetili Igman

Dalmatinac, sudionik i borac te predsjednik Udrženja Prve proleterske brigade.

Svoj posjet završili smo kratkim druženjem i razgovorom s domaćinima na Bjelašnici u hotelu Maršal.

I ovom prigodom želim u ime svih nas zahvaliti drugovima u BiH na srdačnom prijemu i gostoprivrstvu sa željom da se naša suradnja nastavi.

Mediji BiH, lokalni i državni, televizija, radio i tiskovine dali su podršku praćenjem cijele ove manifestacije, a

završnom skupu prethodila su odavanja počasti uz druge spomenike iz NOR-a, sati povijesti, druženja omladine i boraca, a održan je i tradicionalni memorijalni turnir u streljaštvu.

S lijepim dojmovima s Igmana ne mogu se ne zapitati: Kada će antifašizam i partizanski rat i u Hrvatskoj imati takvo mjesto i priznanje, kada će borci NOB-a biti izjednačeni s braniteljima?

I jedni i drugi su se borili za slobodu Lijepu naše!

Kojoj to mi civilizaciji pripadamo kada npr. aktualna vlast grada Makarske, slaveći svoj Dan višednevnim programom od 19. do 24. listopada ne drži potrebnim obilježiti 66-tu godišnjicu oslobođenja? Ako ne znaju što 22. listopada znači za Makarsku i Primorje, mi smo ih podsjetili i pozvali, ali nisu nam se pridružili na Glavici. Očito to nije njihova prošlost! A nažalost, sličnih primjera ima i u nekim drugim mjestima Lijepu naše.

Zorica Lugarčić

Makarski antifašisti ispred spomenika na Igmanu

Nove spomen-ploče na mjestu uništenih

Na području općine Susedgrad bio je devedesetih godina devastiran i spomenik mladim borcima NOR-a, kojeg je 1975. godine podigla tadašnja omladinska organizacija Susedgrada. Spomenik se sastojao od postolja i tri spomen-ploče. U vandalskom činu te ploče su bile potpuno uništene, a 2005. godine je jedna od udruga branitelja Domovinskog rata ispred tog spomenika izgradila svoj spomenik i tako ovaj sakrila od pogleda s ulice.

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Susedgrada je, u okviru svojih nastojanja da obnovi devastirano i uništeno spomen-obilježje iz NOB-a, koncem 2010.g. dala izraditi nove spomen-ploče koje su u siječnju ove godine i postavljene na postolje, ali na suprotnu stranu od prvobitnog položaja tako da su ponovo vidljive.

Tijekom postavljanja spomen-ploče doživjeli smo neugodnosti, jer je grupica provokatora prijetila da će potrgati ploču, na kojoj se nalazi zvijezda petokraka. To su kasnije i pokušali učiniti, pa je ploča s petokrakom ostala malo nakrenuta.

Ivan Periša

Spomenici NOR-a

Rad na popisu i valorizaciji spomeničke baštine

•Prema kriteriju Ministarstva kulture gotovo 90 posto spomenika i spomen-obilježja stavlju se u rang općinskog, gradskog ili županijskog značaja, a SABA RH se s tim ne slaže

Nakon održanog sastanka u Ministarstvu kulture Republike Hrvatske sredinom rujna 2010. o popisu i valorizaciji spomeničke baštine NOR-a, kojem je prisustvovala predsjednica SABA RH dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović i potpredsjednik Josip Skupnjak, u SABA RH odmah se pristupilo provođenju tog zadatka.

Posebnim dopisom upoznali smo Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista županija o zadatku i dali im upute kako pristupiti njegovoj realizaciji.

Zajednicama udruga antifašističkih boraca i antifašista dostavili smo i kriterije dobivene od Ministarstva kulture RH, kojima se treba rukovoditi kod popisa, vrednovanja i razvrstavanja spomenika i drugih spomen-obilježja po značenju. Međutim, SABA RH ima primjedbe na dane »kriterije«, koje su i pismeno dostavljene Ministarstvu kulture. Naime, naše je zapažanje, da »kriteriji« gotovo 90 posto spomenika i drugih spomen-obilježja usmjeravaju prema županijama, gradovima i općinama, a vrlo mali broj prema državi – da budu od državnog značenja. Predložili smo stoga Mini-

starstvu da se preispitaju ti kriteriji i što više približe kriterijima po kojima su spomenici svrstani kod zadnjeg popisa. Pri Ministarstvu kulture formirana je u tu svrhu posebna Komisija u kojoj su, kao predstavnici SABA, imenovani povjesničari akademik Petar Strčić i dr. Duro Zatezalo.

Izvršni odbor Predsjedništva SABA RH preuzeo je na sebe obvezu da izradi prijedlog spomenika i drugih spomen-obilježja od nacionalnog-državnog značenja, koji će biti dostavljen Ministarstvu kulture RH. U tom cilju izradili smo prijedlog (prvu varijantu) kojim smo obuhvatili 116 spomenika i drugih spomen-obilježja, te ga dostavili Zajednicama udruga ABA županija, da nam na njega dadu svoje primjedbe i dopune.

Koristeći se u tome povratnim informacijama, sada je u tijeku izrada konačnog prijedloga.

Sadašnji prijedlog je napravljen po županijama, također s naznakom općine i grada na čijem se području spomenik nalazi. U novi prijedlog upisano je ukupno 207 spomenika i drugih spomen-obilježja iz županija.

U Bjelovarsko-bilogorskoj devet,

Brodsko-posavskoj deset, Dubrovačko-neretvanskoj tri, Istarskoj de-vet, Karlovačkoj 20, Koprivničko-križevačkoj šest, Krapsko-zagorskoj 10, Ličko-senjskoj 11, Međimurskoj jedan, Osječko-baranjskoj šest, Požeško-slavonskoj 28, Primorsko-goranskoj osam, Sisačko-moslavačkoj 18, Splitsko-dalmatinskoj osam, Šibensko-kninskoj sedam, Varaždinskoj tri, Virovitičko-podravskoj četiri, Vukovarsko-srijemsкоj jedan, Zadarskoj 12 i Zagrebačkoj županiji 15, te u gradu Zagrebu 18.

U vezi spomeničke baštine na razini lokalne zajednice (županija, gradova i općina), ZUABA na osnovu uputstava SABA RH i kriterija Ministarstva kulture RH pristupilo se radu na sistematizaciji spomenika i spomen-obilježja prema vrijednosti od značenja za županiju, grad i općinu. Jedan dio poslova obavljaju županije, gradovi i općine, a stručne poslove obavljaju Konzervatorski odjeli i stručni organi vlasti.

Iako nema rokova za završetak ovih poslova već je do sada mnogo urađeno i dalje se nastavlja, a rokove za završetak dobit ćemo od Ministarstva kulture.

Josip Skupnjak

Obnovljen spomenik u Susedgradu

»Bitka na Neretvi« u udarnom terminu televizije

•Šezdeset osam godina nakon stvarne bitke na Neretvi i četrdeset tri godine nakon što je po tom događaju snimljen film, isti je potukao rekorde gledanosti Hrvatske televizije sa 780.000 gledatelja

Ratni spektakl »Bitka na Neretvi« Veljka Bulajića, jedan od najpopularnijih i najboljih partizanskih filmova ikad snimljenih, konačno je prikazan i na Hrvatskoj televiziji u udarnom terminu, u subotu, 8. siječnja 2011. Godine, odmah poslije Dnevnika. Teško je naći racionalan odgovor na pitanje zašto i zbog čega je čak i ovakav svjetski značajan film bio toliko na čekanju, ali ako je to znak da će partizanski filmovi izaći »iz bunkera« i biti prikazivani u udarnim terminima, onda je to dobar znak, jer je zbilja dosta lažnih i politikantskih interpretacija događaja u nekim novijim filmovima, koji nemaju ni umjetničku ni povjesnu vrijednost.

Bulajićev film iz 1969. godine uvršten je na 32. međunarodnom filmskom festivalu nedavno u Moskvi, u deset najznačajnijih filmova o Drugome svjetskom ratu svih vremena, u konkurenciji 120 filmova svjetske kinematografije. Tako se »Bitka na Neretvi«, našla među filmovima kao što su »Most na rijeci Kwai« režisera Davida Leana, »Najduži dan« Kena Annakina, »Gori li Pariz« Renea Clementa i »Carstvo sunca« Stevена Spielberga.

»Bitku na Neretvi«, koja govori o istinitim događajima iz naše antifašističke, Narodnooslobodilačke borbe, gledalo je pet milijuna ljudi u bivšoj Jugoslaviji te milijun i pol u Hrvatskoj, dok ga je samo u kinima u svijetu vidjelo više od 550 milijuna gledatelja. Film je okupio impresivnu glumačku postavu: najveće zvijezde svjetske kinematografije onog

vremena Yula Brynnera, Orsona Wellesa, Sergeja Bondarčuka, Franca Nera, kao i najveća jugoslavenska glumačka imena poput Milene Dravić, Borisa Dvornika, Fabijana Šovagovića, Bate Živojinovića i Ljubiše Samardžića.

Šezdeset osam godina nakon stvarne bitke na Neretvi i četrdeset tri godine nakon što je po tom događaju snimljen film, isti je potukao rekorde gledanosti Hrvatske televizije sa 780.000 gledatelja.

Privukavši te subotnje večeri čak 18,7 posto ukupne televizijske publike, »Bitka na Neretvi« po gledanosti je nadmašila čak i drugu vožnju Ivice Kostelića na Sljemenu (18,3 posto), kao i HTV-ov Dnevnik (12,4-15,4 posto) te kultne političke emisije »Nedjeljom u 2« (14,7 posto) i »Latinicu« (12,4 posto).

Deset pobjedničkih filmova s moskovskog festivala ponovno je krenulo u svjetska kina i televizijsku distribuciju, počevši od Japana, SAD-a i Italije, čime »Bitka na Neretvi« počinje svoj novi život, nakon više od pola stoljeća od nastanka.

Zašto je ovaj Bulajićev ratni spektakl iz Drugoga svjetskog rata i danas toliko popularan, kako kod inozemnih filmskih festivala, tako i kod publike Hrvatske televizije?

Prije svega, »Bitka na Neretvi« odskače od drugih partizanskih filmova baš u filmskom, zanatskom smislu, o čemu svjedoči svojedobna nominacija za Oscara u kategoriji najboljeg filma izvan engleskoga govornog područja. Sama bitka na Ne-

retvi, kao stvarni predložak za ovaj filmski spektakl spada, pak, u jednu od ključnih bitaka Drugoga svjetskog rata na ovim prostorima.

Njemački generali su je nazvali »Operacija Weiss«, u jugoslavenskim historiografijama vodi se kao Četvrta neprijateljska ofenziva, ali u kolektivnoj svijesti ponajviše je ostala upamćena kao najveća humana bitka za ranjenike.

Stvarna ratna situacija na Neretvi bila je kao na filmu. Ionako težak položaj u kojem su se te veljače i tog ožujka 1943. zatekli Titovi partizani, okruženi mnogostruko jačim snagama više okupatorskih i kvislinških vojski, dodatno su otežavale tisuće ranjenih boraca, od kojih je dobar dio bio nepokretan. Tada je jedanaest njemačkih i talijanskih divizija, jedan ustaški zdrug i 18.500 četnika Draže Mihajlovića počelo s provođenjem plana kako bi uništilo partizanske jedinice. Pritisnuti nadmoćnjim neprijateljem partizani su se s Vrhovnim štabom i 4.500 ranjenika i tifusara našli opkoljeni u dolini Neretve. Ostao je samo jedan most na čijoj su drugoj strani čekale jake četničke snage pripremajući se za masakr ranjenih boraca, tifusara i naroda. Tito naređuje rušenje mosta. Iznenadeni neprijatelj prebacuje svoje snage na sjever predviđajući da će partizani tamo pokušati proboj iz obruča. Međutim, u toku samo jedne noći partizani pokraj srušenog grade improvizirani most i prebacuju se na drugu stranu Neretve izigravši neprijatelja, a u odlučujućem obračunu četničke snage doživljavaju definitivni vojnički i politički poraz u II. svjetskom ratu.

Film »Bitka na Neretvi« imao je veliki uspjeh kod nas i u svijetu i spada u red najgledanijih ratnih filmova u povijesti svjetske kinematografije.

»Uz nominaciju za Oskara među pet inozemnih ostvarenja prije četiri desetljeća, ovo je priznanje od posebnoga značenja meni i mojim suradnicima jer potvrđuje da je »Bitka na Neretvi« trajno opstala u svjetskoj kinematografiji. Velika je stvar da nakon toliko vremena ljudi u svijetu ponovno imaju priliku pogledati 'Bitku na Neretvi', koja je za hrvatsku kinematografiju tada značila prekretnicu te otvorila brojne mogućnosti za koprodukcije i suradnju sa stranim partnerima«, izjavio je redatelj Veljko Bulajić.

Mi se, pak, nadamo da ovo neće biti iznimka i da će partizanski filmovi dobiti svoje mjesto u programu javne televizije.

S.T.

Prosvjedi protiv neonacističkog nasilja

•Pod gesлом »Ujedinjeni protiv fašizma« antifašistički prosvjedi su bili održani u Moskvi na više lokacija, Tjumenu, St. Petersburgu, Jekaterinburgu, Nižnjem Novgorodu, Kazanu, a akcije solidarnosti nisu izostale niti u Europi iako je bilo mirnije nego lani i popraćeno od manjeg broja ljudi, to policiju nije spriječilo da »revno« odradi svoj posao

Diljem Rusije 19. siječnja su organizirani prosvjedi i akcije u čast i sjećanje na brutalno ubijene Stanislava Markelova i Anastasiju Baburovu. Stanislav Markelov, jedan od najpoznatijih ruskih odvjetnika za ljudska prava i dokazani antifašist, ubijen je toga dana 2009. godine u centru Moskve metkom u potiljak. S njim je tada bila i Anastasia Baburova, novinarka Novaja Gazete i aktivistica koja je to dvoje spojila najprije sudjelujući u uličnim akcijama, demonstracijama i prosvjedima, a zatim pišući o njima, čiji je život okončan nedugo nakon Markelovog, dok je ubojicu pokušala spriječiti u bijegu. Ubijena je također metkom u glavu.

Neonacisti - ubojice Markelova i Baburove

Izvršitelji ovog čina su neonacisti, članovi nacionalističkih grupa. Valja itekako napomenuti da je ubojstvo izvršeno nakon novinarske presice čija je tema bila puštanje na slobodu pukovnika Jurija Budanova koji je silovao, a zatim ubio čečensku djevojku. Markelov je branio obitelj ubijene djevojke i njavio je tužbu, a i do tada je uvijek bio na raspolaganju obiteljima ubijenih antifašista, imigranata ili onih koji su trpili nacističko nasilje. Inače, to je jedini slučaj u ruskom pravosuđu da je netko osuđen za zločine u Čečeniji, u kojima je ubijeno stotinu tisuća ljudi, a Markelov je bio jedan od rijetko hrabrih koji su se usudili okrznuli oružane snage Ruske Federacije.

Kao i u mnogim drugim slučajevima ubojstava bilo novinara, antifašista ili imigranata, nitko nema iluzije da će Rusija išta poduzeti, već se ova ubojstva mogu shvatiti kao »opomena« onima koji se ne slažu s dosadašnjom politikom. Dan nakon njihovog ubojstva antifašisti su organizirali prosvjede u Moskvi i Sankt Petersburgu prilikom kojih su vršeni napadi na njih od strane specijalne policije (OMON), one iste u čijim kampovima neonacisti treniraju. Da takvo ponašanje policije nije slučajno ili

izazvano ponašanjem prosvjednika, svjedoče mnogobrojni napadi i nasilje prema onima koji se bore protiv fašizma, tako da i ovogodišnja represija na drugu godišnjicu smrti dvoje drugova nije slučajno.

Otpor mladih antifašista

Prošlogodišnja antifašistička demonstracija je privukla na ulice tisuće ljudi, a ljudi su se 19. siječnja udružili u Odbor čija je tendencija da se bori protiv nacističkog terora. Nakon prošle godišnjice kada je policija pljenila megafone, snimala, hapsila, legitimirala i tukla okupljene niti ove godine se ništa »novo« nije moglo očekivati.

Iako su ubojice, dvoje neonacista, privedeni i uskoro počinje suđenje, razloga za zadovoljstvo ne može biti. Svake godine se dogodi na desetke ubojstava i nekoliko stotina napada od strane neonacista, a prve brojke za 2010. govore o smrti 37 ljudi koje su rezultat nacističkog divljanja. Žrtve se »biraju« prema tome kojim jezikom govore, koje im je boje koža, kojeg su im oblika oči, kojih su uvjerenja i koliko, ustvari odstupaju od »standarda« koje propisuju siledžije. Za mnoge od tih žrtava javnost nikada niti ime ne dozna, a ako i dospiju u novine, uglavnom se govori o građaninu Uzbekistana, Kirgistana, Azerbajdžana, Armenije ili o nekom imigrantu. Ove probleme ruska država jednostavno ignorira, a jedini koji se bore protiv tog tumora društva su mlađi antifašisti i etničke lokalne zajednice koje trpe napade, ustvari, upravo oni kojima je Stanislav Markelov pomagao i branio ih, i oni, o kojima je nerijetko pisala mlada novinarka Anastasija Baburova. Koliko ustvari na ruku fašističkom pokretu ide državna politika, svjedoči 12. mjesec prošle godine kada su nesmetano marširali, organizirali okrugle stolove, naslikavali se na novinarskim prešicama po skupim hotelima i neometano nastavili napadati ljudi. Nema sumnje da su pokazali političarima i kapitalistima kako se održava »red« u vrijeme ekonomskih krize. S druge strane, antifašistički pokret se guši sredstvima koje rastu proporcionalno s

razvojem istoga. Najprije policija njuška okolo i legitimira, rekli bismo drži stvari na oku, zatim zabranjuje koncerte, pa hapsi i na kraju brutalno premlaćuje, ako to već ne uspijevaju fašisti po ulici.

Ujedinjeni protiv fašizma

Ovogodišnji 19. siječnja je bio više od sjećanja na dvoje palih drugova, on je bio dan protesta i borbe protiv fašizma, dan kada su se stanovnici Rusije udružili u jednom zajedničkom cilju, stati na kraj najpogubnijoj ideologiji u povijesti čovječanstva koja je opet uzela maha kao i mnogo puta nakon II. svjetskog rata. Pod gesлом: »Ujedinjeni protiv fašizma« antifašistički prosvjedi su bili održani u Moskvi na više lokacija, Tjumenu, St. Petersburgu, Jekaterinburgu, Nižnjem Novgorodu, Kazanu, a akcije solidarnosti nisu izostale niti po cijeloj Europi. Iako je bilo mirnije nego lani i popraćeno od manjeg broja ljudi jer veliki broj prošlogodišnjih sudionika nije htio opet doživjeti neugodnosti, to policiju nije spriječilo da »revno« odradi svoj posao.

STOP nacističkom teroru

Najprije je uredno legitimirala gotovo sve prisutne pa ih je natjerala da se stisnu jedan do drugoga i potpuno ih okružila (kao da su kriminalci!) pazeci što se govori. Da bi izbjegli policijsku torturu dio antifašista, naoružani bakljama i transparentima, se raspršio po gradu u manjim skupinama. Naravno, zadnje što su htjeli vidjeti na taj dan su bile face policajaca i raznih zaštitara. Iako je bilo sitnih incidenata nitko nije ozbiljnije nastradao.

Smrt ruskih drugova koliko god bila teška samo je zacementirala naša uvjerenja! Njihova smrt neka ne bude uzaludna, neka bude naša trajna inspiracija! Ovim putem izražavamo punu solidarnost sa svim progresivnim snagama u Rusiji!

Njihovu borbu i njihove žrtve shvaćamo kao našu borbu i naše žrtve! Stop nacističkom teroru u Rusiji!

Domagoj Delač

Inovacije glede demokracije

Ovo je prva »Umjesto humoreske« u ovoj godini pa sam odlučio malo promijeniti stalnu postavu naših starih mušterija. Među njima je bio i dr. Ivo nam Banac zajedno sa svojom drugom polovicom Ivanom Zvonimirovom Čičkom itd. koji su od HHO-a napravili povijesnu HA HA nulu.

Ali se nametnuše. Sami. Ivo je Banac, naime, napisao i internetizirao svoj uradak preko kojeg se ne može prijeći, ako se misli napraviti ozbiljnju humoresku, ili umjesto nje.

On je definitivno definirao definiciju antifašizma na potpuno novim znanstvenim temeljima još neotkrivenim od stoljeća sedmog. Naime, Banac tvrdi da je kod nas antifašizam »komunističko novo ruho, dakle kamuflirani komunizam«. I dok se *Iustitia et pax* i ostali crkveni Mikleniči, a s njima u svezi Jurčevići, Tomci, potomci i ostali drugi, iz petnih žila upinju razotkriti »komuniste« u nas, eto njima Bančevog pronalaska. Za Nobelovu nagradu, ili u najmanju ruku nagradu HA HA nule za dostignuća u stoljetnoj borbi protiv antifašizma.

Banac i Čičak ili obrnuto svejedno je. Jer oni već jesu svejedno. Uglavnom se žestoko suprotstavljaju Mesiću. U koaliciji. Antimesićevoj.

Napornom borbom za demokratska antimesićevska ljudska prava moglo bi se dogoditi da se izbore za smjenjivanje Mesića. Pa da on više ne bude bivši predsjednik Republike Hrvatske. I da na to mjesto postave, npr. Slavena Leticu. Jer je njegova povijesna želja da postane državni predsjednik. Čak se svojevremeno bio i kandidirao i onda u kampanji nastupao zajedno s konjem. Nije prošao. Pa kad je bio beznačajan predsjednički kandidat, zašto ne bi mogao biti značajan bivši predsjednik umjesto Mesića.

No, vratimo se ipak Bancu. Teško da bi takvu, gore spomenutu definiciju antifašizma mogao napisati netko tko nije bolestan. Stoga je Banac ipak ispašao korektan i iskren pa je sam, bez pritisaka i utisaka, priznao da je taj tekst, inače namijenjen »Globusu«, pisao »unatoč lošem zdravstvenom stanju«. Ali ga, kaže, »Globus«, zamislite, »cenzurirao«.

A imao je samo plemenitu namjeru pisati - nakaradno, jer na to ima pravo.

Tako ispada iz njegovog reagiranja jer se sam potužio da su mu u listu izbacili važne dijelove teksta koji govore o »nakaradnoj naravi Mesićevih stavova«.

Nakaradno ljut zbog toga što su mu ga skratili, Banac je zavatio: »Bilo bi dobro da se o ovomu oglase relevantne institucije«. Čudno je da se HA HA nula kao »institucija« njegovog Čička, još nije na to »oglasila« ili bar objavila relevantni oglas.

I kako to obično biva, umjesto javnog oglašavanja, Bancu se neočekivano u sve upleo Tomac pa je također plasirao jaku izjavu druge vrste koja može konkurrirati Bančevoj jer nudi inovacije glede demokracije. I možda mu odnio primat. Iako je u ovom slučaju teško odlučiti koji je veći primat, odnosno tko je kome uzeo ili dodao primat. Tomac je predložio da se održi Svehrvatski sabor na Krbavskom polju. I da se tamo okupi nekoliko stotina tisuća, ili možda milijun, Hrvata iz cijelog svijeta te da usvoje političku povelju o budućnosti hrvatskoga naroda. Po tom otkriću bi se mogla uvesti nova vrsta demokratske demokracije. Pa da se svi građani jedne države okupe na jednom mjestu i tamo odrede budućnost svoga naroda. Recimo, Kina uvede tu inovaciju i odluči da se iz cijelog svijeta okupe, na nekom Kineskom odnosno njihovom Krbavskom polju, svi Kinezzi i na takvom Svekineskom kongresu odrede svoju buduću budućnost.

Ta Tomčeva Krbavska ideja ostala bi tamo gdje joj je mjesto, da ga nije podržao biskup gospičko-senjski Mile Bogović. Biskup Mile je milo govorio o Tomčevoj ideji tako da vjerski pomogne i da se Tomcu, bivšem nevjerniku i ateistu, vjeruje. Da ne bude nevjerni Tomac.

Inače jedan drugi biskup je predložio da se na idućem popisu stanovništva pita svakog stanovnika Hrvatske - koga su mu ubili komunisti. Riječ je o inovaciji predsjednika Komisije Hrvatske biskupske konferencije (HBK) *Iustitia et pax*, sisačkom biskupu Vladi Košiću. S te dužnosti biskup Vlado predlaže Vladi da uvrsti takvo pitanje i da se u popisu to svakako popiše. Ako bi trebalo, slijedom novih definicija, kao što su Bančeve, moglo bi se popisati da li je

netko pojedinom stanovniku u familiji bio antifašist. Tek da se spisak nađe priruci ako zatreba, slučajno. Možda bi se moglo krenuti i na masovne optužbe za teško antifašističko djelovanje i svrstavanje na pobjedičku stranu u Drugom svjetskom ratu, zajedno s tadašnjim vodećim svjetskim komunistima Churchillom, Rooseveltom, De Gaulleom i njima sličnima.

Inače najnovije je da nam je u svjetsku kulturnu baštinu UNESCO uvrstio i ojkanje. I odmah su nam preko ekrana krenula objašnjenja da su uglavnom ojkali pastiri kad su ovce čuvali. A baš sada, u jeku velike nezaposlenosti, nitko neće u pastire. Pa je onda došlo u opasnost i ojkanje. Čak ni oni koji su završili fakultete jednostavno ne žele biti pastiri, a posao im je nuđen iz samog vrha Vlade. I ne samo da nitko neće u čobane, nego mnogi ne žele biti čak ni ovce. A kako ćemo onda u Europu. Jer neki misle da bi tamo odavde trebali nuditi samo pastire i ovce. Ili sir i vrhnje iz srednjevjekovne košare na glavi, koju promovira gospođa Šepurović na državnoj delekovidnici.

Nismo mi poznati samo po ojkanju. I u psovjanju smo svakako među prvima u svijetu. Možda bi mogli zatražiti da u svjetsku kulturnu baštinu uđe i naše psovanje. Nema na svijetu tako sočnih i jakih psovki kao kod nas. To je prava rapsodija od psovanja. Ako ne u kulturnu, ono bi bar mogli u svjetsku nekulturnu baštinu.

U pjevanju i nekoj vrsti ojkanja se ističe i Thomspón. Nedavno je objavljeno kako ga je navodno bivši premijer Sanader debelo platio da ne pjeva. Tako ispada da sva lova nije trošena bez veze. Eto bilo je i koristi. Obično se dobrim pjevačima plaća da pjevaju. Ali nekim se daje ogromna lova, samo da ne pjevaju. Ne može ih se više slušat. Posebno u Europi. Jer su u nekim zemljama Europe već zabranili pjevanje Thomspónu. Kada bi se to pravilo primjenjivalo, ne samo na pjevače, nego i na neke druge javne pojavljivače, zamislite koliko bi ljudi kod nas platilo da se više na ekranima i u tisku ne pojavljuje, recimo Slaven Letica. Ne znamo što bi Europa na to rekla, kod nas bi bilo puno onih kojima bi lagnulo.

Dobra suradnja sa školama

Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Opatije organizirala je krajem prošle godine niz aktivnosti u kojima je sudjelovao veliki broj njenih članova.

Tako je 108 antifašističkih boraca Opatije išlo na komemoraciju na hreljinsko groblje, a s njima je bio i poseban autobus učenika i profesora opatijske OŠ »R.K.Jeretov«. Učenici su položili vijenac, a potom su prisustvovali satu povijesti, uz razgovor s preživjelim učesnicima događaja iz vremena antifašističke borbe u Drugom svjetskom ratu. Pohod je upriličen u okviru godišnjeg programa suradnje UABA Opatije s opatijskim školama.

Nedugo zatim 45 članova opatijske antifašističke udruge uputilo se u posjet Beogradu i Vukovaru. U organizaciji ovog pohoda posebno se istaknula tajnica UABA Opatije **Suzi Cvjetković**, koja je ujedno bila i vođa puta.

U Beogradu im je domaćin bio SUBNOR

Savski Venac, a ugostili su ih i predsjednik SUBNOR-a Republike Srbije **Slavko Popović** s potpredsjednikom **dr. Miodragom Zečevićem**. Posjetili su Titovu Kuću cvijeća, gdje su položili vijenac i upisali se u Spomen knjigu. Za vrijeme boravka u Beogradu obišli su i Avalu, prokrstarili Dunavom i Savom, a bili su i u Skadarliji.

Trećeg dana su posjetili spomenik Sremski front i grad Vukovar, gdje su im domaćini bili **Dražen Vilenica**, predsjednik vukovarskog UABA i legenda Domovinskog rata **Petar Tromblon**. Pohodili su i sajmište, groblje i Ovčaru, gdje su položili vijence i poklonili se sjenama onih kojih više nema.

U okviru sporazuma sa školama, Udruga je organizirala i posjet Spomen području Jasenovac, kamo su išla 42 srednjoškolca, zajedno sa svojim profesorima. Nakon polaganja vijenca i paljenja svijeće kod spomenika, prisustvovali su satu povijesti,

koji je u Memorijalnom centru posebno za njih organiziran. Nakon uvodnog upoznavanja s povijesnim činjenicama vezanim za logor, učenici su s kustosima razgovarali o tim povijesnim temama, a potom su iz Jasenovca odaslali Poruku mira.

Na samom kraju godine, u vrijeme božićnih i novogodišnjih blagdana članovi UABA posjetili su 22 kućanstva svojih članova koji imaju zdravstvenih ili socijalnih problema. Uručili su im skromne poklone, ali i uputili riječi podrške, koje im pokazuju da nisu zaboravljeni u sredini u kojoj žive.

Za napomenuti je da se takve posjete obavljaju tijekom cijele godine, ali u vrijeme Božića i Nove Godine većim intenzitetom. A svim članovima (ima ih 482) poslana je putem mjesnih povjerenstava (osobnim uručivanjem) i čestitka za Božić i Novu Godinu.

Oleg Mandić

Pregrada

Redovna godišnja skupština Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Pregrade, općina Desinić i Hum na Sutli, uz prisustovanje člana Predsjedništva Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Krapinsko-zagorske županije **Mije Balije** i predsjednika Društva Josip Broz Tito Zabok **Ivana Kukolja**, održana je 11. veljače ove godine.

U uvodnoj riječi predsjednica Udruge **Maja Firšt** je istakla kako živimo u političkom okruženju koje nam nije sklo-

Udruga sa sve više mladih antifašista

no. Nije lako postići da institucije države počnu sprovoditi u život svoje obaveze prema antifašističkim borcima NOB-e, jer Deklaracija o antifašizmu Hrvatskog Sabora od 13. travnja 2005. godine se ne ostvaruje i ne provodi u djelu. Pitanje je kako se suprotstaviti omalovažavanju naše organizacije i prekrjanju istine o NOB-i, te kako postići objektivno izučavanje prošlosti, osobito o Drugom svjetskom ratu i NOB-i u školama. Poznata je problematika svih udruga vezana i uz poslovni prostor, pa mi

moramo zahvaliti susretljivosti ravnateljice Gradske Crvenog križa Pregrada **Helene Brezinšćak**, koja nam je ustupila prostor gdje možemo održavati naše skupove.

Borci NOB-e prirodno stare i odlaže sa scene, zato našu organizaciju u međuvremenu popunjavamo mlađim ljudima, antifašistima, jer je antifašizam bio potreban jučer kao i danas, a neophoran će biti trajno. Bez istine o prošlosti, nema budućnosti.

M.F.

Kaštela

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Grada Kaštela ostvarila je na svoj način humanitarnu akciju »Svi za Vukovar!«

Predstavnici udruge, predvođeni predsjednikom **Ilijom Sokolom** i tajnikom **Jozicom Kljaković Gašpić**, posjetili su 18. prosinca Vukovar i predali pomoći sakupljenu od građana Kaštela, a zatim su obišli sva značajnija mjesta iz Domovinskog rata na području Vukovara.

Tijekom boravka primio ih je i građanačelnik Vukovara **Željko Sabo** zahvalivši na uloženom trudu i aktivnostima kojima su pomogli građanima Vukovara koji su bili u posebnim potrebama uoči nadolazećih blagdana.

Ilija Sokol

Građani u akciji »Svi za Vukovar«

POPULARNI „DŽEPNI“ FORMAT

• I u vrijeme recesije Savez društava »Josip Broz Tito« Hrvatske afirmira se kao plodan izdavač vrijednih knjiga o događajima i ličnostima povijesnog značenja, ali i suvremene stvarnosti

Danas, u vrijeme krize i recesije nije lako izdavačima. Tiskanje i izдавanje knjiga (pre)skupo je. Kako se i u takvim uvjetima može biti plodonosan izdavač, primjer je Savez društava »Josip Broz Tito« Hrvatske. Zahvaljujući, ponajprije njegovom predsjedniku dr. sc. Tomislavu Badovincu i njegovoj ustrajnosti (Badovinac je i sam autor brojnih poglavlja u knjigama), nakon »kapitalnih« izdanja, primjerice »Zagreb i Hrvatska u Titovo doba« i »Titovo doba – Hrvatska prije, za vrijeme i poslije«, u posljednjem periodu pojavila su se četiri izdanja, ali na popularnom »džepnom« formatu.

Riječ je o novim naslovima: »1948. povijesni razlaz sa staljiniskim totalitarizmom«, »Dokumenti o razlazu sa staljinizmom«, »Marksizam i komunizam« i »Povodom 65. godišnjice pobjede nad nacifašizmom«. Izdavač je, dakako, Savez društava »Josip Broz Tito« Hrvatske (Znanstveno vijeće), urednik Tomislav Badovinac, grafički urednik Zvonko Petrinjak, lektorica i korektorka Zlatka Simka, grafička obrada, tisk i uvez Grafocentar d.o.o. Zagreb. Zanimljivost je da je na svim knjigama ilustracija (istovjetna) Ede Murtića koja dominira »koricama« a naslovi djela »izvučeni su« pri dnu na plohi različite boje.

Prijelomni događaji

U brošuri »1948. povijesni razlaz sa staljiniskim totalitarizmom?«, sudionici znanstveno-stručnog skupa na tu temu su svoja izlaganja autorizirali, s punim uvjerenjem da su svojim prilozima svestrano i skrupuljno osvijetlili važne aspekte ovoga za nas prijelomnog političkog događaja 20. stoljeća kad se Jugoslavija frontalno suočila sa staljiniskim totalitarizmom. Značenje tog sukoba ne samo za Jugoslaviju, već i za svijet, još uvijek nije dovoljno sagledivo. **Sadržaj:** dr. sc. Tomislav Badovinac, Tito i NOB nasuprot Staljinovoj politici (1941.-1945.); akademik Radovan Radonjić, Ideološko-teorijski argumenti u strategiji odbrane KPJ od optužbi Informbiroa; prof. dr. sc. Lino Veljak, Marx, državni socijalizam i socijalistička alternativa; prof. dr. sc. Tvrko Jakovina, Značenje Rezolucije IB-a 1948. za svijet i Jugoslaviju; prof. dr. sc. Dragomir Vojnić, Varijacije na temu »Tržište – prokletstvo ili spasenje«; Rezolucija Informbiroa – »Veliki prasak«; prof. dr. sc. Dragutin Lalović, Program Saveza

komunista Jugoslavije – konceptijski razlaz sa staljinskim totalitarizmom?

U svesku »Dokumenti o razlazu sa staljinizmom«, kao što i sam naslov kaže, riječ je o povijesnim dokumentima grupiranim u tri cjeline: Prepiska između CK KPJ i CK SKP(b), Rezolucija Informbiroa i stav KPJ – Peti kongres KPJ i Deklaracija vlada FNRJ i SSSR te Deklaracija o odnosima između SKJ i KPSS.

Dr. sc. Tomislav Badovinac autor je priloga »Zašto o marksizmu i komunizmu?« a akademik, prof. dr. sc. Adolf Dragičević piše o »Marksizmu i komunizmu« (viziji i zbilji bez alternative u ediciji »Marksizam i komunizam«). Tiskan je i »Manifest Komunističke partije« kako bi čitatelji mogli usporediti tekstove o marksizmu i komunizmu s originalnim mislima Marxa i Engelsa.

Autori u svojim prilozima opovrgavaju neistine o pojmovima komunizam i komunizam, odnosno izvedenice iz tih pojmoveva u namjeri njihovog izopačenja. Tomislav Badovinac nastoji odgovoriti na pitanje »Zašto o marksizmu i komunizmu?« danas. Adolf Dragičević odgovara što su obilježja »marksizma i komunizma«, sagledavajući njegovu aktualnost i budućnost.

Povijesne promjene

U posljednjoj četvrtini 20. stoljeća u svijetu se događaju prijelomne povijesne promjene u kojima se urušava i poredak europskih socijalističkih zemalja. U tim procesima i promjenama, u nasilju i krvi, nestaje i socijalistička Jugoslavija – dodat po mnogo čemu najuspješnja socijalistička zemlja, koja je, u skladu sa svojim mogućnostima, pratila svjetski razvoj i pridonosila stvaranju uvjeta za ujedinjenje čovječanstva. Novi poredak suverene Hrvatske nije plodno iskoristio to bogato nasljeđe. Grubo je trgao, pa i dalje trga veze s tom svojom dragocjenom baštinom, i to unatoč ustavnoj preambuli, u kojoj je ZAVNOH označen kao jedna od osnova samostalne Hrvatske. Dolaskom na vlast Franje Tuđmana i njegova

nacionalističkog pokreta – HDZ-a, razdoblje prosperitetne socijalističke Jugoslavije proglašava »mrakom«, a komuniste i Tita optužuje se za »mrak« i u Hrvatskoj. Očito je – piše Badovinac – da je antikomunistička euforija postala dugoročnom strateškom platformom za borbu protiv antifašizma. Slijedeći glasoviti Marxov zaključak da je »svaka emancipacija svođenje čovjekova svijeta, čovjekovih odnosa, na samog čovjeka«, akademik Dragičević propituje suvremene emancipacijske mogućnosti da se čovjek uspostavi u svoj svojoj ljudskosti, u svom neokrnjenom prirodnom biću, svojoj sveprisutnosti i svojoj rodnoj univerzalnosti.

Koncem prošle godine pojavio se svezak »Povodom 65. godišnjice pobjede nad nacifašizmom«. Nakon uvodnog priloga »Narodnooslobodilačkom borborom do pobjede«, tiskani su govorovi svih predsjednika Saveza društva »Josip Broz Tito« i predsjednika antifašističkih udružuga bivših jugoslavenskih republika na obilježavanju »Dana mladosit-radosti« u Kumrovcu (22. svibnja 2010. godine), upriličene u povodu 65. obljetnice pobjede i sloma zločinačkih sustava fašizma i nacizma.

B. M.

NOVE KNJIGE

Zdenka Novak *Kad se nebo srušilo*

Organizaciji Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, u Zagrebu je 9. prosinca 2010. godine predstavljena autobiografska knjiga Zdenke Novak »Kad se nebo srušilo«.

Autorica Zdenka Novak je knjigu objavila u Izraelu 2002. godine, a u Zagrebu je nakladnik Udruga umjetnika »August Šenoa«.

Govoreći na svečanoj promociji knjige predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske **dr. Vesna Čulinović-Konstantinović** je podsjetila da je Zdenka Novak, rođena Steiner, bila antifašistički borac od 1943. godine, a do tada je bila ilegalka u Zagrebu i na Sušaku.

»Rođena je 1919. godine u Zagrebu, a umrla je 2003. godine u Izraelu u 84. godini života. Ovu je knjigu pisala u zrelim godinama života, spoznavši da mnogi ne znaju kakve su strahote u 2. svjetskom ratu proživjeli Židovi, ali i svi oni koji su bili protivnici nacizma i oni, koje su rasisti željeli eliminirati iz svojih rasističkih i političkih – nacističkih pobuda. Sama autorica, iako potječe iz bogate građanske obitelji, u ovoj autobiografskoj knjizi opisuje što sve žena može i umije raditi kad to teške prilike rata zahtijevaju. Ona pokazuje do se mogla uklopiti u sasvim drugačiju društvenu sredinu iako s njom do tada nikada nije imala kontakta. Istina, zajednička sudsbita i isti cilj – spas od neprijatelja, borba za oslobođenje i vjera u pobjedu – bili su

snažni motivi za preživljavanje i sinkrono djelovanje u svim tim nenormalnim životnim prilikama, u kojima je početkom toga zla izgubila sestruru, roditelje i muža, za kojeg se nedugo prije rata udala«, kazala je dr. Čulinović-Konstantinović.

Predsjednica SABA RH je na predstavljanju knjige govorila i o ulozi žene u Narodnooslobodilačkoj borbi i podsjetila da je u Hrvatskoj u NOR-u sudjelovalo 43.000 žena, da ih je deset posto od toga broja poginulo u borbi, a da ih je 18 proglašeno narodnim heroinama od kojih su samo **Anka Berus, Savka Javorina, Kata Pejnović i Milka Kufrin** preživjele rat.

»Već 1943. je organiziran Antifašistički front žena Hrvatske čija se predsjednica

Macar Gržetić obratila delegatkinjama na 1. kongresu 1945. godine. Podsjetila je da su sve žene borci zaslužne što je već ZAVNOH 1943. godine zakonski – jer su se njegovi akti poštivali kao Zakon – proglašio jednakost spolova. Tada su naše žene među prvima u svijetu stekle pravo glasa«, naglasila je dr. Vesna Čulinović-Konstantinović.

Svečanu promociju knjige u prostorijama Saveza antifašističkih boraca i antifašista vodila je potpredsjednica SABA RH **Katica Sedmak**, a o knjizi su govorili i **Salomon Jazbec** s posebnim osvrtom na sudjelovanje Židova u Narodnooslobodilačkoj borbi te **Alen Budaj** u ime nakladnika.

Katica Sedmak

Zbornik radova UABA otoka Raba *Baština antifašizma*

GRUPA AUTORA

BAŠTINA ANTIFAŠIZMA

ZBORNIK
OKRUGLOG STOLA

Rab, 8. svibnja 2009.

UABA Rab, 2010. godine

Vijećnici grada Raba, 22. prosinca 2010. godine predstavljen je Zbornik radova sa znanstvenog skupa »Baština antifašizma Rab 2009«. Predstavio ga je mr. sc. **Drago Pilsel** koji je rekao da je ovo drugi zbornik radova sa znanstvenih skupova rapskih antifašista, podsjećajući da je prvi održan 1999. godine. Knjiga ima 154 stranice, izdavač je UABA otoka Rab. Uredili su je mr. sc. **Vanja Seršić**, don **Leonardo Beg** i Ivo Barić, glavni urednik je Ivo Barić. Tiskao ga je zagrebački »Akrobat« u 500 primjeraka.

U uvodnom dijelu piše mr. sc. **Vanja Seršić**, a u knjizi su tiskani i pozdravni govorovi gradonačelnika Raba **Željka Barčića**,

predsjednika SABA PGŽ dr. sc. **Marka Pavkovića** i zamjenice župana PGŽ Nade Turine-Đurić.

Prof. dr. sc. **Josip Deželjin**, emer. s temom »Promišljanje o baštinicima antifašizma i budućnost« bio je uvodničar skupa, akademik **Petar Strčić** drugi je uvodničar s temom »Antifašizam Hrvatske u međuraču i u Drugom svjetskom ratu – Ocjene današnjih«.

Ivo Barić piše o »Spomeničkoj baštini antifašizma«, mr. Leonardo Beg, o »Dijalogu u nadi«, a don Ivan Grubišić imao je temu »Religija i ideologija«.

Zvonko Ivanković Vonta je podnio referat: »Ostaje li baština antifašizma bez baštinika« i dvije teme koje je priložio za Zbornik, »1948.-povijesni razlaz sa staljinskim totalitarizmom i Rodoljubno svećerstvo u NOB-u«.

Mr. sc. Drago Pilsel imao je temu koja je nosila naziv »Jasenovački logor, nadbiskup Stepinac i Katolička crkva – neke važne činjenice«, prof. dr. sc. Damir Grubiša »Antifašizam u svijetu i kod nas«, Vanja Seršić, dipl. iur. »Perom za antifašizam«, a Zdravko Zima, književnik, obradio je temu »Može li se biti kršćanin i antifašist?«

Osim iznesenih izlaganja na okrugli stol pristigli su i radovi Vinka Šunjare, publiciste »Hrvatska u Narodnooslobodilačkom i antifašističkom ratu 1941. – 1945.«, akademika Antonia Vratuše »Zgodovinski spomin osnova za negovanje vrednot narodno oslobođenja gibanja«, a autori su Giacomo Scotti, književnik, mr. Josip Andrić, koji piše o »opasnosti preklapanja matrica«.

Na kraju knjige tiskani su zaključci kojima se organizator obvezuje da će teme sljedećih okruglih stolova biti suvremene ali i iz antifašističke prošlosti s junacima tog doba. Jer, kako je pisao Nietzsche: »Postoji opasnost da se povijest spusti na razinu vlastite stvarnosti«.

Ivo Barić

GVOZD

Policija u Gvozdu podnijela je kazne ne prijave zbog teške krađe protiv dvojice počinitelja, starih 43 i 29 godina, oba s područja općine Vojnić.

Oni su osumnjičeni da su 7. prosinca u večernjim satima, sa spomenika NOB-a Petrova Gora, aparatom za autogeno zavarivanje u kotlovnici izrezali desetak metara željeznih cijevi, koje su potom utovarili u automobil i pridodanu prikolicu u namjeri odvoženje i prodaje poduzeću za otkup sekundarnih sirovina, u čemu ih je zatekla policijska ophodnja.

Nastala materijalna šteta tim kaznenim djelom procijenjena je na oko pet tisuća kuna.

LOKVE

Lokvarski ogrank Udruge antifašističkih boraca i antifašista je priredio komemoraciju za dr. Miju Radoševića, odnosno učenicima i nastavnicima OŠ Rudolfa Strohala koji su u okviru obilježavanja Dana škole kroz projekt »Trag učenika naše škole«, obradili život Katarine Radošević, svojedobne polaznice lokvarske pučke osnovne škole.

Brat i sestra Radošević sudbinski su bili vezani uz jednog od najboljih i najoriginalijih hrvatskih književnika, riječkog pisca Janka Polića Kamova dijeleći anarhističke poglede na svijet.

Mijo Radošević rođen je 10. listopada 1884. godine u Lokvama. Po završetku gimnazije uspješno je studirao pravo u Zagrebu, Pragu i Rimu stekavši titulu doktora pravnih znanosti, a uz struku u okviru koje je imao veliki ugled, istaknuo se kao političar, novinar i književnik.

Početkom Drugog svjetskog rata njegovi su stavovi neprihvatljivi ustaškom režimu čija ga vlast uhiće i šalje u logor u Staroj Gradiški gdje je, navodno, 9. lipnja 1942. godine i umro, iako njegova obitelj vjeruje da je bio ubijen.

Na temelju istraživanja članovi UABA Lokve uspjeli su dokazati kako

je dr. Radošević bio jedan od žrtava jasenovačkog logora (kojem je pripadao i logor Stara Gradiška) pa je njegovo ime upisano ove godine u listu žrtava tog ustaškog koncentracijskog logora, a članovi lokvarskog UABA njegovo su ime, kao žrtve Jasenovca, dopisali na spomen-ploču u središtu Lokava te održali prigodnu komemoraciju na kojoj je predsjednik UABA Lokve **Rudolf Komadina** javnost detaljnije upoznao sa životom i djelom dr. Mije Radoševića.

Njegova sestra Katarina rođena je 1888. godine u Lokvama gdje je pohađala osnovnu školu, a završila je studij prava.

Poput svog brata i Katarina je bila višestrana pa je tako sa suprugom pokrenula modernu biblioteku u kojoj je tiskala djela svjetske književnosti i prodavala za svega krunu, a uz to je i prevodila s talijanskog, francuskog i ruskog jezika.

XXX

Novi predsjednik lokvarskog Ogranka antifašističkih boraca i antifašista je **Željko Čop**, tajnik će biti **Andrija Tusić**, blagajnica **Francika Likarić**, a članovi Upravnog odbora **Irena Ružić**, **Dragutin Hibler**, **Ljudevit Čop** i **Boris Crnković**, odlučeno je na godišnjoj skupštini ove udruge na kojoj je izvješće o radu u ovoj godini podnio dosadašnji predsjednik **Rudolf Komadina** podsjetivši na obilježavanje 65-godišnjice oslobođenja Lokava i Gorskog kotara od fašizma, pažnje vrijedan izlet u talijansko mještance Gonars u kojem su u koncentracijskom logoru bili zatočeni mnogi Lokvarci, sudjelovanje članova ogranka na obilježanjima Dana antifašizma, susretu Gorana i Grobničana u Praprotu, sportskom natjecanju antifašista u Fužinama, postavljanju spomen-ploče dr. Miji Radoševiću te nizu drugih aktivnosti ovog vrlo agilnog ogranka antifašista.

»Za još bolji rad potrebne su nam društvene prostorije pa apeliramo na čelništvo naše općine da nam izade u susret jer za sada sastanke održavamo u lokalnu ili na cesti«, rekao je Komadina naglasivši kako bi se taj prostor mogao koristiti i za muzejsku zbirku, knjige, časopise, arhivu i ostali materijal vezan uz povijest.

KARLOVAC

Županijsko vijeće HSP-a, predvođeno predsjednikom **Bernardicom Topolnjak-Halapa**, ipak nije moglo »progurati« stavove i izjave svojih mladih članova, predsjednika gradskog ogranka **Domašoga Švegara** i njegovog zamjenika **Emila**

Mehdina da je fašizam zlo, a antifašizam pozitivno europsko nasljeđe, te je na sjednici većinom glasova odlučilo raspustiti taj gradski Izvršni odbor.

Podsjetimo, sankcije su uslijedile nakon što su mlađi HSP-ovci reagirali priopćenjem na događanja oko postavljanja spomen-ploče Večeslavu Holjevcu te polemike je li njegova akcija u Drugom svjetskom ratu bila oslobodilačka ili zločinačka.

Predsjednik stranke **Danijel Srb** rekao je da nitko zbog takvih stvari ne može biti izbačen iz stranke, dok je njegov zamjenik **Veljko Novak** javno dao bezrezervnu podršku mlađim karlovačkim pravašima.

SUKOŠAN

Na sjednici Općinskog vijeća **Zdravko Brkić** i **Šime Dijan** zatražili su proračunska sredstva za obnovu spomenika žrtvama fašizma ispred Doma mlađeži u Sukošanu srušenog tijekom Domovinskog rata. Osim kamenog obilježja i većeg broja ploča s imenima poginulih sukošanskih antifašista na spomeniku je dominirala bakrena figura težaka s motikom.

-Dok ova politička stranka obnaša općinsku vlast, spomenika na toj lokaciji više nikada neće biti. Istovremeno je i dio trga potreban za proširenja ceste do osnovne škole. Nemamo ništa protiv spomenika, ali na drugoj lokaciji, poručio je **Ante Martinac**.

Šime Dijan je zatražio održavanje zbrora građana ili referendum na kojem bi se odlučilo o spomeniku. Potom su prijedlog **Mirjane Veleslavčić Nadinić** da se što žurnije sredi trg od ostataka spomenika koji narušavaju prilaz uredu Turističke zajednice i Doma mlađeži, prihvatali svi uključeni u raspravu.

Predsjednik OV-a Tomislav Dražić i načelnik Ante Martinac

DUBROVNIK

Članovi Predsjedništva Udruge antifašista Dubrovnik su na posljednjoj sjednici u 2010. godini minutom šutnje odali počast preminulim članovima udruge

između dvije sjednice **Vidoju Backoviću**, nositelju Partizanske spomenice 1941. godine i borcima NOR-a **dr. Jakovu Ivanišinu** i **Angeli Skurla**. U nastavku sjednice je rečeno da je, uz još preostale manje radove, uspješno okončana obnova prostora dubrovačkih antifašista, koje je zajedno s okolnim prostorima te gotovo svim sredstvima i opremom u potpunosti izgorio u požaru koncem prošlog lipnja. Obnova prostora i opreme stajat će oko 230 tisuća kuna, od čega se oko 80 posto odnosi na građevinske radove. Nešto više od 80 posto sredstava već je osigurano iz osiguranja i doprinosa članova i prijatelja dubrovačkih antifašista, kojima je Predsjedništvo i ovom prilikom izrazilo zahvalnost. Zahvalnost na dosadašnjoj, a svakako i budućoj finansijskoj potpori i razumijevanju izražena je Gradu Dubrovniku te izvođaču građevinskih radova tvrtki »Kapitalis« d.o.o., čiji su djelatnici i kooperanti uspješno obavili posao, a djelom sredstava i sami dali doprinos za obnovu.

U nastavku je utvrđen okvirni program komemoracija i izleta, koje će Udruga antifašista Dubrovnik organizirati u idućoj godini.

VUKOVAR

Tridesetak članova Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Vukovara te predsjednik Gradske organizacije SDSS-a **Dejan Drakulić** polaganjem vijenaca kraj Radničkog doma u središtu Vukovara, na mjestu gdje je nekada stajala bista komunističkog revolucionara **Stjepana Supaca**, obilježili su 90. godišnjicu njegove tragične pogibije od jugoslavenskih kraljevskih žandara. O životu i djelu Vukovarca Stjepana Supanca okupljenima je govorio **Dražen Vilenica**, predsjednik udruge koja u Vukovaru okuplja oko 120 članova.

-Stjepan Supanac trebao bi biti uzoren svim političarima kako se brine o Vukovaru i Vukovarcima. Ljubav prema Vukovaru nije dokazivao samo revolucionarnim radom, nego je bio i graditelj. Fašista nažalost ima još danas. Na ove su prostore ušli na velika vrata prije dvadesetak godina, a najveće žrtve su mladi koji mogu stradati i samo zato što su drugačije odjevaju ili slušaju drigačiju glazbu - tvrdi Vilenica.

Komunistička partija na prvim lokalnim izborima u Vukovaru nakon Prvog svjetskog rata osvojila je polovicu gradskih vijećničkih mesta, a listu je predvodio upravo Stjepan Supac. Udruga okuplja oko 120 članova koji se bave obilježavanjem značajnijih obiljetnica vezanih za Drugi svjetski rat.

KANFANAR

Polaganjem vijenaca na spomen-ploču u mjestu Korenići te potom na spomenik na Križnjaku obilježena je godišnjica smrti narodnog heroja **Joakima Rakovca** kojega su Nijemci ranili u Korenićima 18. siječnja 1945. godine. Rakovac je nakon ranjavanja uspio pobjeći u šumu, na Križnjak, gdje su ga drugo jutro pronašli mrtvog.

Upravo na tom mjestu predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Poreča **Božo Štifanić** podsjetio je na povijesne činjenice, tadašnja zbivanja i ulogu Joakima Rakovca koji je bio prvi predsjednik Narodnooslobodilačkog odbora Istre, a sudjelovao je i u donošenju povijesnih Pazinskih Odluka kojima se Istra odcepljuje od Italije i sjedinjuje s maticom Hrvatskom. Štifanić je naglasio da upravo mladima treba prepričavati povijesne činjenice, odnosno vrijednosti na kojima se temelji antifašistički pokret te ih prenosititi na njih.

Domaćin ovogodišnjeg obilježavanja godišnjice smrti Joakima Rakovca je udruge antifašističkih boraca i antifašista Poreča, a prisutne su pozdravili i predstavnici Općine Kanfanar. Učenici Osnovne škole Joakima Rakovca iz Lovreča su pročitali prigodne stihove Bože Štifanića i Milana Rakovca, a prisutnima se obratio i **Tomislav Ravnić**, predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Istarske županije.

ROVINJ

Na brdu svetog Bartola gdje je ubijen **Tino Lorenzetto** ratni predsjednik rovinjskog SKOJ-a i jedan od osnivača prvog rovinjskog partizanskog odreda i talijanskog bataljuna »Pino Budicin« polaganjem vijenca i minutom šutnje obilježena je godišnjica njegove smrti. Lorenzetto je na tom mjestu ubijen 27. prosinca 1944. godine.

Odrastajući u obitelji antifašista, Lorenzetto je već 1939. organizirao distribuciju ilegalnog tiska po cijeloj Rovinjštini. Mjesto gdje je ubijen pronađen je ponovno 1962. godine, spomen-obilježje su 1964. postavili aktivisti tadašnjeg Saveza omladine, a od njenog raspada o njemu se briunula Udruga antifašističkih boraca i antifašista Rovinja. Sada brigu o spomeniku i stazi kojom se do njega dolazi vodi izviđački odred koji nosi njegovo ime, a izvidači su i položili vijenac na spomenik prilikom komemoracije kojoj su prisustvovali predstavnici UABA-e,

Udruženja hrvatskih veterana Domo-vinskog rata i Grada Rovinja.

O samom djelovanju i životu Tina Lorenzetta govorio je **Andrea Maiusa**, jedan od osnivača izviđačkog odreda i član Udruga antifašističkih boraca i antifašista Rovinja.

Polaganjem vijenca obilježena je godišnjica smrti Tina Lorenzetta

VODNJAN

Minutom šutnje i polaganjem vijenca odana je počast trojici antifašista koji su 16. siječnja 1920. poginuli braneći radnički dom i prava radnika u Vodnjanu. Bili su to Pietro Benussi, Domenico Damiani i Pasquale Giachin. Na te događaje danas podsjeća spomen-ploča na zgradu bivšeg doma i naziv ulice - 16. januara.

Predsjednik vodnjanskog Udruženja antifašističkih boraca **Anton Ferlin** istaknuo je da je to bio prvi otpor talijanskom fašizmu u Istri.

- Tada su, što je zanimljivo, uhapšeni brojni Vodnjanci talijanske nacionalnosti i odvedeni u logore diljem Italije. Iste godine u Puli su za prvi maj poginula četvorica antifašista, istaknuo je Ferlin.

Komemoraciji su prisustvovali i učenici vodnjanske škole, **Livio Belci**, predsjednik Zajednice Talijana te **Bruno Bulić**, predsjednik Sindikata Istre i Kvarnera.

VELA LUKA

Na Pinskom ratu iznad Vele Luke 1. siječnja ove godine podignut je hrvatski barjak uz popratnu eksploziju, što je postala velolučka tradicija. Barjak je podignut u znak sjećanja na događaje iz 1943. godine. Na isti dan i na istom mjestu - velolučki antifašistički borci pok. **Tihomir Orebić-Sorić**, **Petar Barčot-Kapno** i **Stanko Mirošević Dubaj** u okupiranoj Veloj Luci - tin su činom jasno poručili talijanskim okupatorima - odlazite iz Vele Luke!

Dizanje barjaka popratila je Narodna glazba na Lučici u središtu mjesta.

MAKARSKA

Uz podsjetnik na prošlogodišnja obilježavanja značajnih datuma i godišnjica iz NOB-a koje su bile od državnog i međunarodnog značaja, predsjednik **Prdelet** je kazao kako članovi SABA-e Primorja ipak nisu uspjeli programski ostvariti vraćanje imena ulica i trgova koje su do 1990. bile nazvane po borcima NOB-a te niz drugih planiranih aktivnosti.

- Među programskim ciljevima i zadatacima za 2011. godinu, ustrajat ćemo i dalje na zadatku da se u Gradcu vrate devastirana spomen-obilježja koja su vandali porušili prije 20 godina, kazao je Prdelet koji je s članovima nastavio druženje uz skromni domjenak.

Za dosadašnji rad u SABA-i Makarskog primorja priznanjima su nagrađeni Tomislav Pašalić, Nikola Prdelet, Lanjin Puhari, Branko Bušelić, Marin Nemčić i Slavko Premera

ZAGREB

Nepoznata osoba ili više njih pod okriljem moći zalili su crvenom bojom ploču na Ksaverskoj kalvariji, kojom se vjernicima sugerira da je Republika Hrvatska sljednica Nezavisne Države Hrvatske. Sporni natpis na ploči, koji je očito inicirao noćnu akciju, glasi, pak, ovako: »Hrvati 1941. godine proglašiće Hrvatsku nezavisnom. U krvavom II. svjetskom ratu izgubiše nezavisnost i od pobjednika bijahu masovno ubijani i nemilosrdno proganjani.«

PULA

Povodom 64. obljetnice pogibije pulskih antifašista Lina Marianija, Antonia Salgarija i Maria Lussija na spomenik u Tršćanskoj ulici položeni su vijenci. Sjećanje na hrabre Puljane koji su 3. siječnja 1947. poginuli u sukobu s policijom organizirali su Savez antifašističkih boraca Grada Pule i Sindikat Istre i Kvarnera. Uz njih, obljetnici su se pridružili i predstavnici Grada Pule te brojni umirovljenici, preživjeli svjedoci tog događaja.

Mariani, Salgari i Lussi su 3. siječnja

1947. godine zajedno s radnicima tadašnjeg elektromlina Sansa na Vodnjanskoj cesti izašli na cestu odlučni da spriječe odvoženje strojeva u Italiju. Iako su u tome uspjeli, poginuli su u sukobu s policijom. Osim njih trojice, ranjeno je još osam radnika među kojima i jedna žena.

Polaganje vijenaca na spomenik u Tršćanskoj ulici

ŠAJINI

Komemoracija civilnim žrtvama održana je kod spomen obilježja u selu Šajini kao sjećanje na mještane koji su stradali prije 67 godina, 9. siječnja 1944. godine u napadu fašista. Vijence u spomen na 52 tada ubijenih, među kojima su bile i cijele obitelji nedužnih mještana, položili su predstavnici udruga antifašista iz Istarske i Primorsko-goranske županije te općina Barban i Svetvinčenat. Okupljanje u spomen na tragediju započelo je još u jutarnjim satima Svetom misom u crkvi i Sv. Petra u Šajinima, a nakon polaganja vijenaca u Društvenom domu održan je prigodni program.

Predstavnici Općine Barban polažu vijenac

RIJEKA

Na izbornoj skupštini Saveza antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije **Dinko Tamarut** ponovo je izabran za predsjednika.

Članovi predsjedništva su **Stjepan Starčević**, **Matija Koščić**, **Antun Grubišić**, **Miljenko Fak**, **Suzana Cvjetković** i **Luka Šušić**. Novi (stari) predsjednik

Dinko Tamarut izvjestio je nazočne o aktivnostima u sklopu obilježavanja 65. obljetnice završetka Drugog svjetskog rata. Osvrnuo se na mačehinski odnos državne vlasti prema Savezu i općenito antifašizmu, istaknuvši kako deklaracija o antifašizmu, iako donesena prije šest godina, do danas nije provedena. Posebno je naglasio da je rad udruge prepoznatljiv u svih 36 gradova i općina.

IN MEMORIAM

KREŠIMIR MAJER 1918.-2010.

Na prošlogodišnjoj središnjoj svečanosti obilježavanja Dana antifašističke borbe u Hrvatskoj, održanoj u šumi Brezovica kod Siska, predsjednik Republike dr. sc. Ivo Josipović odlikovao je istaknute i zaslужne hrvatske antifašiste. Redom Stjepana Radića za doprinos i zasluge u antifašističkoj borbi, među inim, odlikovan je i Krešimir Majer. Međutim, zbog bolesti izostao je s komemorativne svečanosti, a odlikje mu je naknadno uručeno.

U međuvremenu, Krešo Majer, posljednji preživjeli borac Sisačkog partizanskog odreda, prvi u Hrvatskoj i Jugoslaviji – preminuo je. S njim su otisle i mnoge istine, kako o stvaranju odreda, tako i sudjelovanju boraca sisačkog kraja, ne samo u Sisačkom odredu, nego i drugim jedinicama NOV.

Krešo je sa suborcima iz Odreda došao 21. rujna na Baniju, na Šamaricu. Bio je prvi koji je previjao ranjene borce nakon akcije u Malom Gradecu i Klasniću te organizator prve uspostavljene bolnice u partizanskom logoru »Vasilj Gačesa« na Čavić brdu. Do odlaska u partizane bio je student medicine, ali je bio od velike pomoći i kasnije u organizaciji sanitetske službe u partizanskim jedinicama. Organizirao je evakuaciju ranjenika iz partizanskih bolnica preko rijeke Une u Podgrmeč. Tada je i ostao u tom kraju, zaslužan za izgradnju jedne bolnice za koju je osobno organizirao i građevinski materijal i ljudi koju su tu bolnicu napravili.

Nakon oslobođenja zemlje, obnašao je odgovorne dužnosti u Ministarstvu vanjskih poslova. Za zasluge u ratu i miru, nosilac je brojnih odličja i priznanja, među ostalim i Partizanske spomenice 1941. godine.

IN MEMORIAM

PETAR VRBANČIĆ 1921.-2010.

Rođen u Otruševcu. Od 1. siječnja 1944. godine postaje borac Žumberačke brigade NOV Hrvatske. Kao aktivan skojevac ubrzo je primljen u Komunističku partiju.

Nakon oslobođenja zemlje radio je u Remontnom zavodu Bregana sve do umirovljenja. Bio je aktivan u društveno-političkim organizacijama, posebno u Udrizi antifašističkih boraca i antifašista Samobor. Omiljen među suborcima i poklonicima antifašizma, posebno zbog kazivanja anegdota iz NOB-a – iz »partizanske torbe«. Za vrijedne rezultate u radu nosilac je više odličja i priznanja.

ANĐELA JAMBREK 1923.-2010.

Zajedno sa suprugom Slavkom pristupila je partizanskim jedinicama 1942. godine. Anđela je tijekom NOB-a obavljala brojne zadaće, a bila je i u sanitetu 13. proleterske brigade »Rade Končar«. Ratni put provela je na ratištima Bosne i Hrvatske.

Poslije oslobođenja radila je u poduzeću »Kinematografi« sve do umirovljenja. Za zasluge u ratu i miru primila je brojna odličja i društvena priznanja. Aktivno je djelovala u Sekciji 13. proleterske brigade »Rade Končar« pri SABA RH.

BOŽICA ŠABIĆ 1921.-2010.

Rođena u selu Bitelić (Sinj). Početak NOR-a zatekao ju je na Vrdovu (Dinarska visoravan). Sudjelovala je u akciji spašavanja partizana koji su bili u okruženju Talijana. Kasnije odlazi u jedinicu »Starca Vujađina«.

Nakon oslobođenja zemlje sudjelovala je u izgradnji i obnovi rodnog kraja, ali je ubrzo umirovljena, jer se nakon gubitka supruga morala skrbiti za svoje petero djece. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. godine.

MILAN BODINOVAC 1925.-2010.

Rođen u Velikim Grabičanima (Sokolovac – KKŽ). Partizanskim jedinicama pristupio je 1942. godine. Nakon oslobođenja zemlje bio je na službi u JNA, uz rad se usavršavao i školovao u vojnim učilištima.

Nakon 1955. godine radio je u brojnim državnim institucijama sve do umirovljenja. Bio je vrlo aktivan u radu UABA Koprivničko-križevačke županije obnašajući, među ostalim, i dužnost tajnika i predsjednika Nadzornog odbora.

GABRO KLARIĆ 1921.-2010.

Rođen u selu Martinščica (Zlatar). U vihoru rata, 1944. godine prebjegao je s tenkom iz domobranskih postrojbi u partizansku vojsku. Sudjelovao je u borbama za oslobođenje Banja Luke, Zagreba, područja sve do Trsta, odnosno do konačnog oslobođenja zemlje.

Nakon rata kao cijenjeni stručnjak zajedno sa suradnicima ustrojio je mehaničarsku radionu za popravak tenkova u Sisku. Kasnije je radio u Remontnom zavodu Bregana sve do umirovljenja. Bio je aktivan član Udruge antifašističkih boraca i antifašista Samobor.

IVAN PAKASIN 1923.-2010.

Rođen u Hlebinama. Početkom 1944. godine pristupa Narodnooslobodilačkoj vojsci boreći se sve do oslobođenja na području Bilogore, Papuka i Kalnika.

Nakon demobilizacije, 1946. godine dolazi u Hlebine. Sudjeluje u brojnim zadacima Poljoprivredne zadruge na svom području. Bio je aktivan u društveno-političkom radu. Nekoliko je puta biran u Skupštinu kotara Koprivnica. Također je aktivno djelovao u UABA Koprivnici i brojnih društveno-političkih organizacija.

GABRO MRKOĆI 1924.-2010.

Rođen u Poznanovcu. Sudionik je NOP-a od 1941. a u jesen 1942. godine pristupa Kalničkom partizanskom odredu. Tokom NOB-a bio je u brigadi „Braća Radić“ i u pratećem bataljonu Vrhovnog štaba. Obnašao je dužnosti komandira odjeljenja i voda.

Poslije oslobođenja ostaje u vojnoj službi. Kao ratni vojni invalid 1963. godine odlazi u mirovinu. Aktivno je djelovao u društveno-političkim organizacijama Zagreba, posebno u Sekciji boraca 32. divizije 10. korpusa pri SABA RH i Savezu društava »Josip Broz Tito«. Za zasluge u ratu i miru nosilac je više ratnih i poratnih odličja i priznanja.

JOVO IVKOVIĆ 1928.-2010.

Rođen u Bučićkom Taborištu (Glna). Njegovo je rodno mjesto krajem 1941. godine izbrisano s geografske karte. U ustaškom pokolju, nekako je preživjelo 13 mještana. Jovo se priključio kordunaškim partizanskim jedinicama.

Poslije oslobođenja ostao je u aktivnoj službi JNA. Nakon umirovljenja aktivno je djelovao u Sekciji 1. Korpusa NOV Hrvatske pri SABA RH. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. i drugih odličja i priznanja.

ILIJA GRGIĆ 1925.-2011.

Rođen u Perkovcima (Slavonski Brod). Bio je tijekom NOB-a borac 25. brodske brigade. Nakon oslobođenja aktivno se uključuje u društveno-politički rad u svom kraju.

Vrijedno je djelovao u Udrizi antifašističkih boraca i antifašista Slavonski Brod.

STEVO BARDIĆ 1925.-2011.

Rođen u Palančanima (Čazma). Početkom 1943. godine priključio se moslavačkim partizanskim jedinicama, a kasnije se borio u redovima Kalničkog partizanskog odreda.

Nakon oslobođenja aktivno je djelovao u svom selu u Dobrovoljnem vatrogasnem društvu, Općinskom vatrogasnem savezu, te sindikalnoj organizaciji. Radni vijek proveo je u »Naftaplinu« i »Čazmatransu«. Kao umirovljenik bio je aktivan u radu Udruge antifašističkih boraca i antifašista Čazma. Nosilac je više ratnih i mirnodopskih odličja i priznanja.

FRANJO SVETLIČIĆ 1935.-2011.

Rođen u Šarampovu Gornjem (Ivanić Grad). Njegova obitalj bila je pokretač otpora u Moslavačkom kraju i među prvima djelovala na formiranju udarnih partizanskih grupa, kasnije bataljuna i brigada.

Završio je Vojnu akademiju, a po demobiliziraju organizirao je Teritorijalnu obranu na svom području. Radio je u privredi na odgovornim dužnostima. Bio je aktiv u UABA Ivanić Grad.

Opatija

•Kako sam ja volio crtati, tako sam i u logoru po zidu crtao crne točke, a moja se majka ljutila na mene jer je noću posezala za njima misleći da su stjenice – ispričao je Oleg Mandić, a prenio Novi list

-Imale smo 13 i 15 godina kad su jedne noći u našu kuću na Voloskom upali Gestapovci i odveli nas. Njihov odnos prema nama, prijetnje »smajserima« i lupanje nogama nešto je što nas je još dugo nakon tog događaja potresalo i budilo noćima - počele su svoju tužnu priču sestre **Desa i Dina Bačić**, žrtve nacističko-fašističke diktature, koje su 1943. godine odvedene iz Opatije, na tribini održanoj povodom Dana sjećanja na Holokaust.

Villa Antonio bila je pretjesna za sve opatijske srednjoškolce i osnovnoškolce koji su željeli prisustvovati ovom događaju, na kojem je uz sestre Bačić govorio i **Oleg Mandić**, koji je preživio strahote Auschwitza, te učenici gimnazije Eugen Kumičić, koji su kolegama prenjeli iskustva iz prošlogodišnjeg posjeta Jasenovcu.

Kao što je to u životu najčešće i slučaj, na manifestaciji tužne trenutke iz osobne biografije troje stradalnika pratila su i veselija sjećanja koja su nasmijala sve okupljene.

Crna voda

- Kad su me odveli iz Voloskog, imao sam samo 11 godina. Tražili su mog oca, i djeda dr. Antu Mandića, koji su bili jedni od predvodnika narodno-oslobodilačkog odbora, a kad ih nisu mogli pronaći, odveli su moju babušku, odnosno nonu, majku i mene.

Iz Voloskog smo prebačeni u Via Romu,

Tribina za učenike o holokaustu

pa smo dva mjeseca zadržani u tršćanskom zatvoru Coroneo, nakon čega su nas teretnim vlakom prevezli u Auschwitz. No, u svemu tome postoje i vredne strane.

Recimo, dok smo bili u Trstu, najveći su nam problem bile uši, a pogotovo stjenice koje nisu izlazile danju, nego samo noću. Mi smo imali limenke napunjene vodom, pa kad bismo noću vidjeli neku stjenicu u svojoj blizini, uhvatili bismo je i bacili u vodu, tako da je ujutro sva ta voda bila crna i puna stjenica.

Kako sam ja volio crtati, tako sam i po zidu često znao crtati crne točke, a moja se majka ljutila na mene jer je noću posezala za njima misleći da su stjenice, a nikako ih nije mogla uhvatiti - prisjetio se i nasmijao Oleg Mandić, koji je kao dječak posljednji napustio Auschwitz nakon oslobođenja koje se dogodilo upravo na datum - 27. siječnja 1945. godine. Sretni i tužni trenuci isprepliću se i u priči sestara

Bačić, koje su iz Voloskog preko Sušaka završili u zloglasnoj tršćanskoj rižarni San Sabba.

Neobičan miris

- Jedne noći doveli su grupu Židova, a vrlo brzo ta je grupa nestala. No, nisu otišli daleko od logora, jer su nakon njihova dolaska proradili krematoriji. Nismo to vidjeli, ali smo čuli galamu i osjetili neobičan miris u zraku. Ipak, bilo je i lijepih trenutaka - dvije sestre, udate za dvojicu braće, u logor su stigle s malim djetetom od svega devet mjeseci, koje je u tom logoru i prohodalo, na veselje svih.

-Najsretniji trenutak bio je kad su nam rekli da možemo kući. Zašto su nas pustili, to nikad nismo saznali, kao što nismo saznali zbog čega su nas uhapsili - kazale su sestre Bačić.

N.L.

Posjetitelji tribine pažljivo slušaju sjećanja logoraša - sestara Bačić i Olega Mandića

Predsjednik RH dr. Ivo Josipović

Sjećamo se svih žrtava holokausta

Povodom 27. siječnja - Dana sjećanja na žrtve holokausta i zločina protiv čovječnosti, predsjednik Republike Hrvatske **Ivo Josipović** uputio je sljedeću poruku:

»Međunarodni Dan sjećanja na žrtve holokausta i zločina protiv čovječnosti ponovno nas podsjeća na strašan zločin genocida nad židovskim narodom tijekom Drugog svjetskog rata. Na današnji dan sjećamo se i svih žrtava zločina nad židovskim narodom u Hrvatskoj počinjenih od strane ustaškog režima.

Zbog svih žrtava holokausta, ali i svih žrtava zločina protiv čovječnosti u povijesti, a osobito u dvadesetom stoljeću, naša je dužnost da obrazujemo današnje mlade generacije o povijesti holokausta i zločinu protiv čovječnosti, ali i da ih odgajamo u duhu mira i istinske tolerancije.

Neka stoga poruka Dana sjećanja na žrtve holokausta i zločina protiv čovječnosti bude trajan poticaj svim ljudima dobre volje da izgrađuju svijet čovječnosti i razumijevanja među ljudima.«

Vojin Baković: Spomenik »Poziv na ustank« u Bjelovaru